

MOSTOVI

GLASILO
DRUŠTVA
ZNANSTVENIH
IN
TEHNIŠKIH
PREVAJALCEV
SLOVENIJE

1995/96
XXX

Mesto brez mostov je pustno mesto. Kolikor več je v kakšnem človeškem urezljivišču teh nenavadnih naprav, ki spajajo med seboj nasprotna, toliko bolj je urezljivišče zapeljivo. Smisel mostov je v vezanju dveh razdeljenih delov in zato je za človeka dragocen, ker mu daje svobodo (premikanja). Mostovi so nekaj tako vsestranskega ugodnega, da so ljudje iz njih napravili simbole. V vsaki drugi govorici jih srečujemo kot prispevke za odnose med ljudmi, saj si osamljen človek, ki išče ljubljeno ženo, pomaga predstavitelcem, da najdejo z njimi stik in da ga prižene vase. Oton Župancič je to literarno človeško krutajo ujel v znamenite stike:

Kot mavrica nevidna vzpel se most
je med menoj in njo, da je skrivnost
lahko hodila med menoj in njo...

In kmalu je skrivnost postala življenje in kmalu je morala iskati nove mostove in nove stike med skrivnostmi, ki so na začetku vsakega ustvarjanja.

Jože Javornik

MOSTOVI

Ljubljana 1996

Po mnenju Ministrstva za kulturo Republike Slovenije št.: 415 - 1009/96 z dne 24. 10. 1996 šteje strokovno glasilo Mostovi med proizvode, za katere se plačuje 5 % davek od prometa proizvodov.

Izdajatelj Mostov:

DRUŠTVO ZNANSTVENIH IN TEHNIŠKIH PREVAJALCEV SLOVENIJE (DZTPS)

1000 Ljubljana, Petkovškovo nabrežje 57, Slovenija
telefon: (061) 317-862, telefax: (061) 320-131

© MOSTOVI

MOSTOVI letnik XXX št. 1 str. 1-?? Ljubljana 1996

Uredniški odbor: Narcis Dembskij, Maja Dolanc, Marjan Golobič, Viktor Jesenik, Tomaž Longyka, Alan McConnell Duff, Ines Perkavac, Lidija Šega, Savin Vilhar (glavni urednik) – **Likovno-grafično uredil:** Nedžad Žujo – **Fotografije:** Savin Vilhar – **Računalniški stavek in tisk:** Atelje Gajšek – Izhaja do dvakrat na leto – Avtorske članke honoriramo

STROKOVNI ČLANKI
SVETOVNI DAN PREVAJALSTVA
PREDSTAVITVE
PRAKSA BREZ TEORIJE
STROKOVNE OCENE
ZABAVNE STRANI

Vsebina

Uvodna beseda	8
Konfucij	10
□ Boštjan Avguštin: "Prevajalec prevaja"	11
Strokovni članki	12
□ Peter A. Schmitt: Technical writing, Mode, Bedrohung, Chance	12
□ Stanko Klinar: Protistava kot upanje za večjo učinkovitost pouka prevajanja	23
□ Lidija Šega: Business-Speak and Buzzwords	30
□ Stanko Klinar: Slovene or Slovenian	33
Svetovni dan prevajalstva	34
□ Savin Vilhar: Naša pot na Nanos	34
Predstavitve	37
□ Narcis Dembskij: Administrativne sodelavke DZTPS	37
Praksa brez teorije	40
□ Alan Duff: Zapiski iz Katalonije	40
□ Erich Prunč: Graški institut za izobraževanje prevajalcev in tolmačev	43
□ Rada Cossutta, Fedra Paclich: Fakulteta za tolmače in prevajalce v Trstu	51
□ Anton Omerza: Seminarji OST	54
□ Viktor Jesenik: Slabo prevajanje v francoščino	57
□ Miran Željko: Slovarji na Internetu	59
□ Ines Perkavac: Si dice o non si dice.....	67
Informacije	69
□ Savin Vilhar: OZ & UO DZTPS	69
□ Anka Demšar: Humanitarno društvo Mostovi	79
Novi člani DZTPS	80
Zapustili so nas	81
Strokovne ocene	82
□ Janko Moder: Novi slovarji Debenjak	82
Zabavne strani	94
□ Kurt Gingold: Praktični vodnik do drugorazrednih prevodov	94
Zabavna angleščina	96
□ Tomaž Longyka: Multilingua – nagradna križanka	98
□ DZTPS: Srečno novo leto 1997	100

Contents

Foreword	8
Confucius	10
□ Boštjan Avguštin: Translator busy translating	11
Professional Section	12
□ Peter A. Schmitt: Technical writing, Mode, Bedrohung, Chance	12
□ Stanko Klinar: Contrastive analysis as a means to achieve better results in teaching translation	23
□ Lidija Šega: Business-Speak and Buzzwords	30
□ Stanko Klinar: Slovene or Slovenian	33
International Translators' Day	34
□ Savin Vilhar: Up to Nanos - The mountain of St. Jerome	34
Personal Profiles	37
□ Narcis Dembskij: Slovene Translators' Office Staff	37
Practice without Theory	40
□ Alan Duff: Notes from Catalunya	40
□ Erich Prunč: Translators' and Interpreters' Training Institute at Graz, Austria	43
□ Rada Cossutta, Fedra Paclich: Translators' and Interpreters' Training College at Trieste, Italy	51
□ Anton Omerza: OST Seminars	54
□ Viktor Jesenik: Inadequate French Translations	57
□ Miran Željko: Internet Dictionaries	59
□ Ines Perkavac: Si dice o non si dice.....	67
Reports	69
□ Savin Vilhar: The Annual General Meeting and The General Board of the DZTPS (the Slovene Scientific and Technical Translators' Society)	69
□ Anka Demšar: The "Mostovi" Humanitarian Society	79
New DZTPS Members	80
The Deceased DZTPS Members	81
Reviews	82
□ Janko Moder: The New Debenjak Dictionaries	82
Humour	94
□ Kurt Gingold: A Practical Guide to Inferior Translations	94
Delightful English	96
□ Tomaž Longyka: Multilingua - Prize Crossword Puzzle	98
□ DZTPS: Happy New Year 1997	100

Uvodna beseda

Savin Vilhar, glavni urednik

Kot so Mostovi do sedaj redno izhajali dvakrat ali enkrat letno, pa v letu 1995 sploh niso izšli.

Kot dogovorjeno v juniju 1995, ko sem ponovno prevzel dolžnost glavnega urednika, smo se v uredniškem odboru Mostov marljivo lotili dela in gradivo je bilo zbrano že v novembru istega leta. V tem letu je namreč bila izvoljena predsednica DZTPS, ki verjetno Mostove in očitno prostovoljno delo uredniškega odbora premalo ceni. (Prejšnji glavni urednik Mostov je namreč za svoje delo vse do zadnje modre številke prejemal honorar, sicer skromen znesek v primerjavi z delom, ki ga je vedno vestno opravil, ostali člani uredniškega odbora pa nič. Ker je to nesmiselno, sem se odločil, da bomo vsi delali le prostovoljno, z večjo enakopravnostjo in veseljem ob tem, ko za Mostove prispevamo svoj tesno odmerjeni prosti čas.) Tudi zapisnik z občnega zbora 1995, ki je sicer nujno gradivo za ustre-

zen članek v Mostovih, je predsednica DZTPS napisala prepozno in ga oddala šele v januarju 1996, slovenskega povzetka k članku prof. Schmitta "Technical Writing...", ki bo izšel v originalu - nemščini, ki ga je obljubila, pa do sedaj sploh ne. Močno se je tudi zavzemala za stari ovitek Mostov, tisti iz leta 1993, zadnji v modri barvi, ki prikazuje popačeno sliko sveta. To je bilo morda razumljivo zaradi stare razvade, saj smo v osemdesetih letih prevajalci v širni svet smeli pogledati le preko ovitka Mostov, sicer pa le preko glavnega mesta bivše države.

Sedaj imamo svojo državo, glavno mesto in smo od nedavna člani Mednarodne zveze prevajalcev (FIT). Svobodno se smemo pogovarjati, se posvetovati in karkoli s kolegicami in kolegi prevajalci po celem svetu in ne nazadnje, v Evropi v katero se je napotila naša domovina Slovenija. Kakor nam to prikazuje zasnova nove naslovnice, smo le prevajalci, ki neskončno marljivo in v ne-

skončnost prekladamo liste papirja. Ta naslovnica je tudi v toplih živih barvah, ponazarja kolegialno vzdušje, ki naj vlada v našem DZTPS tako, da boste z veseljem segli po njej tudi, če vas čaka v čakalnici zobozdravniške ordinacije takrat, ko z bolečino v zobu in tesnobo v srcu čakate, da pridete na vrsto. Sklep o novi naslovnici je, po krajši in ostri razpravi, potrdil tudi Upravni odbor DZTPS, vendar šele na svojem sestanku v februarju 1996. Tako je torej nastala zamuda, za katero se vam ponižno opravičujem. Sicer pa do sedaj glede te zamude ni bilo nobenih pritožb. In tako, ob vseh zapletih dobre in slabe volje, nastaja nova, tokrat dvojna številka Mostov.

V uredniškem odboru Mostov smo se tudi močno potrudili in, upamo uspešno, da bi Mostovi poleg te nove primernejše naslovnice imeli tudi nekoliko drugačno vsebino. Bolj vedro in za vse bralke in bralce bolj zanimivo. Veliko število zelo resnih strokovnih člankov in slovarjev smo raje prestavili v posebne publikacije trajne vrednosti, ki jih izdaja in naj bi jih še izdajalo DZTPS. V Mostovih pa seveda ostajajo nekateri strokovni članki pa tudi teme, ki so trenutno pomembne, kot so: svetovni dan prevajalstva, predstavitev, kjer izvemo kako sploh deluje naša društvena pisarna. V rubriki "Praksa brez teorije" so najprej podani opisi kar štirih prevajalskih šol in sicer v Barceloni, Gradcu, Trstu in seveda OST, ki je za naše prevajalce najbolj pomembna, saj prireja zelo uspešne strokovne tečaje za prevajalce in je naša domača - slovenska. Nato sledi še informacije, strokovne ocene in zabavne strani, kjer naj med drugim vašo pozornost privabi večjezična križanka.

Ob koncu še prisrčna hvala vsem avtorjem člankov za našo revijo, članom uredniškega odbora, ki so marljivo hodili na sestanke, čeprav ti niso bili obvezni in pri tem opravili delo potrebno za urejanje revije, pregledali prispevke in ocenili njihovo primernost, ilustratorju Boštjanu, ki je ustvaril dovtipne ilustracije, vsem, ki ste nam stali ob strani s simpatijo in s koristnimi nasveti, kolegu Tomažu, ki je skomponiral nagradno križanko, obsegajočo vse jezike, ki jih obvladamo v našem DZTPS, Anji, pozorni kolegici za opozorilo na poetične besede Jožeta Javorška in seveda ne nazadnje tudi tehničnem uredniku Nedžadu Žuju, ki je reviji dal dokončno obliko.

Sicer pa brez bralk in bralcev tudi Mostovi ne morejo veliko pomeniti.

Zato spoštovane bralke, cenjeni bralci: oglasite se nam. Povejte svoje mnenje. Kritizirajte, če je potrebno, predlagajte, svetujte in pošljite članke, fotografije in kakršnekoli prispevkena temo prevajalstvo in DZTPS.

Tako bodo prihodnjič Mostovi še boljši, kot so ti, ki so pred vami.

Čitamo in pišemo Mostove, da bi prevajalski svet spoznali in ga imeli radi. Ljubezen pa se množi, seštevata in deli!

Slovenija, december 1996

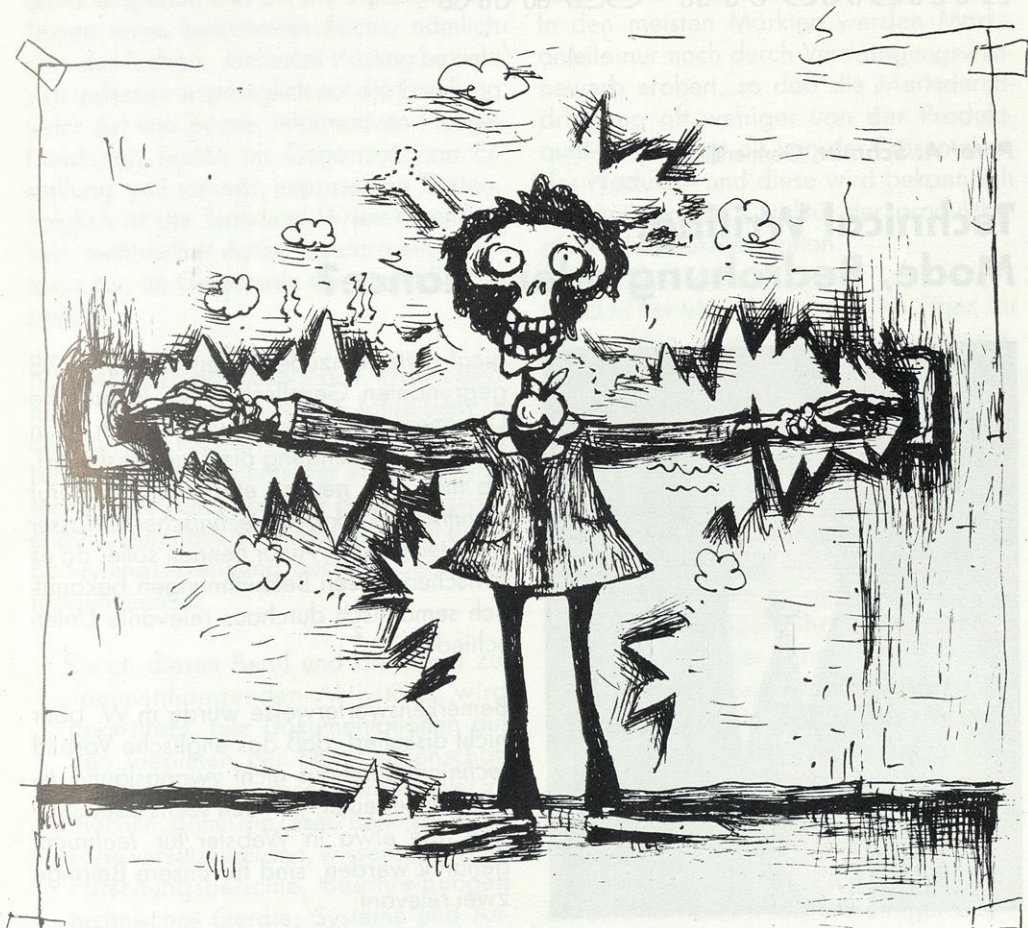
Lep prevajalski pozdrav!

Savin Vilhar, glavni urednik

*“ČE JEZIK NI PRAVILEN,
POTEM TISTO, KAR JE REČENO,
NI TISTO, KAR JE MIŠLJENO.
ČE TISTO, KAR JE REČENO,
NI TISTO, KAR JE MIŠLJENO,
TISTO, KAR BI BILO TREBA STORITI,
PA OSTANE NESTORJENO.
ČE TO OSTANE NESTORJENO,
BOSTA OKRNJENA MORALA IN ČLOVEKOVO ZNANJE.
ČE BOSTA OKRNJENA MORALA IN ZNANJE,
BO ZABLODILA PRAVICA.
ČE BO ZABLODILA PRAVICA,
BO LJUDSTVO NEMOČNO IN ZMEDENO.
ZATO PRI TEM, KAR REČEMO,
NI DOPUSTNA NIKAKRŠNA SAMOVOLJA;
TO JE OD VSEGA NAJPOMEMBNEJŠE.”*

(Konfucij)

(Iz angleščine prevedel Tomaž Longyka)

ČISTO KERAMIČNI-MONO

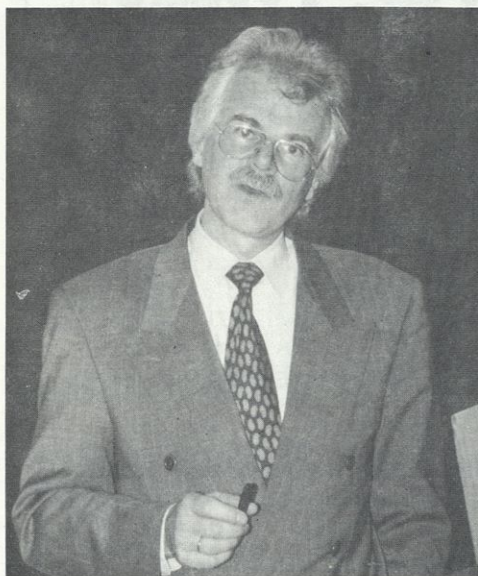
» Simultani prevajalec «

B.F.A.'95

STROKOVNI ČLANKI

Peter A. Schmitt, Germersheim

Technical Writing: Mode, Bedrohung oder Chance?

Prof. Peter A. Schmitt

Zunächst eine Vorbemerkung zum Begriff "Technical Writing"¹. Daß es hier begriffliche Unklarheiten auch unter jenen gibt, die die Tätigkeit des *Technical Writing* ausüben (auch wenn sie es selbst anders nennen), wird vor allem an den Versuchen deutlich, die englische Bezeichnung *tech-*

nical writer einzudeutschen: In der 1978 gegründeten Gesellschaft für Technische Dokumentation (tekom) wurde noch zehn Jahre nach Gründung die Frage diskutiert, ob man den neu zu etablierenden Beruf *technischer Redakteur*, *technischer Verfasser* oder *technischer Autor* nennen solle, da es zwischen diesen Bezeichnungen bekanntlich semantisch durchaus relevante Unterschiede gibt.²

Bemerkenswerterweise wurde m.W. aber nicht diskutiert, daß das englische Vorbild *technical* durchaus nicht zwangsläufig *technisch* bedeutet. Von den sechs Bedeutungen, die etwa in Webster für *technical* genannt werden, sind für unsere Belange zwei relevant:

1. "of or relating to a particular subject", d.h. deutsch *Fach-*
2. "technological", d.h. deutsch *technisch*

Aufgrund der phonetischen und graphischen Ähnlichkeit von engl. *technical* und dt. *technisch* wird bei der Übersetzung von *Technical Writing* meist unreflektiert zur

¹ Näheres zu diesem Begriff demnächst in Schmitt, Peter A. "Technical Writing", in: Salevsky, Heidemarie (Hrsg.), Sachwörterbuch der Translationswissenschaft. Heidelberg: Julius Groos, 1997 (in Druck).

² Dieser Beitrag wurde in ähnlicher Form erstmals auf dem BDÜ-Kongreß am 23. April 1993 in Bonn vorgetragen und entspricht einem Vortrag vor Übersetzern des Slowenischen Übersetzerverbandes in Ljubljana am 18. März 1995.

zweiten Bedeutung gegriffen und der Begriff damit eingeschränkt auf die Erstellung von Texten eines bestimmten Fachs, nämlich dem der Technik. *Technical Writing* bezieht sich indessen ursprünglich auf die Erstellung jeder Art von primär informativen fachgebundenen Texten im Gegensatz zur Erstellung von primär expressiven Texten. Folglich ist der *Technical Writer* eigentlich kein *technischer* Autor, sondern ein *Fachtextautor*, im Gegensatz etwa zum Schriftsteller.

Nun ist freilich das Fachgebiet, in dem *Technical Writer* am häufigsten schreiben, in der Tat die Technik; insofern passen die Lehnprägungen *technischer Redakteur* und *technischer Autor* trotz der Bedeutungsverengung durchaus zur Realität, zumal diese Bedeutungsverengung auch im Berufsbild festgehalten ist:

Durch diesen Beruf und die damit zusammenhängenden Aktivitäten wird angestrebt, alle Dokumentationen auf den Gebieten der Naturwissenschaft und Technik leser-/benutzergerechter zu machen, damit die Leser/Benutzer in die Lage versetzt werden, wissenschaftliche Forschungsberichte, Beschreibungen technischer Geräte, Systeme und Anlagen usw. klar zu verstehen, Anweisungen besser zu befolgen und Geräte besser zu benutzen.

Es wird nun gelegentlich die Auffassung vertreten, daß der technische Redakteur genau das sei, was die Wirtschaft schon immer benötigt habe: Jemand, der in der Lage ist, auch komplexe Sachverhalte in einer klaren, adressatenorientierten Sprache darzustellen. Es ist zweifellos richtig, daß jedes Unternehmen, das daran interessiert ist, seine Produkte optimal zu ver-

markten (also alle Unternehmen), an der Dokumentationsqualität nicht sparen sollte. In den meisten Märkten werden Marktanteile nur noch durch Verdrängungswettbewerb erobert, so daß die Marktdurchdringung oft weniger von der Produktqualität abhängt als von der Präsentation des Produkts - und diese wird bekanntlich geprägt von der Qualität der produktbegleitenden Dokumentation.

Glücklicherweise ist immer häufiger zu beobachten, etwa im Computer-Bereich, daß auch funktional gute Produkte in Tests abgewertet werden, wenn sie unzureichend dokumentiert sind. Aber noch heute ist es gang und gäbe, einerseits erhebliche Finanzmittel in Forschung, Entwicklung, Produktion und Qualitätssicherung zu investieren, dann aber ausgerechnet dort zu sparen, wo es darum geht, die Produkte jener Bemühungen ihrer Bestimmung zuzuführen: An der Schnittstelle zwischen Hersteller und Anwender. Beispiele für geradezu peinlich defekte Verpackungsbeschriftungen und Bedienungsanleitungen, chaotisch strukturierte Handbücher lassen sich auch heute noch auch bei Produkten namhafter deutscher Hersteller finden.

Erfreulicherweise findet seit einiger Zeit - zumindest in Deutschland - ein Umdenken statt, nämlich eine Sensibilisierung für die Bedeutung der Dokumentationsqualität. Diese Sensibilisierung ist das Ergebnis mehrerer Faktoren; wichtig sind gewiß die Aktivitäten von Verbänden und Organisationen, wie der Bundesverband der Dolmetscher und Übersetzer (BDÜ), die Gesellschaft für technische Kommunikation (tekomp) oder die Internationale Vereinigung Sprache und Wirtschaft (IVSW). Eine Rolle spielt sicher auch die derzeitige Rezession in vielen Bereichen der Wirtschaft, die es

³ S. Satzung der tekomp.

für viele Unternehmen überlebensnotwendig macht, alle Maßnahmen auszu-schöpfen, mit denen das eigene Produkt positiv vom Wettbewerb abgehoben werden kann. Auch in Bereichen, in denen Produkte verschiedener Hersteller einander immer ähnlicher werden, oder in denen Produkte in engen Marktnischen zu platzieren sind, ist eine präzise auf die Adressaten abgestimmte Produktdokumentation oft der Schlüssel zum Markterfolg. Ausschlaggebend für die Einsicht in die Notwendigkeit einer professionellen Dokumentationserstellung mag für viele allerdings der EG-Binnenmarkt und das Produkthaftungsgesetz gewesen sein: Die Haftung für Schäden, die ein Produkthanwender durch das Produkt erleidet, weil die Produktdokumentation mangelhaft ist, kann den Produkthersteller durchaus in existentielle Schwierigkeiten bringen.⁴

Das ist auch gut so. Es ist nicht nur gut für die Berufsgruppen, deren Gegenstand es ist, gute Dokumentation zu erstellen; es ist gut für die *Anwender* von Produkten (weil sie die Produkte besser nutzen und dann meist auch länger, störungsfreier und sicherer nutzen können), es ist gut für die *Produkte* selbst (es wäre doch bedauerlich, wenn ein an sich gutes Produkt wegen schlechter Dokumentation mißhandelt würde) und nicht zuletzt ist es natürlich gut für die *Produkthersteller* - erfolgreiche Produkte sichern Gewinne. Gewinne sichern Arbeitsplätze, und das ist gut für uns *alle*.

Eine *Mode*, also eine vorübergehende und nicht sonderlich ernstzunehmende Erscheinung, ist das Technical Writing also hoffentlich und wahrscheinlich nicht. Es ist ein Trend in die richtige Richtung.

Die Frage, ob Technical Writing eine *Bedrohung* sei, impliziert, daß da etwas oder jemand bedroht sein könne. Dafür kommen nur diejenigen in Betracht, die bisher für Produktdokumentation zuständig waren.

Die verbreitete Praxis, Produktdokumentation quasi nebenbei von *Technikern* und *Ingenieuren* erstellen zu lassen, führt in der Regel zu schlechten Ergebnissen - das wurde in den USA schon überzeugend nachgewiesen, bevor hierzulande das Technical Writing "entdeckt" wurde. Das ist kein Vorwurf - der Berufsgegenstand eines Ingenieurs ist nun einmal nicht das Erstellen von Texten.

Sofern die Dokumentation auf einer Vorlage in einer anderen Sprache beruht, waren bisher die *Fachübersetzer* für die Dokumentation zuständig. Mit Übersetzern macht man aber anscheinend ebenfalls nur schlechte Erfahrungen - fast niemals wird etwas Lobendes über Übersetzer oder deren Produkte gesagt oder gar publiziert. Das ist aber nahezu unausweichlich so, denn das Merkmal einer guten Übersetzung (zumindest bei Gebrauchstexten) ist, daß sie sich so nahtlos in die Zielkultur einfügt, daß man sie nicht als Übersetzung erkennt. Übersetzungen werden daher meist nur dann als solche wahrgenommen, wenn sie in irgendeiner Hinsicht *defekt* sind. Defekte äußern sich im Inhaltlichen ebenso wie z.B. in Verstößen gegen Textsortenkonventionen und Adressatenorientiertheit. Daher kursieren allenthalben die sattem bekannten Beispiele absurder Bedienungsanleitungen, die dann mit Worten verbreitet werden wie: "schau mal, was ich da für eine Übersetzung gefunden habe". Wenn man mit

⁴ Siehe hierzu das ProdHaftGes sowie z.B. die *VDI-nachrichten* 33(1990), S. 8. Zur Rechtslage siehe auch Schmitt (1996).

dem Begriff "Übersetzung" von vornherein Merkmale wie "defekt" und "ärgerlich" assoziiert, braucht man sich nicht zu wundern, daß dies - zumindest außerhalb unseres Fachs - auf den Begriff "Übersetzer" abfärbt. Man sollte sich keinen Illusionen hingeben: Die Berufsbezeichnung *Übersetzer* ist durch negative Assoziationen belastet. Sie ist belastet durch auffallend schlechte Übersetzungen (d.h. schlechte Übersetzungen, die *auffallen* - es gibt auch schlechte Übersetzungen, die *nicht* auffallen). Damit werfen wir aber zwei Fragen auf: Zum einen, was ist eigentlich eine "schlechte Übersetzung", zum andern, wer macht denn die schlechten Übersetzungen (man selbst fühlt sich ja nicht angesprochen)?

Die erste Frage ist so komplex, daß man darüber stundenlang kontrovers diskutieren könnte; konsensfähig und für die Zwecke dieses Beitrags ausreichend dürfte es sein, wenn ich behaupte: Eine schlechte Übersetzung ist eine Übersetzung, die ihrem Zweck nicht gerecht wird.

Schlechte Übersetzungen können von translatorischen Nichtexperten (Nicht-Übersetzern) stammen, aber auch von Übersetzern mit unzureichender Qualifikation. Die Tatsache, daß die Bezeichnung *Übersetzer* trotz aller Anstrengungen des BDÜ in Deutschland immer noch keine geschützte Berufsbezeichnung ist und sich auch Personen mit völlig unzureichender Qualifikation mit der Berufsbezeichnung "Über-

setzer" auf dem Markt betätigen dürfen, ist ein Problem. Das Problem ist weniger, daß unqualifizierte Übersetzer anderen Übersetzern Aufträge wegnehmen, dazu ist der Markt groß genug⁵; das Problem ist, daß der Markt auch für qualifizierte Übersetzer ruiniert werden könnte.

Diese Bedrohung wird gefördert, wenn in Publikationen von oder über technische Autoren explizit oder implizit zum Ausdruck gebracht wird, daß Übersetzer generell unqualifiziert seien. Ich zitiere aus dem Handelsblatt aus dem Jahre 1989:

Unbestreitbar besteht ein aktueller Bedarf an Experten, die das Fachchinesisch der Techniker in verständliches Deutsch übertragen. Ein neuer Beruf, der des technischen Redakteurs, zeichnet sich ab. (...) Die Karriereplanung erfordert Phantasie, sonst besteht die Gefahr, auf ewig ein Dasein als Übersetzer zu fristen⁶.

In dem zitierten Artikel versteht sich der technische Redakteur, so die Artikelüberschrift, als "Dolmetscher zwischen Laien und Profis". Die Bedarfsträger von Übersetzungen unterscheiden bekanntlich oft weder zwischen Dolmetschern und Übersetzern noch zwischen dem Erwerb sprachlicher und translatorischer Qualifikation. Auch die Differenzierung zwischen Linguistik und Angewandter Linguistik und deren Vertretern ist mitunter schwierig. Vor diesem Hintergrund ist es auch für Übersetzer eher

⁵ Das Gesamt-Übersetzungsvolumen der produzierenden Industrie (also ohne Handel, Banken, Versicherungen, Behörden) in den alten Bundesländern der Bundesrepublik Deutschland lag 1991 in der Größenordnung von 30 Millionen Seiten (Schmitt, 1993). In ganz Westeuropa lag das Übersetzungsvolumen laut Siemens-Nixdorf bei rund 270 Millionen Seiten LOGOS nannte für die Bundesrepublik im Jahre 1985 ein Übersetzungsmarktvolumen in Höhe von 1,05 Milliarden US-Dollar und eine Wachstumsrate von 11,1 % p.a., für den weltweiten Markt nannte Logos ein Volumen von rund 200 Millionen Seiten und eine Wachstumsrate von 15 % (Capital 10/1987, 232ff.)

⁶ Handelsblatt, Beilage Junge Karriere 32, Sommersemester 1989.

schädlich, wenn in einem Beitrag von Herzke/Juhl/de la Roza die Erfahrungen eines "führenden westdeutschen EDV-Unternehmens", mit "Linguisten" als Fehlschlag bezeichnet werden:

Gewohnt, Sprache zu analysieren, waren sie nicht imstande, Texte so zu formulieren, daß sie die intendierten pragmatischen Funktionen erfüllten⁷.

Wir stimmen freilich zu, daß es nicht zur Standardqualifikation eines Systemlinguisten gehört, solche Aufgaben zu übernehmen. Diese Aufgaben erfordern eine spezifische Ausbildung.

Auch an anderen Stellen wird eine klare Grenze zwischen Technischen Redakteuren einerseits und Übersetzern andererseits gezogen und betont, daß ein Technischer Autor "keinesfalls übersetzt". Soweit das eine Definitionssache zur Klärung von Kompetenzbereichen ist, ist diese Auffassung durchaus vertretbar. Nicht akzeptabel ist es hingegen, wenn (wie es leider oft der Fall ist) in dieser Abgrenzung ein Werturteil mitschwingt. Eine Abwertung der Übersetzer von seiten der selbst ernannten Technischen Autoren ist in der Tat eine Bedrohung, jedenfalls dann, wenn diese Abwertung publiziert wird: Damit wird pauschal ein Berufsstand diskreditiert. Der ideale technische Redakteur, so die Botschaft etwa bei Herzke/Juhl/de la Roza, sei nicht der Übersetzer, sondern

der Pädagoge, der in der Lage ist, zweckgerichtete Informationen selektiv

zusammenzustellen, aufzubereiten und unter Berücksichtigung des kognitiven, sprachlichen und motivationalen Niveaus einer definierten Zielgruppe zu präsentieren⁸.

Es herrscht offenbar die Vorstellung, ein Übersetzer sei ein etwas tumbes Wesen, das derartige Subtilitäten nicht zu berücksichtigen wisse. Kein Wunder, daß in Stellenausschreibungen immer häufiger kein Übersetzer gesucht wird, sondern ein Technischer Redakteur o.ä. Schon 1989 formulierte es ein an guter Dokumentation interessiertes Unternehmen in einem Brief so:

Wir suchen keinen "Wort-für-Wort-Übersetzer". Der neue Mitarbeiter muß in einer kundengerechten Sprache inhaltlich richtig zu formulieren, d.h. er soll Inhalte über die Rampe bringen. Dies erfordert zum einen einen technischen Hintergrund, zumindest ein hohes technisches Verständnis, und pädagogisches Geschick.⁹

Bei allem Verständnis für die Absolventen der Lehramtsstudiengänge, die keine Planstelle finden und nun *nolens volens* andere Einsatzgebiete suchen¹⁰: Weder die Ausbildung auf den Pädagogischen Hochschulen noch ein Philologiestudium mit dem Ausbildungsziel Lehramt an Gymnasien liefert die hier umrissenen Fertigkeiten und Kenntnisse. Das gilt im übrigen auch für die Ingenieurstudiengänge¹¹. Weder hier noch dort wird das funktions- und adressate-

⁷ Herzke/Juhl/de la Roza (1989), S. 506

⁸ a.a.O.; vgl. auch die Aussagen von Frankenberg über die Rolle der Philologen in der Kommunikationsgesellschaft.

⁹ Schreiben der Fa. Haake Mess-Technik Karlsruhe an den Vf. vom 18.05.89

¹⁰ Vgl. z.B. Frankenberg (1989), S. 539: "Wer seinen Traum vom Dasein als Lehrer oder Professor ausgeträumt hat, findet genügend sinnvolle und auch beglückende Angebote, sich in der freien Wirtschaft zu betätigen".

¹¹ Siehe z.B. den Beitrag "Zuwenig Ingenieure haben journalistisches Talent" von Richard Siemann in VDI nachrichten 32(1988), S. 19.

norientierte Vertexten fachlicher Inhalte gelehrt, prototypische Merkmale von Fachtextsorten werden weder *intrakulturell* noch *interkulturell* kontrastiv vermittelt. Das ist kein Vorwurf oder Mangel - es kann in einer arbeitsteiligen Gesellschaft und einer Zeit immer nötiger werdender Spezialisierung auch nicht Gegenstand jener Ausbildungsgänge sein. Weder verhinderte Lehrer noch Ingenieure bringen aufgrund ihrer Ausbildung die Fähigkeit mit, beispielsweise Werkstatthandbücher zu schreiben, die allen Regeln der Kunst entsprechen.

Insofern ist es durchaus legitim, nach einer auf die Bedürfnisse des *Technical Writing* speziell ausgerichteten Ausbildung zu rufen. Nur sollte man nicht ignorieren, daß es die Notwendigkeit, technische Dokumentation sowohl im Original zu verfassen als auch zu übersetzen, schon einige Zeit vor der Diskussion um technische Redakteure gegeben hat.

Der technische Redakteur habe im Gegensatz zum Übersetzer, so hört man, die Freiheit, den Originaltext nur als Quellinformation zu betrachten und auf dieser Grundlage einen auf die Zielkultur und die dort anvisierte Zielgruppe abgestimmten Text zu verfassen. Nachdem ich nun seit zwei Jahrzehnten als technischer Übersetzer und seit 15 Jahren auch als Ausbilder von technischen Übersetzern tätig bin, vermag ich hier keinen Unterschied zum Übersetzer zu sehen, jedenfalls nicht zum *Fachübersetzer*, von dem hier ausschließlich die Rede ist. Die Anpassung des Zieltexts an dessen Zweck (Skopos) und an die Zielgruppe (Adressaten) in der Zielkultur ist spätestens seit 1984 mit der sog. Skopos-theorie von Hans J. Vermeer auch in der Übersetzungswissenschaft etabliert¹² (und

Einwände gegen diese Theorie kommen allenfalls aus den Reihen der Literaturübersetzer). Das heißt nicht, daß die von Vermeer theoretisch untermauerte Art des Übersetzens nicht bereits vorher gelehrt und praktiziert worden wäre. So heißt es bereits im Jahre 1976 in einem Gutachten über einen mit Übersetzungen befaßten Mitarbeiter einer deutsch/amerikanischen Ingenieurfirma:

(he) is a real asset to the project. He has acquired an excellent feeling for the way the engineers think and helps them tremendously in conveying their ideas. He is well beyond the point of translating just words; he is translating ideas.

Der betreffende Mitarbeiter hatte das Übersetzen wie andere auch an einer der universitären Ausbildungsstätten für Fachübersetzer gelernt. In diesem Fall war es der Fachbereich Angewandte Sprachwissenschaft in Gernersheim, und zwar im Zeitraum 1970 bis 1974, also in einer Zeit, zu der in Deutschland noch niemand von *Technical Writing* redete.

Für solche Übersetzer hat die Diskussion um das *Technical Writing* nichts Bedrohliches. Im Gegenteil: Es ist die Bestärkung und Legitimation einer bereits praktizierten erfolgreichen Arbeitsmethode.

Nun gibt es, wie jeder weiß, unter Übersetzern und Übersetzungswissenschaftlern (wie unteren anderen Fachleuten auch) unterschiedliche Meinungen, etwa über Arbeitsmethoden. Auch ist weder jeder Übersetzer noch jeder technische Redakteur gleichermaßen für jedes Thema und jede Textsorte qualifiziert (bekanntlich spezialisieren sich auch andere Berufe, wie etwa

¹² Reiß/Vermeer (1984), insbes. ab S. 95; s. auch Snell-Hornby (1986).

Rechtsanwälte). So sind unter den rund 300 Absolventen, die beispielsweise in Gernsheim jedes Jahr den akademischen Grad Diplom-Übersetzer erwerben, gewiß viele, die genau das leisten, was der Markt braucht, aber natürlich auch einige, die dafür weniger geeignet sind. Insofern mag ein Übersetzer, der eine Übersetzungsmethode praktiziert, die sich von den Maximen des guten technischen Redakteurs unterscheidet, durchaus das Thema Technical Writing als Bedrohung empfinden.

Damit kommen wir zum dritten und letzten Aspekt: Technical Writing als Chance. Chance für wen oder was?

Wir haben die Chance, aus einer recht festgefahrenen, mißlichen Lage herauszukommen. Die Qualität von Dokumentation wurde über Jahrzehnte hinweg stiefmütterlich behandelt; als Konsequenz hatten auch Übersetzungen von Gebrauchstexten und deren Übersetzer in vielen Ländern (vor allem in englischsprachigen Ländern, aber auch in Deutschland) einen relativ geringen Stellenwert, was sich vielfach sowohl in der sozialen Wertschätzung als auch in der Bezahlung niedergeschlagen hatte. Die Berufsbezeichnung Übersetzer ist durch schlechte Übersetzungen so geschädigt, daß man schon seit Jahren darüber nachdenkt, wie man diese Bezeichnungsalast durch einen glanzvolleren Namen ersetzen könnte. Aber auch Prägungen wie Kulturmittler, Sprachberater, Textdesigner, Documental Writer, Technical Writer, Kommunikationsingenieur, Language Consultant u. dgl. sind nicht jedermanns Sache und klingen in manchen Ohren präventios.

Man mag es als Chance begreifen, unter neuer Flagge neue Ufer zu erreichen. Manchem ist es bereits gelungen, unter einer jener neuen und unvorbelasteten Berufsbezeichnungen eine gute Reputation aufzubauen. Noch wichtiger als Etiketten sind aber die Inhalte. Zur Zeit erleben wir endlich die lange angestrebte Sensibilisierung der Bedarfsträger von Übersetzungen für den wirtschaftlichen Stellenwert einer guten Dokumentationsqualität, für Aspekte wie Terminologiekonsistenz, Kulturspezifität, Funktionsadäquatheit und Adressatenspezifität eines Texts:

Unsere Einstellung zur Qualität ist auch anhand unserer Handbücher klar erkennbar, die alle deutlich und leicht verständlich geschrieben werden.¹³

Solche Formulierungen in Werbeanzeigen (hier die Werbung für Tulip-Computer) sind kennzeichnend für den neuen Trend zu besserer Dokumentationsqualität. Auch wenn von diesem Trend vielerorts noch nichts zu spüren ist: Die Chancen waren selten so gut wie heute, den Bedarfsträgern verständlich zu machen, daß das Erstellen technischer Texte nicht Sache von Experten ist, die Experten z.B. im Maschinenbau sind, sondern Experten im "Textbau" (Justa Holz-Mänttari bezeichnet den Übersetzer daher seit Jahren als "Textbauexperten")¹⁴. Der Einsatz von Experten ist generell ökonomischer, da Experten gezielt und systematisch arbeiten und Expertenwerkzeuge einsetzen: Das spart Zeit und Kosten und führt in der Regel zudem zu besserer Qualität.

Angesichts dieser Chance wäre es konterproduktiv, wollte man eine künstliche Kluft

¹³ Anzeige in der Hannover Messe Zeitung, Ausgabe CeBIT 22. März 1990, S. 8.

¹⁴ Näheres zur Expertenrolle des Translators liefern diverse Schriften von Justa Holz-Mänttari, etwa 1986 und, ausführlicher, 1984.

zwischen Übersetzern und technischen Redakteuren aufreißen: Zwar gibt es Unterschiede, doch gibt es viel mehr Gemeinsamkeiten. Beide produzieren Texte im Auftrag, mit Inhalten, die durch externe Quellen vorgegeben sind; beide versuchen Kommunikation zu erleichtern, beide ermöglichen Kommunikation über Barrieren hinweg; je nach Kulturbegriff sind es in beiden Fällen Kulturbarrrieren - nicht Kulturen in Ländergrenzen, sondern Soziokulturen. Sowohl Übersetzer als auch technische Redakteure bringen Information aus einer Kultur (z.B. aus der Welt der Techniker) in eine andere Kultur (z.B. in die Welt der Verbraucher). Insofern handelt es sich beim Technical Writing stets um einen interkulturellen Informationstransfer.

Der Unterschied zum Übersetzer besteht darin, daß der Übersetzer im Regelfall zusätzlich noch eine Sprachbarriere überwinden muß. Mit anderen Worten: Während der Technische Redakteur laut Berufsbild grundsätzlich innerhalb der eigenen Sprache (also *intralingual*) arbeitet, arbeitet der Übersetzer zusätzlich *interlingual*. Aber auch dieser Unterschied verblaßt, wenn sich technische Redakteure ebenso wie Übersetzer bei der Textproduktion auf Informationen stützen, die in einer anderen Sprache vorliegen.

Es scheint mir fragwürdig, als Unterscheidungskriterium die Form zu nehmen, in der die Quellinformation vorliegt. Auch technische Redakteure stützen sich ggf. (wie Übersetzer) auf bereits vorhandene Texte. Auch Übersetzer nehmen diese Quelltexte

(wie technische Redakteure) nur als Informationsangebot wahr und klammern sich - je nach Skopos - nicht an Oberflächenstruktur oder Wortlaut. Hier, in diesem skoposorientierten Übersetzen, liegt übrigens auch die Chance des Humanübersetzers, sein Produkt positiv vom Ergebnis maschineller Übersetzungssysteme abzuheben¹⁵.

Das bringt uns noch zu einem praktischen, nämlich pekuniären Problem. Wenn die besonderen Merkmale des Technical Writing grundsätzlich zum Übersetzen gehören, dann wäre diese Leistung auch im "normalen" Übersetzungshonorar abgedeckt. Da z.B. die Anpassung an Zielkultur und Zieltext Adressaten zumindest mental einen zusätzlichen Aufwand bedeutet, könnte man geneigt sein, für diesen mentalen Kraftaufwand ein höheres Honorar zu verlangen. Das führt aber dazu - wie bei einigen Büros zu beobachten -, daß man unterscheidet zwischen "normaler" (gleich "billiger") Übersetzung und einer "Luxusvariante" - und zementiert damit die Auffassung, daß Übersetzungen normalerweise inadäquat seien. Hält man aber andererseits die Anpassung des Zieltexts an seinen Zweck in der Zielkultur (also das skoposorientierte Übersetzen) für selbstverständlich (weil sonst der Text seinen Zweck nicht erfüllt und seine Erstellung Zeitverschwendung wäre), dann hätte man ein Wettbewerbsproblem insofern, als man Übersetzungen zu Preisen anbietet, die über den Preisen anderer Anbieter liegen, nur weil man ein anderes Verständnis davon hat, was eine brauchbare Übersetzung ist.

¹⁵ Es wird gemeinhin unterstellt (wiederholt auch auf der BDÜ-Tagung in Bonn 1993), daß das Übersetzen technischer Texte relativ problemlos sei, da es hier, im Gegensatz etwa zu Rechtstexten, keinerlei Äquivalenzprobleme oder Kulturspezifika gebe. Folglich seien Technik-Texte für die maschinelle Übersetzung durchaus geeignet. Praktizierende Fachübersetzer im Bereich Technik können dieser Auffassung nicht zustimmen. Vgl. Schmitt (1986a), (1986b), (1987), (1992a). Kulturspezifika und Pragmatik sind auch bei technischer Terminologie zu berücksichtigen und in Terminologiedatenbanken dann relevant, wenn die Datenbank ein translationsorientiertes Informationsangebot bieten soll; s. z. B. Schmitt (1992b) und (1994).

Natürlich läßt sich dieses Problem durch entsprechende Argumentation dem potentiellen Kunden gegenüber darstellen und vielleicht ausräumen (und glücklicherweise ist das Klima für solche Diskussionen derzeit günstiger als früher). Dies erfordert freilich zweierlei: Zum einen die Fähigkeit, die versprochene Leistung (einen funktionierenden Text) auch tatsächlich zu erbringen, zum andern Argumentationsfähigkeit. Ich meine damit die Fähigkeit, in einer für den Kunden verständlichen Sprache über das eigene Fach (über Sprache und Translatork) zu reden. Zur translatorischen Kompetenz gehört also auch eine metasprachliche Kompetenz: Erst die Fähigkeit zu beidem ergibt verantwortliches, professionelles translatorisches Handeln. Das aber ist erst zu lernen.

Nach dem Blick auf die Praxis daher noch einige Bemerkungen zur Lehre:

Manche halten nicht den ramponierten, aber doch immerhin fest etablierten Namen *Übersetzer* für renovierungsbedürftig, sondern die Ausbildung. Es gibt indessen viele und verschiedenartige Ausbildungsstätten für Übersetzer, deren Lehrinhalte selbst innerhalb der Universitäten nicht gleich sind (sogar die Curricula der renommierten CIUTI-Institute, zu denen in Deutschland bislang nur Garmersheim, Heidelberg und Saarbrücken gehören, weisen bei näherer Betrachtung z.T. erhebliche Unterschiede auf). Jede pauschale Aussage über "die Lehre" und deren Qualität suggeriert die völlig unzutreffende Vorstellung, daß die Lehre ein monolithischer Block sei. Selbst innerhalb einer Universität sind Lehrinhalte entscheidend von den jeweiligen Lehrern geprägt (Zur Freiheit der

Forschung und Lehre gehört eben auch die Freiheit des Andersdenkenden, und das bedeutet auch, daß man akzeptieren muß, daß Kollegen beispielsweise eine Übersetzungsmethode lehren, die man selbst für wenig tauglich hält).

Wer junge Menschen für die Zukunft ausbildet, hat eine große Verantwortung. Wer andern Ratschläge für das Leben erteilt, und dazu gehören auch translatorische Handlungsmaximen, der sollte sich darüber im klaren sein, daß es über beruflichen Erfolg und auch privates Glück entscheiden kann, welche Ratschläge man gibt. Man mag einwenden, daß man es an Universitäten mit mündigen Bürgern zu tun habe und nicht mit Kindern. Dennoch: Man hat es mit Menschen zu tun, die wichtige Weichen für Ihren Lebensweg stellen und nach Orientierung suchen. Solche Weichenstellungen sind nicht nur die Berufswahl als solche (kann man heute jemandem guten Gewissens empfehlen, Übersetzer zu werden? - Antwort: Im Prinzip ja), sondern auch Details wie etwa die Wahl der Arbeitssprachen und der Fachrichtung. Der Dozent hat zu entscheiden, welche Themen und welche Textsorten in welcher Übersetzungsrichtung im Unterricht behandelt werden, und welche Übersetzungsmittel und -strategien eingesetzt werden. Solche Entscheidungen kann man guten Gewissens nur dann treffen, wenn man eine solide Grundlage dafür hat, z.B. durch Kontakt mit der Praxis (zu erwähnen wäre hier auch der Koordinierungsausschuß Praxis+Lehre des BDÜ und dessen Memorandum mit Empfehlungen zur Unterrichtsoptimierung)¹⁶, oder durch breit angelegte Umfragen unter Übersetzern und den Bedarfsträgern von Übersetzungen¹⁷.

¹⁶ In Garmersheim zum Beispiel wurden seither neben einer weiteren Intensivierung der fachsprachlichen und EDV-Komponenten u.a. ein Hauptseminar über Theorie und Praxis computergestützter Terminologearbeit eingeführt und ein spezieller mehrsemestriger Kurs über Interkulturelles Technical Writing.

¹⁷ Siehe hierzu Schmitt (1990a, 1990b, 1990c, 1993).

Denn vor dem Hintergrund konkreter Zahlen und belegbarer Praxistrends ist es leichter, in der Lehre Änderungen zu bewirken, weil man durch Soll/Ist-Vergleich diejenigen Bereiche lokalisieren kann, in denen Änderungen überhaupt nötig sind. Ob Änderungen fundamentale Strukturänderungen erfordern¹⁸ und ob diese realisierbar sind, sind Fragen, die von Fall zu Fall zu entscheiden sind. Jedenfalls stehen die Chancen für eine Aktualisierung der Lehre, global betrachtet, derzeit gut. Vielerorts finden Umstrukturierungen und Aktualisier-

ungen der Ausbildungsgänge statt; das zeigt sich beispielsweise auch in dem Tempus-Projekt der Europäischen Gemeinschaft, an der Universität Ljubljana einen dem *state of the art* ("Stand der Technik")¹⁹ entsprechenden Studiengang für Übersetzer und Dolmetscher einzurichten.

Kurz: Alle Maßnahmen zur Verbesserung der Qualität, sei es in der Praxis oder in der Lehre, sind unmittelbar nützlich und langfristig nötig für das Ansehen und den Erfolg des ganzen Berufsstands.

Literatur

- Antos, Gerd/Krings, Hans P. (Hrsg.)
Textproduktion. Ein interdisziplinärer Forschungsüberblick. Tübingen: Niemeyer, 1989.
- Dollerup, Cay/Loddegaard, Anne (Hrsg.)
Teaching Translating and Interpreting. Training, Talent and Experience. Amsterdam/Philadelphia: 1992.
- Frankenberg, Hartwig.
 "Der Text lebt nicht vom Wort allein - oder: Welche Aufgaben der Philologe als PR-Fachmann in der freien Wirtschaft finden kann". In: Antos/Krings (Hrsg.) (1989), S. 539-547.
- Herzke, Herbert/Juhl, Dietrich/de la Roza, Rafael.
 "Das Berufsbild des Technischen Autors/Redakteurs. Gegenwärtige Situation und neuere Entwicklungen im Arbeitsfeld 'Technische Dokumentation' (TD)". In: Antos/Krings (1989), S. 502-522.
- Holz-Mänttari, Justa.
Translatorisches Handeln. Theorie und Methode. Helsinki, Suomalainen Tiedekatemia, 1984.
 "Translatorisches Handeln - theoretisch fundierte Berufsprofile". In: Snell-Hornby (1986), S. 348-374.
- Reiß, Katharina/Vermeer, Hans J.
Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie. Tübingen: Niemeyer, 1984.
- Schmitt, Peter A.
 "Die 'Eindeutigkeit' von Fachtexten: Bemerkungen zu einer Fiktion.". In: Snell-Hornby (1986a), S. 252-282.
 "Technische Übersetzungen: Eine Arbeit für Spezialisten.". In: *TexTconTexT* 2/1986b, S. 96-106.
 "Fachtextübersetzung und Texttreue: Bemerkungen zur Qualität von Ausgangstexten.". In: *Lebende Sprachen* 1/1987, S. 1-7.
Die Berufspraxis der Übersetzer. Eine Umfrageanalyse. Berichtssonderheft des Bundesverbandes der Dolmetscher und Übersetzer. Bonn: BDÜ, 1990a.

¹⁸ Siehe hierzu die Beiträge in Dollerup/Loddegaard, insbesondere Snell-Hornby, S. 9-22.

¹⁹ Hier zeigt sich übrigens die begriffliche Verwandtschaft von Kunst und Technik: Gut übersetzen zu können ist eine Kunst, und dazu gehören Technik und Techniken ...

"Übersetzer/Übersetzerin, Dolmetscher/Dolmetscherin. Eine Umfrageanalyse über die Berufspraxis". In: *Informationen für die Beratungs- und Vermittlungsdienste der Bundesanstalt für Arbeit* 12/1990b, S. 517-533.

"Was übersetzen Übersetzer? - Eine Umfrage" In: *Lebende Sprachen* 3/1990c, S. 97-106.

"Culturally Specific Elements in Technical Translations". In: *Language in Context. Festschrift für Prof. Dr. H.W.Drescher zum 60. Geburtstag*. Frankfurt: Lang, 1992a, S. 495-515.

"CATS/FASTERM: Ein Beitrag zur rechnerunterstützten Übersetzung und Terminologearbeit". In: *Forschungsmagazin der Johannes Gutenberg-Universität Mainz. Sonderausgabe CeBIT/Hannover Messe '92*. Mainz: 1992b, S. 4-20.

"Der Translationsbedarf in Deutschland. Ergebnisse einer Umfrage". In: *MDÜ* 4(1993), S. 3-10.

"Translationsorientierte Terminographie auf dem PC - Ein neuer Weg von der Terminologiedatenbank zum Fachwörterbuch. In: Fischer/Freigang/Mayer/Reinke (Hrsg.) *Sprachdatenverarbeitung für Übersetzer und Dolmetscher*. Hildesheim, Olms: 1994, S. 31-62.

"Warnhinweise in deutschen und englischen Anleitungen". In: Gnutzmann, Claus (Hrsg.) *Kontrastivität und kontrastives Lernen. Themenband der Zeitschrift Fremdsprachen Lehren und Lernen (FLuL 24)*. Tübingen: Narr, 1995, S. 197-222.

"Technical Writing". In: Salevsky, Heidemarie (Hrsg.) *Sachwörterbuch der Translationswissenschaft*. Heidelberg: Julius Groos, 1997 (in Druck).

Snell-Hornby, Mary (Hrsg.).

Übersetzungswissenschaft - Eine Neuorientierung. Zur Integration von Theorie und Praxis. Tübingen: Francke, 1986.

Snell-Hornby, Mary.

"The professional translator of tomorrow: Language specialist or all-round expert?". In: *Dollerup/Loddegaard* (1992), S. 9-22.

Nada, Olga: "Čudovito predavanje..."

Stanko Klinar

Protistava kot upanje za večjo učinkovitost pouka prevajanja

Prof. Stanko Klinar predstavi svoj "Zbornik"

Če nam Angleži še potem, ko smo vestno preštudirali angleško slovnico in se s slovarji lotevali angleških besedil, pravijo, da naša angleščina ni "idiomska", hočejo pač reči, da nam manjka nekaj, česar v slovarjih in

slovnica ni, ali pa le v omejenem obsegu, in česar pri pasivni analizi angleških tekstov nismo dojeli, ali česar smo se pri izbranih vajah v učbenikih le delno naučili. Torej nismo kvalificirani za kompetentno produktivno (po)ustvarjalnost v angleščini. Ker se v Sloveniji učni proces na tej stopnji večinoma ustavi, je normalno, da je tudi angleški komentar k angleškim prevodom, ki jih izgotovimo Slovenci, večinoma odklonilen. Res pa je, da se z vprašanjem, kako doma vzgojiti uspešne prevajalce v angleščino, ukvarjajo tudi drugod in ni videti, da bi ga bila doslej uspešno rešila že katerakoli neangleška dežela. Zato vedno bolj prevladuje mnenje, da je prevajanje v angleščino treba prepustiti domačim govorcem angleščine.¹ Tudi v Sloveniji.²

Vendar naš cilj ne more biti, vdajniško opustiti vsak up, ko vstopamo v kraljestvo angleščine, pač pa iskati način, kako napraviti korak naprej od doseženega. In doseči najvišje, kar je z učenjem še dosegljivo. (Naprej, ali višje od tod, gre besedno-umetniška ustvarjalnost, ki pa seveda ni, in ne more biti, predmet učnega programa.)

Avtor teh strani izhaja iz prepričanja, da človek gradi znanje tujega jezika na znanju

¹ Znano je stališče prevajalske šole Scuola superiore delle lingue moderne v Trstu: v katerikoli (tuji) jezik uspešno (kompetentno) prevaja predvsem domači govorci tistega jezika; in prevajanje uspešno (kompetentno) poučuje tudi le domači govorci zadevnega jezika.

² Vodilne založbe, podjetja in ustanove se tega prepričanja vedno bolj oklepajo in več ne tvegajo. V Sloveniji, zlasti v Ljubljani, je vedno več prevajalsko usposobljenih domačih govorcev angleščine, ki se pridružujejo slovenskim prevajalskim agencijam ali ustanavljajo svoje (Amidas, Plat, Pegasus, Babylon), tako da je prevajalsko načelo, da naj v angleščino prevaja predvsem domači govorci angleščine, v Sloveniji uresničljivo.

materinščine, in da tuji jezik toliko bolje obvlada, kolikor je uzavestil, in kasneje avtomatiziral, razlike in podobnosti med tujim jezikom in materinščino.

Če Vladimir Ivir pravi,³ da angleško morfologijo lahko napiše na pošto dopisnico, lahko njegovo izjavo razumemo, kot da to slovnično poglavje ne predstavlja zahtevnega študija. Če za potrebe slovenskega prevajanja odmislimo glasoslovje (četudi ga ne bi smeli, vsaj ne docela, ker je ravno tako nepogrešljivo kot na vsakem drugem jezikovnem področju), in če besedotvorje odstopimo leksiki (obe pa sta seveda za prevajalstvo enako nepogrešljivi kot proizvajalec zidakov za gradnjo hiš), ostane izmed angleških slovničnih poglavij samo še skladnja, ki naj bi predstavljala slovnično tvarino. Dejansko je skladnja (syntax) resnična osrednja vsebina knjig z naslovom *English Grammar*, ironija študija pa je v tem, o čemer govori tukaj prvi odstavek: ko jo preštudiramo, angleščine še vedno ne obvladamo. (Da študij vzporedno ves čas krepimo z osvajanjem kar najširšega besedišča, se razume samo po sebi.) Izkaže se, da je prav na vseh področjih, bodisi slovničnih bodisi besediščnih, nako-pičene, s slovensko-angleškega protistavnega vidika, toliko idiomatike, da je nemogoče obvladati angleščino, dokler ne obvladamo njene tozadevne idiomatike.

V tem je tudi razlika med učenjem angleščine in učenjem katerega drugega na latinskem sistemu temelječega (svetovnega) jezika. Medtem ko nas pri nemščini in francoščini študij oblikoslovja in z njim povezane (dokaj lucidne in slovenščini sorodnejše) skladnje "slovnično" zaposli in pripelje že do znatnega formalnega znanja, nam izmuzljiva "neformalna"/"nemorfološka" angleščina, kjer se v slovnici "ni kaj učiti", tega zadovoljstva ne da. To je jezik, ki zahteva zelo drugačen metodiški pristop.

Nujna pomisel ob tem je ta, da bi pri študiju angleščine morali skržiti program slovnice (namreč enostranske angleške opisne slovnice, pa tudi enostranske slovenske, kolikor je pač morajo obvladati anglisti), ali še bolje: pouk slovnice učinkovito zaključiti na nekoliko zgodnejši stopnji, in razširiti program slovensko-angleške protistavne analize, ki izpostavlja in uzavešča protistavno idiomatiko. Šele protistavna analiza obeh jezikov nam pomaga uvideti in "premagovati" izhodiščno tipiko materne jezika in uzaveščeno sistematizirati tipiko ciljnega jezika. Protistavna analiza je brez dvoma pripomoček za uspešnejši pouk angleščine, in kolikor temeljiteje jo bomo izdelali, toliko večjih uspehov se lahko nadamo.

Za protistavno slovensko-angleško analizo se odpirajo neizmerna področja. Po dolgoletnem prevajanju in poučevanju prevajanja sem zaznal - če odmislim rabo členov - nekatere najbolj boleče točke v slovensko-angleškem odnosu in izredno nemoč pri premagovanju teh točk.⁴ (Nemoč pri pouku: razlaga se pogosto razblinja v nekakšno aprioristično vero, sklicevanje na znanje "od zgoraj", v "prepričevanje" ali "agitacijo" in sklicevanje na "intuicijo", ki je tuji govorec angleščine pri svojem nezadostnem znanju ne more imeti, in taka "razlaga" je prazna.) Slovensko-angleški odnos pač ni popisan v angleških ali slovenskih priročnikih, z njim se ukvarja le peščica slovenskih anglistov, ki so se zapisali slovensko-angleškemu prevajanju in pomaga jim še bolj neznatna peščica anglo-ameriških domačih govorcev, ki so seveda nepogrešljiva pomoč za ciljne rešitve. Praviljično je pričakovati, da bo slovensko-angleški odnos obdelal in dodelal kdo drug kot Slovenci sami. (Lahko pa se seveda zgledujemo po načinu protistavne obdelave pri drugih (tujih) jezikih, zlasti slovanskih, ki so po svojem sistemu

³ (V diskusiji na simpoziju, Brdo 1994)

⁴ Učna potreba je sprožila nastanek razprav v zborniku PRISPEVKI K TEHNIKI PREVAJANJA IZ SLOVENŠČINE V ANGLEŠČINO (Didakta, Radovljica, 1996). Zrasle so iz prakse za prakso. Nekaj spodbude dolgujejo knjigama Filipović, R. ed., *Chapters in Serbo-Croatian - English Contrastive Grammar*, Zagreb 1985, in Friederich, W., *Technik des Übersetzens*, München, 1969, v glavnem pa so se ravnale po potrebah na terenu in so kot take izvirne. Tako pri prevajalskem delu kot pri pouku prevajanja je bilo treba odgovoriti na

slovenščini najbližji; pogosto se tudi dejansko sklicujemo na hrvaško-angleški protistavni program.⁵ Neutajljive so tudi podobnosti med nemščino in slovenščino, tako da se je mogoče s pridom nasloniti tudi na nekatere izsledke nemško-angleške protistave.⁶)

Protistavna analiza mora seveda zajeti tudi področja, kjer se jezika ujemata (kolikor je to sploh ustrezen izraz; gre za stvari, ki so več ali manj vzporedljivo navzoče in razločljive v obeh jezikih in se dajo vklentiti v produktivne vzorce), a ker so to manj problematična področja, jih na sedanji stopnji večinoma pušča v nemar in se osredotoča na manj ujemalna področja, še raje na nasprotujoča si in na "mimovozeča" (recimo slovenski členki, ki pogosto sploh nimajo besediščne, ali pa sploh nobene, realizacije v angleščini), ki so najhujša. Tu je mogoče postaviti trditev, da manj ko se medjezikovne zadeve ujemajo, večja je njihova protistavna idiomatičnost. Idealnega ujemanja med angleščino in slovenščino je v resnici tako malo, da je medjezikovni odnos skoraj izključno idiomatičen in odtod obžalovanje, da je pri pouku angleščine toliko slovnice (ki je za Slovence v angleščini skoraj ni) in tako malo idiomatike (ki je za Slovence v angleščini vsenavzoča). (Priznati pa je seveda treba, da je večina tega, kar še imenujemo slovnica, tudi že idiomatika, le malo prenizka in preveč formalizirana, da bi ji priznali ta status.)

Idiomatiko je treba razumeti, kot da obstaja na dveh ravneh. Eno je idiomatičnost jezi-

kovnega sistema, to je idiomatičnost slovnicih vzorcev in pravil, ki uzakonjajo jezikovne pojave, ki jih v drugem jeziku ni (npr. angleški present perfect tense in členi). Ker skoraj nobeno od teh pravil ne velja stoodstotno, idiomatika potem v deviantnih odstotkih še znatno poraste. Drugo so idiomi v ožjem pomenu besede, to so jezikovne enote, ki se že na samem začetku upirajo kakršnikoli uklenitvi v pravila in produktivne vzorce, in četudi so začimba in najbolj žlahtna plemenitost jezika, dejansko ne tvorijo sistema jezika, ali njegove nosilne konstrukcije, marveč se sistemu in konstrukciji nadgrajujejo. Ti idiomi seveda pripadajo bolj besedišču/leksiki/vokabularju kot slovnici, a besedišče samo v svojem zaključenem sistemu seveda tudi pozna svojo specifično razvejano idiomatiko, ki jo po svojih najboljših močeh rešuje leksikografija v širokem razponu od (ne)skladne (več)pomenskosti z metaforiko in leksikalnimi vrzeli in kolokacijami do "čistih idiomov".⁷

Glavni namen slovensko-angleške protistavne analize na sedanji stopnji je zadeti idiomatičnost angleškega jezikovnega sistema na osnovi slovenskega izhodišča, hkrati pa, kot žlahtnijo rozine potico, žlahtniti to idiomatičnost z idiomi v ožjem pomenu besede.

Protistavno idiomatičnost je mogoče definirati kot tako glede na slovensko izhodišče, ki mu je angleška vzorčnost glede na v slovenščini uveljavljeno vzorčnost deviantna (odklonjena glede na pričakovanost).

vrsto vprašanj, ki se jih slovensko-angleški pouk do te stopnje ne dotakne. Do te stopnje je namreč pouk izbiran, četudi se, naravno, suče okrog osrednjih stebrov angleškega jezikovnega sistema, vendar šele pouk prevajanja sooči anglista s prav vsako podrobnostjo obeh jezikov (L1 in L2) in terja od njega odgovor na veliko vprašanj, o katerih dotlej sploh ni razmišljal, to pa so v glavnem idiomatske zapolnitve po fughah sistema. (Kot je bilo prej omenjeno, je tudi angleški sistem sam v odnosu do slovenščine idiomatski, vendar se je anglist tega sistema učil. Zdaj mora narediti korak naprej in se spoprijeti s podrobnejšo idiomatiko in ugotavljati, koliko jo je mogoče sistemsko obvladati.)

⁵ Npr. Filipović, R., ed., Chapters etc.; glej opombo 4; dodatno k temu Filipović, R., ed., Reports 1 - 10 (The Yugoslav Serbo-Croatian - English Contrastive Project, Zagreb, 1969 - 1976)

⁶ Npr. Friedrich, W. (1969); glej opombo 4.

⁷ Glej razprave dr. Dušana Gabrovška in Vestniku Društva za tuje jezike in književnosti Republike Slovenije št. 24, 26 27, 28, 29 in v zborniku PRISPEVKI (glej opombo 4).

Četudi je ves temeljni slovensko - angleški slovnici sistem prikazan protistavno (vsaj intuitivno, saj osrednjih kontrastivnih študij še pričakujemo), pa se protistava v najbolj jarki luči pokaže za potrebno ravno pri zafugiranju špranj. Pri tem ostaja seveda večina jedra še nedotaknjena: tu je zlasti navzoče večno vprašanje o rabi členov, vprašanje, ki ga slovenski anglisti kot nekakšno vroče železo poprijemamo bolj od daleč in štafetno čim hitreje predajamo drug drugemu. Avtor teh vrstic sem, brez pre-tenzij na kakršnokoli popolnost ali zaokroženost obravnave, navrgel nekaj vrstic o rabi členov v knjigi Vaje iz prevajanja (1994) med-tem ko noben drug priročnik, ki je izšel v Slo-eniji, ni poskusil narediti koraka naprej od šab-lonskega prikaza nekaterih osnovnih pravil.

Nekatera vprašanja, na katera je bilo treba odgovarjati pri prevajalskem delu in ki so nazadnje izzvala nastanek knjige PRISPEVKI (vprašani je seveda neprimerno več, zato je razprav v primeri s potrebami zanje zane-marljivo malo), so naslednja:

1. Ali velja kaka sistematična zakonitost pri tistih angleških samostalnikih, ki jih ne moremo prevesti v slovenščino s samostalnikom, marveč jih po intuiciji domačega govorca kompetentno prevajamo kot pridevnike ali glagole ali še kako drugače, in ali je mogoče po teh zakonitostih sklepati, da bomo nekatere slovenske pridevnike ali glagole ali idiomatske izraze prevajali v angleščino kot samostalnike, in ali je mogoče zadevno problematiko vključiti v slovensko-angleški slovar in jo napraviti priročniško dostopno? (Začetno spodbudo za to vprašanje sem našel v Friederich, 1969 (glej opombo 4), v poglavju Adjektive als Sinnträger des Wichtigen, in sem si nekaj primerov celo tam izposodil, vendar sem njegovo zamisel razširil čez "Adjektive" na glagole in jo seveda apliciral na slovenščino.) Težnjo angleščine, da s samostalnikom izrazi tisto, kar izrazi slovenščina drugače, sem imenoval "samostalniškost angleščine v primeri s slovenščino" ("Noun-oriented tendency in English").

2. Ali ima angleščina kak instrumentarij za izpovedovanje množice pomenskih odtenkov slovenskih manjšalnic in ali sploh čuti potrebo po takem izpovedovanju? Kaj narediti z neomejeno produktivnostjo slovenskih manjšalnic v odnosu do angleščine, kjer je produkcija domala blokirana? Ali je mogoče govoriti o psiho- in socio-razlogih (in prek teh o nacio-razlogih) za tako različno stanje v obeh jezikih? Ali je mogoče zagovarjati distribucijo manjšalnosti kot poseben prevajalski trik, to se pravi, ali je mogoče kompenzirati izgubo manjšalnosti pri prevajanju na nekem mestu v besedilu, kjer jo je nemogoče navesti, tako da jo navedemo na nekem drugem mestu, kjer pa je v L1 (to je v našem primeru slovenščina), ni? Navedemo jo zato, ker je na zahtevanem mestu nismo mogli, želimo pa, da bi bilo prevedeno besedilo kot celota ubrano na približno isti manjšalniški ton kot izvirno besedilo. Ali je prevajalec v slovenščino pooblaščen, uporabljati v ciljnem jeziku manjšalnice, ki jih v L1 (to je v tem primeru angleščina) ni?

3. Ali je mogoče slovenske prevajalce uspešno navesti na rabo zloženk v angleščini? Zloženske, zlasti zloženski nizi ("zloženski niz" je moj izraz za Jespersnov "string compound"), so kot gospodarni način izražanja v angleščini visoko cenjene, vendar so večinoma prevedljive v slovenščino tako, da iz prevedka ni mogoče narediti iztočnice v slovensko-angleškem slovarju in tako prevajalca ni mogoče priročniško opozoriti na angleško zloženko. Ta problem je zlasti aktualen pri zloženskih nizih, ki so v pretežni večini skladijske zveze in kot take neustavljivo produktivne, vendar je produktivnost kljub temu podvržena nekaterim ne docela jasnim omejevalnim zakonitostim. Vpričo njih je slovenski prevajalec dejansko med Scilo in Karibdo: po eni strani naj bi jih v skladu z visokoproduktivnim skladijskim vzorcem pogumno delal, po drugi strani tvega, da bo naredil jezikovni nestvor. Tudi vprašanje veznega/množinskega/saškorodilniškega -sa v prilastkovnem delu angleških zloženk je videti sistemsko rešljivo le v redkih primerih. (Znana sta vsaj dva poskusa/opomina za učenje zlo-

ženskih nizov: vaja Hyphenated Modifiers v Mackin, Exercises in English Patterns and Usage, London, 1960 - 69, in vaja String Cpsds v Klinar - Davis, English Wordformation, Part One, Ljubljana, 1996.)

4. Domala nerešljivo je videti vprašanje, kako navesti slovenske prevajalce na rabo konstrukcije **with + participle**. Ker se ne vede konformistično do drugih participialnih konstrukcij, je slovnice in učbeniki ne obravnavajo, ali bolje, obravnavajo jo v okviru drugih jezikovnih poglavij na način, ki je za prevajalce domala brez haska. V slovenščino je prevedljiva na toliko različnih načinov, da je nemogoče navesti zanesljivo iztočnico za njeno aplikacijo v angleščini, še zlasti ker ji konkurirajo vzporedne formulacije. To pa ne pomeni, da bi se ji v angleščini lahko odpovedali. V mnogih primerih daje edino zadovoljivo prevajalsko rešitev. (Začetno spodbudo za to vprašanje sem našel v zadevnem poglavju v knjigi Friederich, 1969, (glej opombo 4) in sem si nekaj primerov celo tam izposodil, vendar, sledeč slovenskim potrebam in jezikoslovnim dognanjem v Quirku, 1985 (A Comprehensive Grammar of the English Language), je moja razprava nazadnje dobila docela drugačno podobo.)

5. Navidez preprosto dejstvo, da obstoji anaforični *that*, je v zavesti slovenskih prevajalcev tako slabo navzoče, da povzroča resne težave. Ker je navidez preprosto, se priročniki z njim ne ukvarjajo (v nasprotju z nadomestnim *one*, ki je dodobra razložen in v resnici znatno manj zapleten) in ga imajo za funkcijo demonstrativnega *that*, in je treba kratkomalo izumiti način za razlago.

6. Podobno slabo je uzaveščeno dejstvo, da imajo eksistencialni stavki (ES) obrnjen besedni red (domala slovenski!) in da se slovnični osebek *there* vsaj v polovici primerov izpušča. Eden redkih primerov, ko se angleški in slovenski besedni red domala ujemata in bi se Slovenec lahko prepustil domačnostnemu čutenju, povzroča nepotrebne težave. Sicer so pa ES v slovnica (npr. Quirk, 1985) zadovoljivo predstavljeni, v slovenskih učbenikih

za angleščino pa malo manj. (Avtorji metodiško ne upajo dovoliti stavkov z osebkom na koncu in se dosledno oklepajo oblike *there*. Enako Ljiljana Mihajlovič v Filipović, 1985, ki v dolgi razpravi sploh ne omeni, da obstoje ES brez *there*.)

7. Ali je slovenska predložna prislovna določila pravilneje prevajati kot osebkke ali jih lahko ohranimo kot predložna prislovna določila? Odločiti je treba hic et nunc, toda odločitev ni zmeraj lahka. Ali je mogoče razmišljati, da je angleški osebek, ki po zakonitostih rigidnega angleškega besednega reda pač stoji na čelu stavka, nosilec stavčnih funkcij, ki jih slovenski osebek ne more imeti in so v slovenskem stavku porazdeljene na druge stavčne člene? Ali pa jih ima lahko tudi slovenski osebek, zakaj tovrstni osebkovski stavki so mogoči tudi v slovenščini.

8. Ali je mandativni subjunktiv v angleščini res tako odrinjen na rob dogajanj, kot trdijo nekatere slovnice? Ali ni nasprotno res, da je v mnogih izjavah docela nepogrešljiv (in je v nasprotju s tem dejstvom mogoče videti dokaz, da slovničarji vse preveč slepo prepisujejo drug od drugega in sploh preveč prepisujejo in predsodkovno ustvarjajo slepo vero, namesto da bi oznanjali trdna dejstva) in da moderni angleški nadomestki za subjunktiv (npr. *should*, *might*) izražajo množico preciznih pomenskih odtenkov, ki jim slovenščina formalno ni kos in mora prevajalec v angleščino dojeti skriti pomen slovenskega navideznega indikativa ali pogojnika ali velelnika ali kakega drugega namiga iz konteksta in ga ustrezno prevesti?

9. Ali poznamo kondenzirane stavke v obliki osebkovo ali govorčevno usmerjenega prislova? Ti angleški prislovi so formalno enaki prislovom načina in na videz ne vzbujajo posebne pozornosti, zaradi česar so ne le redke prikazni v angleških prevodih izpod peresa slovenskih prevajalcev, marveč jih mnogokrat niti ne razumemo, ko naletimo nanje v originalnem angleškem tekstu. (Glej Davis, M., Adverbial Placement in English: Some Guidelines. Mostovi 2/1989.)

10. Kako se učiti konvertiranih besed? Gre za barvito, metaforično žlahtno/ekspresivno, pogovorno vsakdanje (ne učeno abstraktno ali intelektualno hladno) angleško besedišče, ki ima - podobno kot frazni glagoli - svojo kontekstualno in konotativno specifičnost, ki jo je mogoče dojemati le (ali predvsem) iz naravne situacije in je kljub navidezni (ali dejanski) jasnosti in domačnosti v L1 (to je v tem primeru angleščina) domala neprevedljiva (podobno kot frazni glagoli!). Ni mi znano, da bi obstajal kak slovar konvertiranih besed (kot obstoje slovarji fraznih glagolov; bil bi enako potreben, četudi se zdi, da je konvertiranih besed znatno manj; vendar je proces novih tvorb, kot pri fraznih glagolih, ekstremno produktiven in ga slovenščina s svojo prevedljivostjo ne dohaja), znano pa mi je, da najbolj žlahtnih primerkov zazdaj ni bilo mogoče vključiti v slovensko-angleški slovar, in sicer iz že znanih razlogov: ker manjka ustrezna slovenska iztočnica (kljub temu, da zmore angleško-slovenski slovar postreči z obiljem dvomljivo ustreznih ustreznice). Če naj se slovenski prevajalec posluži tega žlahtnega besedišča, se mora do njega dokopati po izključno idiomatski poti. Če slovensko-angleški slovar že ponudi kako slogovno zaznamovano (in za Slovence idiomatsko) konvertirano besedo - iz tega razmišljanja so izključene besede, ki so neidiomatsko, v svojem osnovnem nemetaforičnem podstavnem pomenu (približno) enako frekventne v obeh (ali vseh) besednih vrstah, kjer se pojavljajo, npr. *clean* (adj.) *clean* (v.), *sleep* (v.) *sleep* (n.) (ta zadnja, tako kot *love*, *work*, *brush*, *snow*, *rain* verjetno sploh ni rezultat konverzije) - ji pripiše morda en sam pomen brez kontekstualizacije in je za prevajalca neuporabna, ali pa prevajalec tvega slogovno in pomensko (kontekstualno) neustreznost. Gre za besede tipa *father* (v.), ki je v primeri s *father* (n.) nizkofrekventna, pomensko od te odvisna, vendar konotativno in kontekstualno tako specifična, da je ni mogoče ponuditi prevajalcu kar brez pridržka v profano vsakdanjo rabo. (Grad-Leeming, Slovensko-angleški slovar, Ljubljana, 1992, se zdi, ni našel slovenske iztočnice za *father* (v.).) Je pa dolga vrsta besed, ki so v vsakdanji pogovorni rabi,

vendar so za Slovence tako idiomatične (npr. *wolf* (v.), za katerega pravi Veliki slovensko-angleški slovar, da pomeni *loviti volkove*, kar seveda ni res, vendar tudi Grad-Leeming, 1992, ni našel iztočnice, da bi slovenskega uporabnika opozoril na *wolf* (v.) v pravem pomenu besede; še bolj akuten primer so v samostalnikih konvertirani frazni glagoli, o katerih v slovensko-angleškem slovarju tudi skoraj ni sledu, četudi jih je v Velikem angleško-slovenskem slovarju veliko, vendar, kot rečeno, s prevodi, ki niso uporabni kot iztočnice v slovensko-angleškem slovarju), da se jih raje izogne in išče nadomestke v besedah latinsko-romanskega izvora, ki so konotativno neobremenjene in slovenskemu čutenju bližje, četudi v danem kontekstu morda slogovno toge in nezaželeno.

Kolikor sem mogel zaslediti, sta Mackin (*Exercise, etc.*, 1960 - 1969, glej spredaj) in Klinar - Davis (*Wordformation, Part One*, 1996) edina učbenika, ki vsebujeta vaje iz zadevne problematike, in to tako, da drug drugega dopolnjujeta. Zdi se, da se avtorji drugih učbenikov težavnosti konverzijske idiomatike ne zavedajo. (Ko je pred leti dr. Margaret Davis kot avtorica vaj ponudila te angleškim založnikom za zunajangleško in zunajslovensko učno rabo, tudi niso spoznali njihovega pomena in so izdajo odklonili.) Najmanj v tem smislu so vaje v Klinar - Davis (1996) - prvič so bile objavljene v drugi izdaji učbenika 1977 in so bile ponatisnjene v tretji (1989) in četrti (1996) - edinstvene in bi jih glede na pomembnost in potrebnost kazalo razširiti. (Glej tudi Klinar, O konverziji, *Vestnik* 1978/2, 1979/1, 1980/1.)

11. Kako vključiti slovenska imena v angleško besedilo? (O zemljepisnih obstoji razprava - Klinar, Slovenska zemljepisna imena v angleških besedilih, Didakta, Radovljica, 1994, druga izdaja).

12. Kako se odločati glede na rabo členov, ki so podvrženi tako nezanesljivim in izmuzljivim kategorijam kot (ne)določenost v okviru kontekstualizacije, edinstvenost, (ne)števnost, generičnost? Po moji presoji je slovenskemu

anglistu mogoče, naučiti se okoli 70% rabe členov, ostalih 30% ostane nepojasnjenih. Ker se samostalniki glede na rabo členov upirajo kategorizacijam, in ker isti samostalnik v različnih pomenih in različnih kontekstih prehaja iz kategorije v kategorijo, so prevajalcu v veliko pomoč določitve in ponazoritveni primeri v slovarjih tipa Hornby, Cobuild, Longman. Iz maternega jezika ne dobi nobene pomoči, ker tu členov ni in ker se kategorija (ne)števnosti vedno ne ujema, ali pa kaka kategorija (npr. edinstvenost) v L1 sploh ni pomembna. Prevajalec dobi nekaj namigov v Klinar, Vaje iz prevajanja, Ljubljana, 1994, in v Davis - Klinar, English Wordformation, Part Two, Ljubljana, 1996, str. 90 - 92.

13. Domala nič ni bilo storjenega v zvezi z besediščem, temelječim na onomatopeji in zvočnem simbolizmu, če odštejem eno nekontrastivno diplomsko nalogo iz sedemdesetih let in enako nekontrastivno navedbo v Klinar - Davis (English Wordformation, Part One, Ljubljana, 1996), kjer sta tudi dve ponazoritveni vaji. Kot mejno področje med besedotvorjem, leksikologijo in besedno umetnostjo priteguje pozornost vseh tovrstnih strokovnjakov, vendar rezultatov kontrastivnega zanimanja zazdaj ni čutiti.

* * *

To so seveda samo nekatere teme, ki bi lahko bile sestavni del obširnejšega in izčrpnjega programa slovensko-angleške kontrastivne analize, ki naj bi ga izdelali na katedri za moderne angleški jezik pri Oddelku za germanske jezike in književnosti Filozofske fakultete v Ljubljani. To sem nekoč nekajkrat predlagal (zabeleženo v člankih: 1. Kje smo?

Kam gremo? Kaj hočemo? (Mostovi 1/1985), 2. nenaslovljeni diskusijski prispevek v zborniku Slovenščina v javnosti (izdala Republiška konferenca Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije in Slavistično društvo Slovenije, 1983), 3. Slovenska anglistika in prevajanje (v Zborniku Posvetovanja o mestu in vlogi tujih jezikov v naši družbi, Ljubljana 1985, izdalo Društvo za tuje jezike in književnosti SRS). Nadaljna spodbuda je prihajala z jezikovnih kongresov in posvetovanj, in ne glede na to, koliko so bili moji predlogi upoštevani, je mogoče govoriti o prvih uspehih.

S pomočjo Znanstvenega inštituta Filozofske fakultete, a tudi zunaj njega, in v krogu dr. Dušana Gabrovška kot učitelja prevajanja in sistematičnega preučevalca slovensko-angleške protistave (a tudi zunaj njega) smo dobili nekaj obetavnih rezultatov. Čakajo na predelavo v primerno obliko, ki bo uporabna za javnost.

Ker gre skoraj izključno za mlade sodelavce, je mogoče upati, da se bo po uspešno izpeljanih raziskavah in osvojitvi trdnega protistavnega znanja izoblikovala tudi zanesljiva in uspešna metodika pouka. (Morda si smem domišljati, da je na tej trnovi poti pomagala trebiti prav to trnje tudi podiplomska slovensko-angleška prevajalska specializacija, ki je potekala na Filozofski fakulteti od 1982 do 1988, ob izdatni podpori Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije. Na njej so sodelovali, in se oblikovali, tudi nekateri sedanji učitelji prevajanja pri katedri za moderni angleški jezik Filozofske fakultete.)

Lidija Šega

Bussines-speak and buzzwords (beyond the dictionary)

V angleško govorečem poslovnem svetu se je včasih prav težko znajti in vedno znova naletimo na izraze, ki jih ne razumemo, pa tudi v slovarjih jih velikokrat ne bomo našli. Po eni strani gre za "visoko znanstvene" skovanke, ki prihajajo v vsakdanje komuniciranje iz strokovne literature, po drugi strani pa poslovneži za popestritev svojega žargona neverjetno radi posegajo po prav nenavadnih prispodobah in metaforah, skovankah in akronimih ter raznih vzdevkih. Začne se navadno pri iskrivih domislicah posameznikov, toda nekatere so se "prijele" in če še niso polnopravno vstopile v knjižni jezik in našle svojega mesta v jezikovnih priročnikih, pa so jih toliko bolj polni časopisni in polstrokovni članki in vsakodnevni pogovori v poslovnih krogih.

O tem in o takih primerih smo se pogovarjali tudi na seminarjih o poslovni terminologiji. In morda bo tudi za širši krog bralcev Mostov zanimiv preiskus, koliko tega že razumemo in prepoznamo. Tole vajo ali bolje uganko iz poslovnega žargona mi je prijazno odstopil kolega Tony Thorne, predavatelj angleškega jezika na King's College London, ki se – vsaj kolikor ga jaz poznam – zlasti ukvarja s posebnimi zvrstmi jezika od žargona do slanga. In mimogrede: njegov Dictionary of Modern Slang, ki sem ga nedavno zasledila na ljubljanskih knjižnih policah, se mi zdi daleč najbolj zabavno in prijazno tovrstno prebiranje!

Pa poskusimo! Za vsak slučaj so rešitve na strani 30.

BUSSINES JARGON

Match these terms with the explanations:

1. COWBOY OUTFIT
2. BALLPARK FIGURE
3. BOTTOM LINE
4. fmcg
5. BOTTOM OUT

- a. financial aid by a goverment
- b. collaborate closely with
- c. a bussines run amateurishly
- d. a company controlling others
- e. a place where discount selling takes place

6. MICKEY MOUSE OPERATION	f. a rough estimate
7. ONSTREAM	g. washing machines, refrigerators, and so on
8. BUCKET SHOP	h. a company controlled by another
9. TURNKEY PROJECT	i. a hopeless deadlock
10. USER - FRIENDLY	j. a company using dishonest methods
11. HANDS - ON	k. Tvs, Radios, Stereos, etc.
12. GET INTO BED WITH	l. strike or stoppage
14. WHITE GOODS	m. ready-made installation
15. BROWN GOODS	n. usable by no-specialists
16. PERKS	o. fast-moving consumer goods
17. INDUSTRIAL ACTION	p. lose money in a deal
18. SUBSIDIARY	r. the final price or condition
19. NO - WIN SITUATION	s. extra benefits which come with the job
20. PARENT COMPANY	t. practical and direct
21. CATCH A COLD	u. fully operational
22. FLAVOUR OF THE MONTH	v. something or someone currently very popular
	z. hit a lowest point (before recovery)

These are some more of the colourful expressions that you can hear in a modern English-speaking office – whether in the UK, the USA or Australasia. See if you can work out what each one means... Here are the definitions to match with the colourful expressions...

1. THE PETER PRINCIPLE	a. CHOOSING THE BEST PART AND LEAVING THE REST
2. MURPH'S LAW	b. FAIR STARTING POINT FOR NEGOTIATIONS
3. CHERRY-PICKING	c. BEING DELIBERATELY OBSTRUCTIVE
4. STONEWALLING	d. DANGEROUS, UNCONTROLLED MEMBER OF THE TEAM
5. NUMBER-CRUNCHING	e. CURRENT FAVOURITE

6. MOVERS AND SHAKERS	f. IF SOMETHING CAN GO WRONG, IT WILL
7. A LOOSE CANNON	g. DYNAMIC PEOPLE WHO MAKE THINGS HAPPEN
8. A HEADHUNTER	h. RECRUITMENT AGENCY FOR TOP MANAGERS
9. A BODY SHOP	i. UNOFFICIAL BARRIER TO PROMOTION
10. FLAVOUR-OF-THE-MONTH	j. EVERY EMPLOYEE RISES THEIR LEVEL OF INCOMPETENCE
11. A DOG AND PONY SHOW	k. PERFORMING COMPLEX CALCULATIONS
12. A LEVEL PLAYING FIELD	l. IMPROVED OR ATTRACTIVE PRODUCT FEATURES
13. THE GLASS CEILING	m. RECRUITMENT AGENCY FOR LOW-LEVEL STAFF
14. BELLS AND WHISTLES	n. VERY ELABORATE PRESENTATION

Rešitve:

- 1j, 2f, 3r, 4o, 5z, 6c, 7u, 8e, 9m, 10n, 11t, 12b, 13a, 14g, 15k, 16s, 17l, 18h, 19i, 20d, 21p, 22v.
- 1j, 2f, 3a, 4c, 5k, 6g, 7d, 8h, 9m, 10e, 11n, 12b, 13i, 14l.

Stanko Klinar

Slovene ali Slovenian?

Navedek iz knjige SLOVENSKA ZEMLEPISNNA IMENA V ANGLEŠKIH BESEDILIH (1994):

"Obliki *Slovene* dajemo prednost pred *Slovenian*, in sicer zato ker je krajša in ker se vedno več uporablja tako v Angliji kot v Ameriki; vrh tega docela istoznačne vzporedne oblike niso potrebne." (Odstavek 1.4.1)

Karkoli bi še dodajali, je samo kvačkanje dokazov, utemeljitev, pojasnil, dodatkov, skratka nebistvene stvari. Navedena izjava je namreč že rezultat tega nenavedenega, a samega po sebi razumljivega postopka.

No, pa vseeno! Ugotovljeno je bilo:

– da nobena oblika ni omejena na Anglijo ali Ameriko (da se torej obe približno enakovredno uporabljata v obeh deželah),

– da je bil svoj čas bolj v veljavi *Slovenian*, a da njen čas mineva,

– da je spravljeni *Slovene* v zvezo s *sloven* neumnost, ker je razlika v pisavi in izgovorjavi in slovnični kategorizaciji (*sloven* /'slavn/ izključno samostalni, *Slovene* /'slouvi:n/ tudi pridevnik) tolikšna, da je pomenska in skladišna zamenjava pri treznih ljudeh nemogoča (in je pripisovanje enega pomena drugemu čista zloba: bi kdo tudi *Slovenia* izpeljeval iz *sloven*?),

– da je Tomaž Ložar iz Kanade v Delovih pismih bralcev zapisal, da je oblika *Slovene* "za bruhat", hkrati pa je pozabil, da je on član ameriškega društva, ki se imenuje *Slovene Studies* in izdaja istoimensko revijo z Ložarjevimi prispevki,

– da kljub vsemu povedanemu lahko vsak človek kjerkoli na zemeljski obli uporablja bodisi *Slovene* ali *Slovenian*, ne da bi komurkoli, najmanj pa sebi, kratil dober spanec.

Sapientni sat! Če pa komu ni zadosti, naj si prebere še Prešernov sonet o Abderitih ("Al prav se piše *kanna* ali *kaſha*...")

SVETOVNI DAN PREVAJALSTVA

Savin Vilhar

Naša pot na Nanos

Prvič smo Nanos obiskali na svetovni dan prevajalstva že v letu 1994, drugič pa lani v soboto dne 30. septembra 1995, ko ima zaščitnik prevajalcev Sv. Hieronim, ki

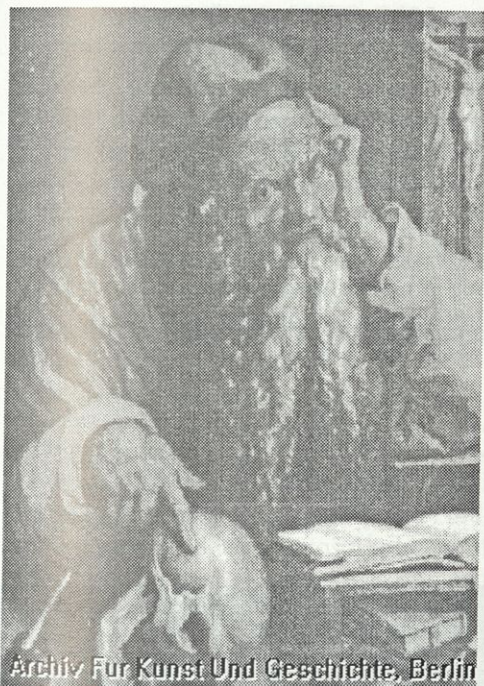
domuje v prijazni cerkvi na Nanosu, svoj praznik. Tako postaja ta naša skupna pot, pot prevajalcev DZTPS že kar tradicionalna.

Spet potujemo na Nanos...

Na povabilo DZTPS, ki smo ga razposlali vsem članicam in članom društva, se nas je v soboto 30. Septembra v Ljubljani zbralo za poln avtobus. Odpotovali smo cilju naproti. Ustavili smo se šele v Razdrtem, kjer so najpogumnejši izstopili. Na Nanos so se odpravili kar peš. Drugi smo se peljali naprej z avtobusom, ki pa se je ustavil na

poti kar precej pod cerkvijo sv. Hieronima, kamor smo bili namenjeni. Ob hoji v hrib je na nas pršil droben dež. Vreme sprva res ni bilo prijetno. Nekaj časa smo hodili in končno vstopili v cerkev sv. Hieronima. Tu nas je prijazno sprejel gospod Otmar Črnilogar, ki nam je potem pripovedoval o gospodu Vrtovcu, ki je živel v teh krajih in

... kjer nas je lepo sprejel naš patron sv. Hieronim, mi pa smo mu poklonili okrašeno svečo.

se ga še danes spominjamo kot narodnega просветlilca. Pred oltarjem sv. Hieronima smo prižgali lepo svečo, naše darilo, okrašeno z emblemom DZTPS, ki je nekoliko razsvetlila ta sicer deževni dan.

Sv. Hieronim je zaslovel kot prevajalec zaradi mnogih svojih tovrstnih del, predvsem pa zaradi prevoda biblije iz hebrejskega v latinski jezik. Ta prva verzija, imenovana Vulgata, je bila kasneje prevedena v mnoge jezike in tako mnogim narodom pomenila eno od prvih knjižnih del. Pomemben prispevek za porajanje in širjenje kulture. Zgovorno dejstvo, ki dokazuje nedvomni pomen prevajalstva in tako tudi ugodno vpliva na našo včasih omajano samozavest.

Rodil se je kot Eusebius Hyeronimus neke v okolici Pivke v mestecu imenovanem

Stridon. Živel je nekako od leta 345 pa do 419 ali 420, študiral je v Rimu nato pa potoval, nekaj časa asketsko živel v puščavi, nato tri leta v Konstantinoplu in se leta 382 vrnil v Rim, kjer je postal tajnik papeža Damasusa. Leta 385 ga je pot vodila v Sveto deželo in leta 386 se je naselil v Betlehemu. Tam je nadaljeval s svojim literarnim delom. Zaradi tega je tudi bil kasneje proglašen za svetnika. Njegov dan je 30. September, ki je zaradi tega tudi mednarodni dan prevajalcev.

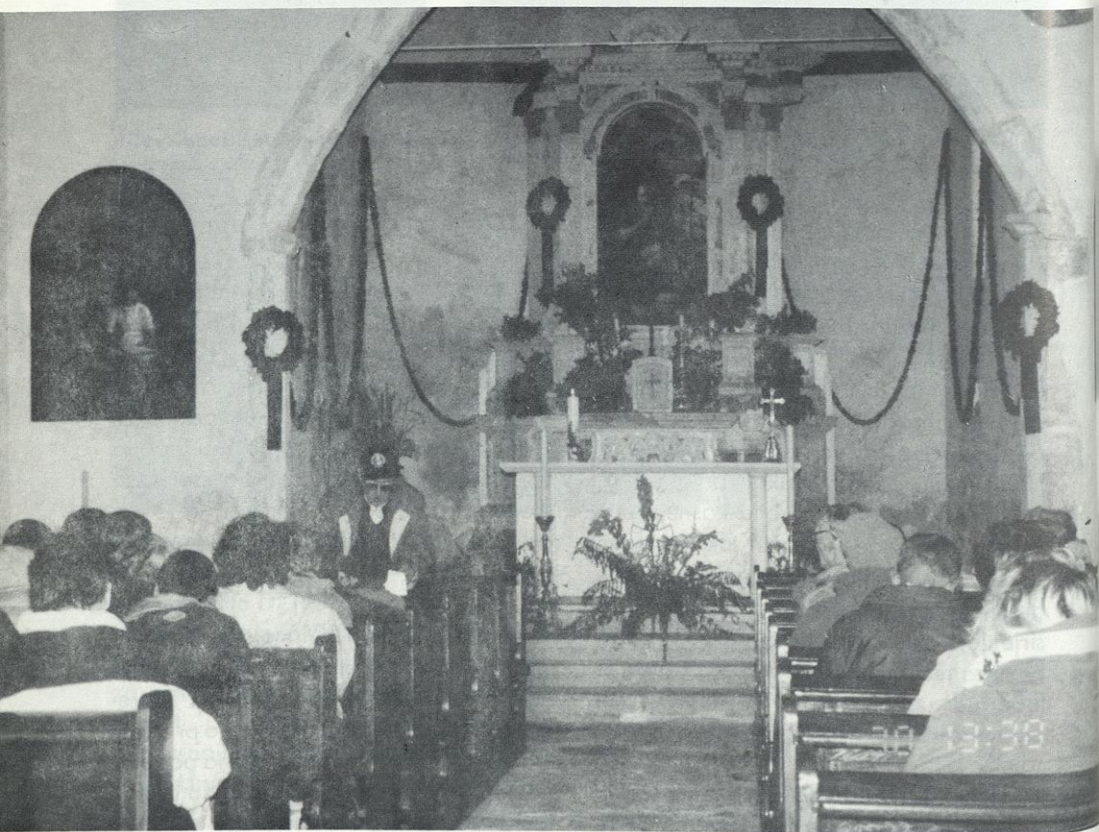
Na sliki, ki jo je leta 1521 mojstrsko naslikal nemški slikar Albrecht Dürer, vidimo našega zaščitnika resnično zatopljenega v prevajalske tegobe. Ob razmišljanju o primerni terminologiji si z levico zamišljeno podpira glavo, za desnico pa se zdi kot, da jo drži na tipkovnici najmodernejšega računal-

nika. Zdi se, da se je prevajalstvo skozi stoletja, če se sploh je, spremenilo le navidezno, v resnici pa skoraj nič. In prevajalstvo zmore na sliki prikazati le umetnik, tako velik in resničen kot Dürer.

Po daljšem postanku smo zapustili cerkev, posvečeno sv. Hieronimu in se nekateri z avtobusom, drugi peš odpravili proti vrhu Nanosa. Tu nas je v Vojkovi koči že čakalo kosilo. Srečali smo se stari pre-

vajalski znanci, tisti pa, ki se še nismo poznali smo se seznanili. Pogovorili smo se. Vzknila je nova ljubezen, tista do sočloveka in tista do prevajalstva. Spočiti, ker cel dan ni bilo potrebno prevajati, smo se vrnili nazaj k monotonemu delu. Kot, da so se tako izpolnile besede, ki jih je nekoč izgovoril gospod štrancar, župnik iz Podnanosa: "Kadar boste od dela in življenja utrujeni, pa pridite za trenutek k nam na Nanos".

Notranjost cerkve sv. Hieronima na Nanosu

PREDSTAVITVE

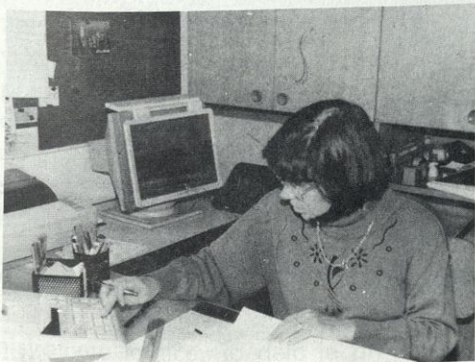
Narcis Dembskij

Administrativne sodelavke DZTPS

Ko smo na prvi seji redakcijskega odbora, namenjeni dogovarjanju o vsebini Mostov za leto 1995, njegovi prisotni člani prišli do točke, nanašajoče se na rubriko Predstavitev, je predsedujoči vprašal koga tokrat izmed nas predlagati za predstavitev, smo najprej molče začeli tuhtati, nakar se je nekdo le oglasil s predlogom, da bi ne bilo slabo, če članstvu predstavimo trojico sodelavk v naši pisarni. Ideja je bila takoj sprejeta enoglasno in zatem je bila njena izvedba naložena meni. Ob tem moram dodati še to skupno ugotovitev, da delo vseh treh naših administrativnih delavk ni tako nepomembno za obstoj in življenje DZTPS.

Računovodkinja gospa Margareta Martič mi je, na moje vprašanje, da bo 1. oktobra

Tu pridno delajo naše administrativne sodelavke Majda (na sliki), Marjeta in Katja

letos zaznamovala že 10 let dela pri DZTPS. K nam je prišla takrat, ko smo imeli pisarno društva še na Resljevi cesti, kamor smo se bili preselili iz Gosposvetske 1, iz stanovanja enega od soustanoviteljev DZTPS, pokojnega gospoda Zdenka Kneza. Poslovanje je takrat doseglo tako stopnjo, da smo morali postaviti na noge primerno administracijo, kajti število članov je že preseglo številko sto in ponudba tekstov za prevajanje ter s tem povezano povpraševanje po prevajalcih se je kar naprej povečevalo. Gospa Martičeva mi je še povedala, da je bila ob nastopu njene službe opravljena uradna revizija poslovanja, za katero so dotedaj skrbeli člani upravnega odbora društva sami. Tedaj je društvo postalo zares pravna oseba v pravem pomenu besede. Dandanes le-to šteje kar šestkrat več članov kot takrat.

Poleg skrbi za stvari, ki so neposredno povezane z denarjem, se mora gospa Martičeva ves čas seznanjati z zakonskimi predpisi glede financ, ki se v sedanjih časih neverjetno hitro spreminjajo. Njeno delo je torej povsem samostojno in če potrebuje kako pojasnilo v zvezi s strokovnimi vprašanji, mora slednje poiskati sama pri zunanjih inštitucijah. V zvezi s tem mi je še omenila, kako prav bi bilo, če bi društvo imelo v svojem krogu verziranega pravnika, ki bi poskrbel, da bi bile stvari še bolj

V tej lepi stavbi domuje DZTPS

urejene. Moralno pravno je dejansko za vse zadeve odgovoren sekretariat, navzven pa je odgovoren predsednik društva. Vsekakor vse pomembnejše sklepe glede izdatkov sprejema upravni odbor društva.

V tem duhu torej se je razvil moj pogovor z računovodkinjo, na mizi katere sem opazil letos nov, a sicer tretji računalnik v rabi v prostorih društva, če že ne četrti sodobni stroj za sodobnejše poslovanje.

Nato sem šel v prostor, kjer dela gospa Katja Oblak, po nazivu saldakontistka, katere naloga so predvsem knjiženje faktur, plačil, in dajanje informacij interesentom o plačilih za prevode, kar je seveda prvo zanimanje vseh prevajalcev, ki poslujejo preko društva, tako članov kot nečlanov seveda. V glavnem se knjiženja, ki jih opravlja ona, morajo ujemati z glavno knjižo, ki jo vodi računovodkinja.

Gospa Oblakova je zaposlena v našem društvu že 9 let. Svojo dolžnost evidentiranja vplačil in izplačil opravlja s pomočjo računalnika, kar ji seveda omogoča popolno ažurnost. Vsi, ki želimo zvedeti za stanje našega denarja, lahko povprašamo pri njej tako osebno kot po telefonu. Vsekakor pa je poudarila, da je najprimernejši čas za to med 13. in 15. uro vsak delovni dan, torej od ponedeljka do petka. Ta čas je navedla predvsem iz dveh razlogov. Prvič zato, da ne bi bila motena pri svojem delu, vdrugič pa je tako najbolje tudi za nas iz preprostega razloga, ker šele takrat ima ona točne podatke o izvršenih izplačilih še za isti dan, potem ko je dobila najnovejše podatke od družbenega knjigovodstva, po katere gre tja sama sleherni dan.

Vendarle največ neposrednega stika med prevajalci in DZTPS poteka preko administrativne tajnice. To delo je pri društvu

prevzela natanko 1. oktobra pred desetimi leti gospa Majda Avguštin Žganjar. Zaradi svoje prirojene komunikativnosti je tako rekoč kot poklicana za opravljanje tega dela. Skozi ves svoj delovni dan je v nenehnem stiku, tako osebno kot po telefonu, z ljudmi, ki se obračajo nanjo z najrazličnejšimi vprašanji. To svojo vlogo, dajanje informacij o prevajalcih in jezikih, ki jih le-ti obvladajo, posredovanje tekstov za prevajanje med naročniki in prevajalci, kakor tudi vodenje evidence o prevajalcih in znanju jezikov in strok, naša administrativna tajnica opravlja sproščeno in neutrudno. V najinem pogovoru je omenila tudi, da največ zanimanja za društvo kažejo samostojni prevajalci, saj le-ti prihajajo večkrat v njeno pisarno in se zadržujejo v njej več kot ostali. Povedala je še, da posreduje usluge tudi nečlanom, ki se obračajo nanjo često s povpraševanjem po poznavalcih t.i. eksotičnih jezikov. To tudi kaže na to, da je naše društvo dokaj dobro poznano v javnosti. Pisarna je odprta strankam od 8. do 14. ure ves delovni teden. Po dogovoru po telefonu je gospa Majda Avguštin Žganjar po potrebi pripravljena počakati v pisarni, kakor mi je zatrdila, tudi nekaj čez 15. uro, ko je dejansko za naše uslužbenke konec delovnega dne. Med ostalimi nalogami, ki jih ona še opravlja, so odpravljanje pošte, priprava dokumentacije za upravni odbor za sprejem novih članov, izdajanje raznih potrdil tistim, ki opravljajo prevajalski poklic samostojno in še podobno.

Skratka podatek, da ima DZTPS okrog 600 do 640 članov v povprečju, pač glede na spremembe, ki se dogajajo iz leta v leto, tudi nazorno kaže na obseg dela naših treh administrativnih sodelavk. Nič manj ne pove dejstvo o okrog osem tisoč računov, ki gredo letno skozi njihove delovne roke.

PRAKSA BREZ TEORIJE

Alan McConnell Duff

Zapiski iz Katalonije

o nedavnem obisku na Fakulteti za prevajalstvo in tolmačenje (Barcelonska univerza), Osona-Vic

Ko so me pred kratkim povabili na obisk nedavno ustanovljene Facultat de Traducció i Interpretació d'Osona, v čudovito mesto Vic (približno dve uri iz Barcelone), sem bil prepričan, da bo to zelo zanimiva izkušnja. In res je bila.

Predstavljajte si, da je prevajalska fakulteta v zgradbi, podobni ljubljanskemu Rotovžu ali eni od škofjeloških ali radovljiških imenitnih starih graščin, pa boste imeli vsaj delno predstavo o vzdušju, v katerem imajo osebe in študenti čast delati. Toda Fakulteta ni samo lepa stara zgradba ampak tudi sodoben, izvrstno opremljen učni center. Razmerje med računalniki in študenti je osupljivo visoko - približno 1:5, po moji oceni - opremljeni pa so tudi s kabinami za tolmače, videokamerami in ekrani ter z vso ostalo opremo, ki je potrebna, da prevajanje ne postane vezano le na pisano besedo. Skratka, to je sodoben svet med starimi zidovi.

Gradivo

Poleg tega, da je odlično opremljena, nudi fakulteta tudi dobro načrtovan, široko

zastavljen študijski program, ki je na kratko takšen:

- študij traja štiri leta
- kot L1 (materni jezik) si študentje lahko izberejo španščino ali katalonščino, potem si izberejo še tri tuje jezike - angleščino, francoščino, nemščino - po prednostnem sistemu (A, B, C)
- v teh štirih letih spoznajo kar največ teoretičnih in praktičnih načinov dela.

Kot primer vsebine programa je tukaj del predmetnika za tretji letnik (katalonsko-angleško prevajanje):

Vsebina

1 Leksika

- lažni prijatelji; kolokacije; sinonimija/antonimija ...;
- specifično besedišče; semantična sprejemba

2 Slovnica

- vrste in glagolske spremembe; predlogi; morfološko-sintaktične spremembe; transfer
- konjunktiv; transpozicija

3 Kultura

- kulturne različice; pregovori in idiomi; običaji; modulacije

4 Stil in zvrsti

- knjižni vs. neknjižni; sleng/žargon; jezikovne različice
- tekstualna vezljivost in referenca; stilistična sprememba

5 Tehnike in strategije

- dobeseden vs. prost prevod; analiza besedila; vzporedna besedila
- uporaba slovarja; referenčna besedila
- krajšanje in razširjanje; zapisovanje; prevod na pogled

6 Gradivo

- splošna besedila, časopisni članki, poljudnoznanstvena in literarna besedila

Gradivo, navedeno pod šesto točko, je dopolnjeno z dvema "razširljivima" antologijama, se pravi zbirkama uporabnih besedil, ki nista v obliki knjige, ampak le ohlapno zvezani, tako da se ju lahko po potrebi pregleda in dopolni, spremeni in posodobi. Ta besedila pokrivajo skoraj vse oblike jezikovne rabe, od zelo strokovnega (npr. pravni, medicinski jezik) do splošnopogovornega in nestandardnega (npr. kuharski recepti, stripi) jezika. Navedimo le nekaj naslovov za ilustracijo:

- Medicinsko zdravljenje: Nov pristop k zdravljenju astme
- Prva kriza barcelonskega bančništva
- Pisma bralcev: Devet jezikov pomeni zapravljanje denarja
- Curriculum Vitae
- Praktični vodnik do drugorazrednih prevodov
- Sladko pecivo za desert
- Snobi in preprosteži Iberijske globine (raziskava španskih in portugalskih različic morske hrane)

Kot lahko sklepamo iz zgornjih primerov, je študij prevajalstva v Vicu - kot sama fakultetna zgradba - skladna mešanica starega in sodobnega.

Nekaj skupnega

Ko so me prosili, naj predlagam naslov svojega predavanja za študente in učitelje v Vicu, bi izbrani naslov le stežka imeli za domiselen. Glasil se je preprosto "Skupni problemi prevajalcev". Splošni ton sem izbral namerno, saj mi ni bilo jasno, kakšno korist bi lahko imeli študentje z jezikovnimi kombinacijami kot so francoščina-katalonščina, španščina-nemščina ali angleščina-katalonščina-francoščina od mojih (omejenih) izkušenj s slovensko-angleškim prevajanjem.

Vendar pa sem ob uporabi angleških verzij slovensko-angleških prevodov, kljub svojim dvomom glede naslova, kmalu spoznal, da obstaja veliko podobnosti med "našimi" (slovensko/angleškimi) in "njihovimi" problemi (katalonsko/špansko/angleško): besedni red, postavljanje ločil, časi, pasivne in pogojne oblike, ton in zvrstnost, kulturološko "vezano" besedišče - vse to so bili prevajalski vidiki, o katerih je bilo mogoče razpravljati brez poznavanja izvornega jezika (slovenščine ali katalonščine). Naj navedem samo en primer (iz katalonščine), ki mi ga je pokazala prof. Maria Gonzalez-Daviesova, ena od predavateljic na Inštitutu:

"The Museu de la Ciencia is an exciting frame to understand the science and technics world. To attain this comprehension, the Museu proposes your participation in the experiences offered in the different galleries. Through your activity and your reflexion, you will discover curious aspects, scientific principles; you will understand

quotidien applications you had never understood; you will approach to the world of science, more fascinating and amusing than you had ever thought before."

Prof. Gonzales-Daviesova je pripomnila (ne brez nasmeška): "To ni prevod enega naših študentov. Je pa tiste vrste gradivo, ki ga lahko koristno uporabimo, da študentom pomagamo izboljšati njihove prevajalske veščine."

Nato je dodala, da imata Slovenija (ki jo je obiskala) in Katalonija več skupnih točk, kljub temu da sta tako geografsko kot lingvistično kar precej oddaljeni ena od druge. Ena najpomembnejših je ta, da v obeh govorijo jezik "manjše razširjenosti" (se pravi jezika, ki se ju je pripravljeno naučiti le malo tujcev). Obe mejita na države z jeziki večje razširjenosti -

španščina, francoščina, italijanščina, nemščina. In obe sta, tako ekonomsko kot kulturno, življensko odvisni od prevajanja. Potem je, zopet z nasmeškom, dodala: "In seveda sta obe precej majhni in zelo lepi."

S tega obiska sem se vrnil v upanju, da bo DZTPS nekega dne lahko organiziralo podobno izmenjavo in povabilo enega od predavateljev s fakultete v Vicu, da bo predaval slovenskim prevajalcem. (Gotovo bi bilo mogoče gostu plačati stroške v Sloveniji, če ne poti?) S tem bi ne samo pridobili izkušenj prevajalskih kolegov iz drugih držav, ampak bi Ljubljano trdno postavili v središčno točko dolge premice, ki se razteza od zahoda do vzhoda - od Lizbone, preko Barcelone, Trsta, Ljubljane, naprej v Gradec in Budimpešto - in povezuje nekatere od najvažnejših evropskih prevajalskih središč.

***Iz angleščine prevedla
Simona Pečnik-Kržič***

Erich Prunč, Gradec

Graški institut za izobraževanje prevajalcev in tolmačev (IIPT)

Das Grazer Institut für Übersetzer- und Dolmetscherausbildung

(Zusammenfassung)

Das Grazer Institut für Übersetzer- und Dolmetscherausbildung ist eines von drei österreichischen Dolmetschsinstituten. Es wurde im Jahre 1946 gegründet.

Für das Studium an österreichischen Dolmetschsinstituten ist die Studienordnung aus dem Jahre 1972 maßgebend. Aufgrund dieser Studienordnung ist das Übersetzer- und Dolmetscherstudium ein akademisches Vollstudium in der Dauer von 8 Semestern. Es wird in zwei Studienabschnitte eingeteilt, wobei die Ausbildung von Übersetzern und Dolmetschern im ersten Studienabschnitt gemeinsam, im zweiten getrennt erfolgt. Am Ende jedes Studienabschnittes ist eine Diplomprüfung (1. und 2. Diplomprüfung) abzulegen, am Ende des 2. Studienabschnittes auch eine Diplomarbeit zu verfassen. Der freie Zugang zur Universität, der zu den Grundsätzen der österreichischen Bildungs- und Sozialpolitik zählt, die wachsende Attraktivität der sprach- und kulturmittlerischen Berufe hat einen so starken Zustrom von Studierenden bewirkt, daß die Institute vielfach ihren Anforderungen nicht mehr gerecht werden können.

Das Berufsbild, das man am Grazer Institut zu vermitteln versucht, ist das eines selbstbewußten, selbstkritischen und verantwortungsbewußten Sprach- und Kulturmittlers, der imstande ist, mit dem Anderssein der Anderen kompetent umzugehen.

V Avstriji obstajajo trije prevajalski instituti: na Dunaju, v Gradcu in v Innsbrucku. Medtem ko so dunajski institut ustanovile leta 1943 še nacistične oblasti, sta instituta v Gradcu in Innsbrucku nastala 1946. leta na pobudo tedanjih zavezniških sil.

Že novembra 1945 je vlada izdala uredbo s prvim študijskem redom¹. Študij, ki ga je predvidevala, je bil zasnovan kot petsemestrski študij z **enim** tujim jezikom in se je končal z diplomskim izpitom za "diplomiranega prevajalca". Študentje, ki so se odločili za nadaljevanje študija, so ga po dveh nadaljnjih semestrih lahko zaključili z diplomskim izpitom za "diplomiranega tolmača".

Osnovna značilnost tega študija pa je bila, da **ni veljal kot polnovreden akademski študij**, zato se je običajno kombiniral z drugim študijem, predvsem študijem filologije ali prava. Glede študijskih vsebin in izobraževalnih smotrov pa velja upoštevati, da je bilo leta 1945 simultano prevajanje še v povojih, zaradi česar so bili v ospredju predvsem izobraževalni profili tipa (strokovni) prevajalec in sodni tolmač.

Tudi število študentov je bilo v teh prvih časih dokaj skromno, institute pa so takorekoč v personalni uniji vodili profesorji sosednjih filologij. Zelo pogosto tudi ni bilo jasne ločnice med prevajalskim in filološkim študijem. Edina razlika je bila, da so prevajalci

razpolagali z boljšim aktivnim znanjem tujih jezikov, medtem ko so se filologi odlikovali po zgodovinskem, pozneje tudi strukturnem pristopu jeziku in literaturi. Iz teh časov izvira še danes močno razširjen predsodek, da za prevajanje zadošča nekoliko boljše jezikovno znanje, vse ostalo pa naj bi bilo stvar nadarjenosti in občutka za jezik, medtem ko naj bi bila znanstvenost predvsem odlika filoloških, jezikoslovnih in literarnih ved.

Ker so predstojniki instituta v Gradcu prihajali predvsem s slavističnega instituta, so bili sorazmerno zgodaj zastopani slovanski jeziki, med njimi tudi slovenščina.

S študijskim redom iz leta 1972² se začenja postopna emancipacija prevajalske študijske smeri. Ta, tako imenovani "novi študijski red", ki je še danes v veljavi, se razlikuje od starega po naslednjih značilnostih:

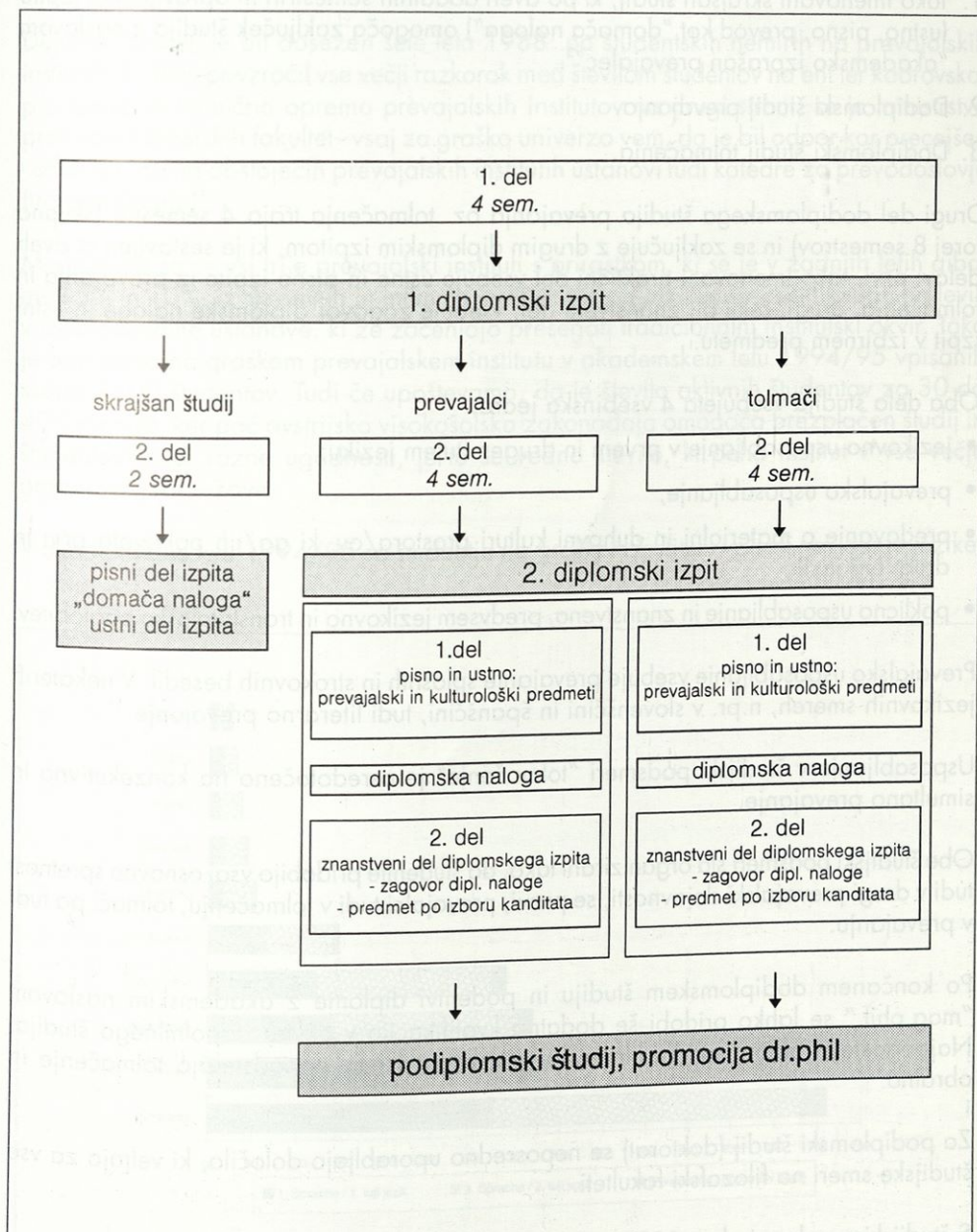
1. Študijska smer "izobraževanje prevajalcev in tolmačev" je samostojna in akademsko polnovredna študijska smer; študij traja, kot vsi dodiplomski študiji, 8 semestrov.
2. Prevajalska študijska smer je samostojen in enakopraven študij, ki vsbuje prevajalsko usposabljanje v dveh tujih jezikih in kulturah, zaradi česar ga ni mogoče kombinirati z drugo študijsko smerjo.
3. Kot osnovni jezik za prevajalsko usposabljanje praviloma velja nemščina. Študentje z nenemškim maternim ali izobraževalnim jezikom kot osnovni jezik lahko izberejo tudi svoj materni jezik, vendar morajo v tem primeru izbrati nemščino kot prvi tuji jezik in študirati drugi tuji jezik kontrastivno z nemščino.
4. Glede možnega izbora jezikov je precejšna razlika med posameznimi avstrijskimi instituti. Načelno so sicer jeziki razporejeni v jezike, ki se lahko študirajo kot prvi **ali** drugi tuji jezik (skupina A), in jezike, ki se lahko študirajo samo kot drugi tuji jezik (skupina B). Vendar graški študijski načrt določa, da mora predsednik študijske komisije na prošnjo študenta odobriti tudi študij jezikov iz skupine B kot 1. tuje jezike.

Izbor jezikov na graškem IIPT

OSNOVNI JEZIK	1. TUJI JEZIK	2. TUJI JEZIK
nemščina	jeziki skupine A: angl, franc., ital., rus., špan. s posebnim dovoljenjem tudi jeziki skupine B	jeziki skupine B: arab., srbohrv., slov., tur., madj.
jeziki skupine A in B	obvezno: nemščina za tujce	jeziki skupine A in B

5. Študijski red predvideva, čeprav v zelo splošni obliki, tudi znanstveno izobraževanje in diplomsko nalogo ter dva diplomska izpita.

Študij po študijskem redu 1972 je organiziran po naslednjem modelu:

Formalno je študij torej organiziran v dve stopnji, ali, v terminologiji študijskega reda, dva dela. Prvi del predvideva skupen študij za študijski podsmerni (Studienzweig) "prevajanje" in "tolmačenje", zaključni pa se s prvim diplomskim izpitom. Po končanem prvem diplomskem izpitu so odprte tri možnosti:

1. Tako imenovani skrajšan študij, ki po dveh dodatnih semestrih in opravljenem izpitu (ustno, pisno, prevod kot "domača naloga") omogoča zaključek študija z naslovom "akademsko izprašan prevajalec"³.
2. Dodiplomski študij prevajanja.
3. Dodiplomski študij tolmačenja.

Drugi del dodiplomskega študija prevajanja oz. tolmačenja traja 4 semestre (skupno torej 8 semestrov) in se zaključuje z drugim diplomskim izpitom, ki je sestavljen iz dveh delov: prvi, tako imenovani praktični del vsebuje ustne in pisne izpite iz prevajanja in tolmačenja, drugi, rekli bi, znanstveni del, vsebuje zagovor diplomske naloge in ustni izpit v izbirnem predmetu.

Oba dela študija vsebujeta 4 vsebinska jedra:

- jezikovno usposabljanje v prvem in drugem tujem jeziku;
- prevajalsko usposabljanje;
- predavanje o materialni in duhovni kulturi prostora/ov, ki ga/jih pokrivata prvi in drugi tuji jezik;
- poklicno usposabljanje in znanstveno, predvsem jezikovno in translatološko poglobitev.

Prevajalsko usposabljanje vsebuje prevajanje splošnih in strokovnih besedil. V nekaterih jezikovnih smereh, n.pr. v slovenščini in španščini, tudi literarno prevajanje.

Usposabljanje v študijski podsmerni "tolmačenje" je osredotočeno na konzekutivno in simultano prevajanje.

Obe študijski podsmerni sta organizirani tako, da študentje pridobijo vsaj osnovno spretnost tudi v drugi prevajalski dejavnosti, se pravi, prevajalci tudi v tolmačenju, tolmači pa tudi v prevajanju.

Po končanem dodiplomskem študiju in podelitvi diplome z akademskim naslovom "mag.phil." se lahko pridobi še dodatna kvalifikacija v okviru dopolnilnega študija. Najpogostejši obliki sta dopolnitev prevajalske podsmerni s podsmernjo tolmačenje in obratno.

Za podiplomski študij (doktorat) se neposredno uporabljajo določila, ki veljajo za vse študijske smeri na filozofski fakulteti.

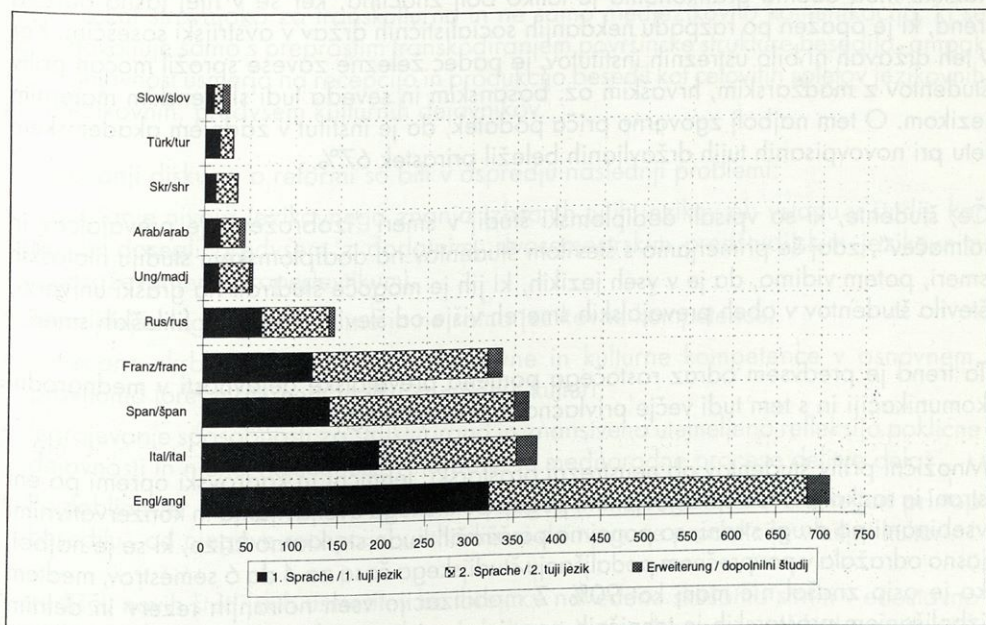
S študijskim redom iz leta 1972 je bil sicer postavljen formalni okvir za samostojen in znanstveno utemeljen študij, vendar je po inerciji visokošolskih ustanov trajalo še precej

časa, preden se je ta koncept tudi uveljavil. Predstavniki stare prakticistične usmeritve so s psevdargumentom poklicne usmerjenosti spretno zavirali novi razvoj, ki je bil jasno zaznaven v evropskem znanstvenem svetu. Pri tem so lahko računali s tihim zavezništvom etabliranih strok. Tako je v Gradcu trajalo kar celih 10 let, da je študijska komisija izdala ustrezen študijski načrt, ki je šele omogočil študij po "novem" študijskem redu.

Dejanski preboj je bil dosežen šele leta 1988: po študentskih nemirih na prevajalskih institutih, ki jih je povzročil vse večji razkorak med številom študentov na eni ter kadrovske, prostorske in tehnično opremo prevajalskih institutov na drugi strani, se je ministrstvo proti volji filozofskih fakultet - vsaj za graško univerzo vem, da je bil odpor kar precejšen - odločilo, da na obstoječih prevajalskih institutih ustanovi tudi katedre za prevodoslovje (translatologijo)⁴.

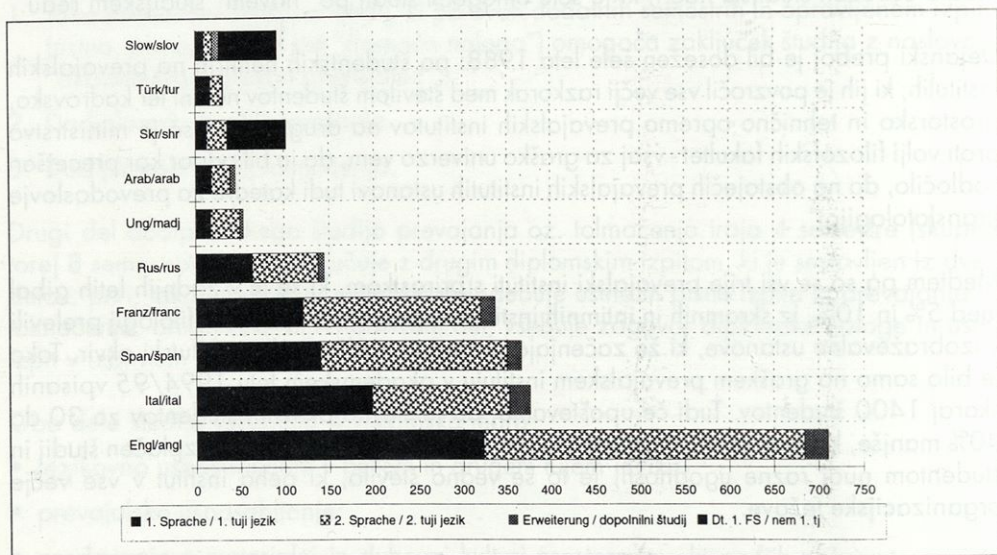
Medtem pa so se vsi trije prevajalski instituti s prirastkom, ki se je v zadnjih letih gibal med 5% in 10%, iz skromnih in intimnih institutov pod okriljem velikih filologij prelevili v izobraževalne ustanove, ki že začenjajo preseirati tradicionalni institutski okvir. Tako je bilo samo na graškem prevajalskem institutu v akademskem letu 1994/95 vpisanih skoraj 1400 študentov. Tudi če upoštevamo, da je število aktivnih študentov za 30 do 40% manjše, ker pač avstrijska visokošolska zakonodaja omogoča brezplačen študij in študentom nudi razne ugodnosti, je to še vedno število, ki peha institut v vse večje organizacijske težave.

V akademskem letu 1994/95 so študentje na graškem institutu vpisali naslednje jezike:

Število študentov, vpisanih na IIPT, po jezikovnih smereh I (1994/95)

Slovenščina je po tej statistiki navidezno najmanjša jezikovna smer. Dejansko pa je treba dodati še število študentov, ki so vpisali prevajalski študij s slovenščino kot osnovnim in nemščino kot prvim tujim jezikom. Če te študente razvrstimo na posamezne jezike, se nam na graškem inštitutu kaže naslednja slika:

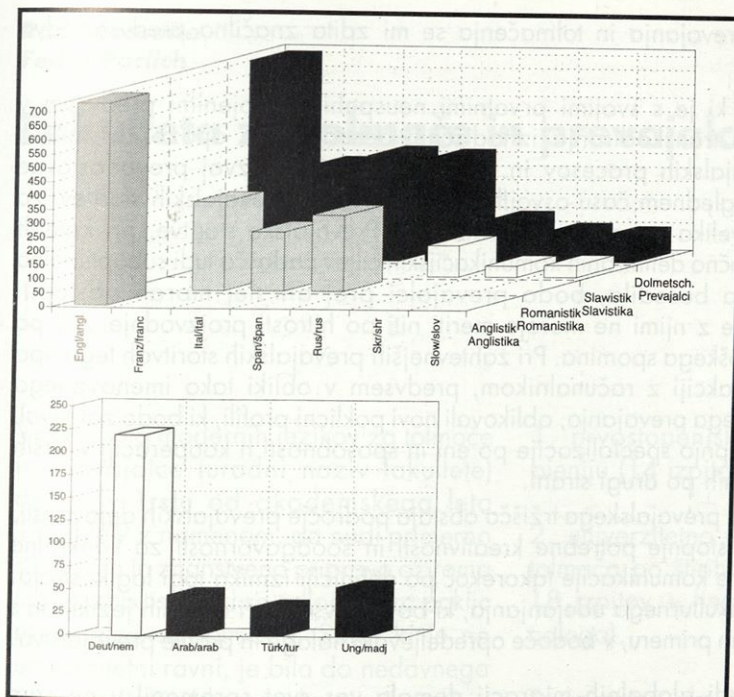
Število študentov, vpisanih na IIPT po jezikovnih smereh II (1994/95)

Razlika med obema grafikonoma je toliko bolj značilna, ker se v njej jasno odraža trend, ki je opazen po razpadu nekdanjih socialističnih držav v avstrijski sosesčini. Ker v teh državah ni bilo ustreznih institutov, je padec železne zavesa sprožil močan priliv študentov z madžarskim, hrvaškim oz. bosanskim in seveda tudi slovenskim maternim jezikom. O tem najbolj zgovorno priča podatek, da je inštitut v zadnjem akademskem letu pri novovpisanih tujih državljanih beležil prirastek 67%.

Če, študente, ki so vpisali dodiplomski študij v smeri "izobraževanje prevajalcev in tolmačev", zdaj še primerjamo s številom študentov na dodiplomskem studiju filoloških smeri, potem vidimo, da je v vseh jezikih, ki jih je mogoče študirati na graški univerzi, število študentov v obeh prevajalskih smereh višje od števila študentov filoloških smeri.

Ta trend je predvsem odraz rastočega pomena prevajalske dejavnosti v mednarodni komunikaciji in s tem tudi večje privlačnosti prevajalskega študija.

Množični priliv študentov ob neustrezni prostorski, tehnični in kadrovski opremljenosti po eni strani in razkorak med spremenjenimi pogoji poklicnega uveljavljanja in konzervativnimi vsebinami po drugi strani, so ponovno povzročili hudo strukturno krizo, ki se je najbolj jasno odražala v povprečnem podaljšanju študijskega časa za 4 do 6 semestrov, medtem ko je osip znašal nič manj kot 90%. Z mobilizacijo vseh notranjih rezerv in delnim izboljšanjem prostorskih in tehničnih pogojev je sicer uspelo znižati osip na približno 75%, vendar temeljita reforma študijske smeri iz dneva v dan postaja nujnejša.

Število dodiplomcev v filologijah in na prevajalskem inštitutu

Vsebinski vzgibi za tako reformo izvirajo predvsem iz sodobne definicije prevajalca in tolmača kot strovnjaka za transkulturno in ne samo medjezikovno komunikacijo, ki se ne zadovoljuje samo s preprostim transkodiranjem površinske strukture besedila, ampak svojo dejavnost usmerja na recepcijo in produkcijo besedil kot celovitih spletov jezikovnih in nejezikovnih, predvsem kulturnih dejavnikov.

V dosednji diskusiji o reformi so bili v ospredju naslednji problemi:

- Izboljšanje nivoja jezikovnega znanja izbranih tujih jezikov ob vstopu v študij, kar naj bi dosegli predvsem z dodatnim, dvosemestrskim predštudijskim jezikovnim izobraževanjem (propedeutikum).
- Temeljitejša izgradnja kulturne in ne samo jezikovne kompetence.
- Povečana skrb za dograjevanje jezikovne in kulturne kompetence v osnovnem, praviloma torej maternem jeziku in njegovi kulturi.
- Izgrajevanje sposobnosti za strukturirano in znanstveno utemeljeno refleksijo poklicne dejavnosti in njene vključenosti v narodne in mednarodne procese delitve dela.
- Poglobljen ter znanstveno, predvsem tekstološko in pragmatično utemeljen pristop besedilu - od njegove recepcije v izhodiščni do njegove produkcije v ciljni kulturi.

V središču novih študijskih usmeritev bo torej, če navedeno skušamo strniti v enostavno formulo, predvsem izgrajevanje jezikovne, kulturne in posebne prevajalske kompetence, ki vključuje tudi translatološko metakompetenco.

Za današnji položaj prevajanja in tolmačenja se mi zdita značilna predvsem dva dejavnika:

1. Strojno prevajanje, ki je s svojimi prvotnimi neuspehi, pogojenimi predvsem v preozkem konceptu transkodiranja izhodiščnih besedil, šele opozorilo na vso kompleksnost prevajalskih procesov in tako vzpodbudilo razvoj prevodoslovne znanosti, si bo v dognednem času osvojilo vsaj del tržišča prevajalskih storitev, za katere je značilna velika stopnja standardizacije. Prevajalske storitve, pri katerih zaradi omejenih in točno definiranih komunikacijskih ciljev zadošča tudi suboptimalna realizacija ciljnega besedila, bodo prevajalci prej ali slej morali odstopiti računalnikom, ker se z njimi ne morejo meriti niti po hitrosti proizvodnje, niti po obsežnosti terminološkega spomina. Pri zahtevnejših prevajalskih storitvah tega tipa pa se bodo v interakciji z računalnikom, predvsem v obliki tako imenovanega računalniško podprtega prevajanja, oblikovali novi poklicni profili, ki bodo zahtevali predvsem visoko stopnjo specializacije po eni in sposobnosti h kooperaciji v širših informacijskih sistemih po drugi strani.
2. Poleg tega segmenta prevajalskega tržišča obstaja področje prevajalskih dejavnosti, ki se zaradi velike stopnje potrebne kreativnosti in soodgovornosti za konkretne procese transkulturne komunikacije takorekoč po definiciji izmika togi logiki stroja. To je področje transkulturnega udejanjanja, ki bo predvsem pri manjših jezikih in s tem tudi v slovenskem primeru, v bodoče opredeljevalo naloge in profile prevajalstva.

Danes, ko se je zaradi globalnih migracij domala ves svet spremenil v en sam komunikacijski prostor, ko se kulturni konflikti selijo iz obmejnih področij v urbana središča, bo verjetno ne samo za male, ampak tudi za velike narode življenskega pomena, kako bodo znali brez vzajemnega pollaščanja in/ali izgube lastne identitete ravnati z drugačnostjo drugih. V tem procesu bo prav samemu sebi in svoji vesti zavezanemu, strokovno za kulturno komunikacijo posebej usposobljenemu, vsem udeležencem v tem procesu lojalnemu, samokritičnemu in obenem samozavestnemu prevajalcu kot aktivnemu sooblikovalcu procesa transkulturne komunikacije pripadlo posebno mesto.

Kajti le prevajalec in/ali tolmač, ki se bo v svobodi in odgovornosti znal vključiti v procese mednarodne komunikacije, bo lahko prispeval tudi k premoščanju komunikacijskih ovir, ki se skrivajo pod površino besedil. Le tak prevajalec in/ali tolmač bo - in to se mi zdi za slovenščino še posebej važno - kot vrhovodec znal najti ustrezno kreativno ravnotežje med drugačnostmi drugih in lastno samobitnostjo ter s tem prispeval k enakopravnosti v različnosti.

OPOMBE

- 1 Erlaß des Staatsamtes für Volksaufklärung, Unterricht und Erziehung vom 21.11.1945.
- 2 Verordnung des Bundesministers für Wissenschaft und Forschung vom 3. Oktober 1972 über die Studieordnung für die Studienrichtung Übersetzer- und Dolmetscherausbildung.
- 3 Glede termina prim. Doris, Božidar in Primož Debenjak, Veliki nemško-slovenski slovar, Ljubljana 1992, str. 862.
- 4 Pomen nemškega termina "Übersetzungswissenschaft" je dvoumen in odvisen od prevodoslovne šole, v kateri se uporablja. V starejši terminologiji je nadpomenka, ki je sinonimna z današnjim terminom "Translationswissenschaft". V novejši terminologiji je terminološki par k "Dolmetschwissenschaft". V tem primeru označuje le znanstveno vedo, ki se ukvarja s pisnim prevajanjem, medtem ko "Dolmetschwissenschaft" označuje vedo, ki se ukvarja z ustim prevajanjem.

Rada Cossutta
Fedra Paclich

Fakulteta za tolmače in prevajalce v Trstu

Visoka šola modernih jezikov za tolmače in prevajalce (uradni naziv fakultete) deluje v Trstu od akademskega leta 1978/79 z namenom, da nudi primerno strokovno in znanstveno pripravo oziroma izobrazbo tistim, ki se odločajo za poklic prevajalca ali tolmača. Šola, ki je na univerzitetni ravni, je bila do nedavnega edina v Italiji (danes obstaja še ena v Forliju) in podeljuje dva naslova:

1. prvostopenjsko diplomu po prvem bieniju (14 izpitov)
2. univerzitetno diplomu prevajalca ali tolmača po štirih letih študija (dodatnih 18 izpitov + finalni izpiti + diplomska naloga).

To se pravi, da študent polaga skupno dvaintrideset izpitov.

Fakulteta za tolmače in prevajalce v Trstu

Od leta 1990 diplomanti te fakultete pod določenimi pogoji lahko tudi poučujejo na šolah v Italiji.

Naj še dodamo, da se notranji fakultetni pravilnik stalno prilagaja novim družbenim zahtevam. Prav v letošnjem akademskem letu 95/96 je stopil v veljavo nov statut z nekaterimi spremembami oz. novostmi.

V šolo se lahko vpišejo italijanski državljani pa tudi tujci z opravljeno veliko maturo. Obvezno morajo že dobro znati vsaj dva jezika – italijanščino in enega od naslednjih: angleščino, francoščino ali nemščino. Za vpis na fakulteto je namreč še vedno treba opraviti sprejemni izpit (zaradi pomanjkanja učilnic in potrebnih struktur), ki sestoji iz treh delov:

- * jezikovni test v enem izmed treh jezikov, za katerega se kandidat prijavi;
- * prevod iz enega od treh omenjenih jezikov v italijanščino;
- * prevod iz italijanščine v isti (zgoraj omenjeni) jezik.

Za tujce, ki izberejo italijanščino kot prvi jezik (angleščino, francoščino ali nemščino pa kot osnovni jezik), je predviden tudi jezikovni test iz tega predmeta.

Pri sprejemnem izpitu kandidat ne sme uporabljati nobenih pripomočkov (npr. enojezičnih ali dvojezičnih slovarjev ipd.) in mora opraviti vse tri dele izpita. Prošnjo za izpit je treba oddati najkasneje prvi teden v septembru, izpit pa je navadno konec istega meseca.

Poudariti je treba, da je frekvenca oz. obiskovanje predavanj obvezno in da vaje iz prevajanja oz. tolmačenja pote-

kajo vedno iz italijanščine v posamezni tuj jezik oz. iz tujega jezika v italijanščino, nikoli pa križano (npr. iz angleščine v slovenščino in obratno).

Prvi bienij je skupen za obe smeri (prevajalce in tolmače) in obsega štirinajst predmetov. Predvideva študij dveh tujih jezikov, katerima je mogoče dodati še tretji jezik po izbiri. Poleg treh glavnih jezikov (angleščine, francoščine, nemščine) so ostali tuji jeziki še: holandsčina, ruščina, srbohrvaščina, slovenščina, španščina, portugalsčina in kitajščina.

Prvemu bieniju sledi prvostopenjski diplomski izpit: to sta dva ustna prevoda iz prvega in drugega jezika, pri katerih komisija preveri tudi kandidatovo jezikovno znanje.

Če nadaljuje študij, se mora študent po opravljenem prvostopenjskem izpitu odločiti za eno od dveh smeri v tretjem in četrtem letniku:

- a) prevajanje
- b) tolmačenje.

V tem bieniju polaga študent skupno osemnajst izpitov, od katerih je šest skupnih obema smerema (jezik in jezikoslovje osnovnega jezika, prvega tujega jezika in drugega tujega jezika v tretjem in četrtem letniku). Prevajalska smer ima še devet obveznih predmetov in tri na izbiro, smer za konferenčne tolmače pa šest obveznih predmetov in šest na izbiro.

Študent, ki izbere prevajalsko smer, nadaljuje študij pisnega prevajanja s poglobljanjem strokovnega poznavanja jezikov, torej z bogatitvijo strokovnega

izrazja in s spoznavanjem slogovnih posebnosti. Če pa izbere tolmačenje, vadi simultano tolmačenje v kabini in konsektivno tolmačenje (ob govoru), pri katerem spoznava tudi posebno tehniko zapisovanja.

Izpitni roki na Fakulteti za tolmače in prevajalce so trije: junija, oktobra in februarja. Kdor ne opravi vseh izpitov, ki so obvezni za vpis v višji letnik, mora pavzirati.

Finalni ali končni izpit po zaključnem četrtem letniku predvideva pisne prevode oz. tolmačenje raznih odlomkov, ki jih določi komisija za preverjanje kandidatove poklicne priprave, ki je nujna za izbrano usmeritev. Šele po opravljenem finalnem izpitu lahko študent zagovarja svojo diplomsko nalogo (tezo) o vsebini, ki je v zvezi s kandidatovim učnim načrtom. Po tem zagovoru postane kandidat diplomirani prevajalec oz. tolmač.

Naj povemo, da je Fakulteta za tolmače in prevajalce v Trstu tudi članica organizacije CIUTI (Conférence des Instituts Universitaires des Traducteurs et Interpretes), ki omogoča izmenjavo študentov vseh šol, vključenih v to organizacijo, pa tudi drugih. Tako je nekaj mesecev mogoče študirati na Danskem, v Belgiji, Veliki Britaniji, Nemčiji, Švici, Kanadi, Franciji, Avstriji, ZDA, Španiji ali Rusiji.

Za študij na tujih univerzah lahko študenti pridobijo štipendije, ki jih nudita projekta ERASMUS in TEMPUS, in tudi tiste, ki jih daje na razpolago ljubljanska univerza.

Poudariti moramo, da fakulteta nudi veliko odprtih možnosti za zaposlitev in je zelo aktualna v sedanjem evropskem prostoru. Šola je sicer zahtevna, a zelo priznana. Po vključitvi Slovenije v EU bo gotovo naraslo tudi povpraševanje po tolmačih in prevajalcih z znanjem slovenščine. Tudi na to je treba pomisliti, ko izbiramo svojo univerzitetno usmeritev. Slovenci so na tej šoli dobrodošli. Želja proforskega zbora je, da bi jih imeli vsako leto več. Profesorji slovenščine so jim pripravljeni pomagati z nasveti in z njimi sodelovati, ker želijo, da bi slovenščina na tej šoli osvojila tisto mesto, ki ji pripada v tržaški stvarnosti.

Na Fakulteti za tolmače in prevajalce poučujejo slovenščino naslednji profesorji: literaturo – prof. Marija Pirjevec, jezik – prof. Rada Cossutta, prevajanje iz italijanščine v slovenščino – prof. Robert Petaros, prevajanje iz slovenščine v italijanščino – prof. Fedra Paclich, tolmačenje – prof. Marija Počkaj. Od akademskega leta 95/96 deluje tudi lektorat s pomočjo lektorice z ljubljanske Filozofske fakultete in lektorja s tržaške Filozofske fakultete.

Naslov Visoke šole modernih jezikov za tolmače in prevajalce v Trstu je naslednji:

**SCUOLA SUPERIORE DI LINGUE MODERNE
PER INTERPRETI E TRADUTTORI
via B. d'Alviano, 15/1
34144 TRIESTE (TRST)**

**Tel. (iz Slovenije): 0039/40/771598 – 764581
Telefaks: 0039/40/775052**

Anton Omerza

OST seminarji

Na prošnjo številnih prevajalk se je OST jeseni leta 1994 lotil organizacije jezikovnih seminarjev za prevajalce. Na začetku nismo vedeli, kaj se bo razvilo iz tega, sedaj, po dveh šolskih letih delovanja, pa lahko rečemo, da je OST razvil svojevrstno šolo za prevajalce. Imamo več kot dvesto udeležencev seminarjev iz vse Slovenije, seminarje pa vodi vrsta vrhunskih prevajalcev in strokovnjakov iz Slovenije, Avstrije in Italije.

Tone Omerza uspešno vodi seminarje OST

Pregled seminarjev, ki smo jih izvedli v dveh letih je naslednji:

ANGLEŠKI JEZIK

- A0** - Napake pri pisanju v angleščini (Alan McConnell Duff)
- A1** - Finančna terminologija v angleškem jeziku (Marjan Pikelj)
- A2** - Angleški bilančni termini (Marjan Pikelj)
- A3** - Angleška poslovna terminologija (Lidija Šega)
- A4** - Meaning in writing (Alan McConnell Duff)
- A5** - Angleški poslovni jezik (Lidija Šega)
- A6** - Meaning in writing - ponovitev
- A7** - Selected language topics in Slovene-English translation (Jean McColister)
- A8** - Poslovni jezik 3 (Lidija Šega)
- A9** - Angleška in ameriška pravosodna ureditev (Gregor Velkavrh)

NEMŠKI JEZIK

- N1** – Nemški (avstrijski) pravni termini (Pavel Apovnik)
- N2** – Uporaba Nemških slovarjev (Doris Debenjak)
- N3** – Pogodbe v gospodarstvu (Pavel Apovnik)
- N4** – Bančništvo (Pavel Apovnik)

ITALIJANSKI JEZIK

- I1** – Italijanski pravni jezik (Antonino Principato)
- I2** – Italijanske trgovske pogodbe (Peter Močnik)
- I3** – Osnove italijanskega procesnega prava (Karlo Primožič)
- I4** – Gospodarstvo in trgovina (Marko Oblak)

SLOVENSKI JEZIK

- S1** – Samolektoriranje prevoda v slovenščino (Velemir Gjurin)
- S2** – Samolektoriranje prevoda v slovenski jezik II (Velemir Gjurin)

TOLMAČENJE

- T1** – Od prevajanja do tolmačenja (Devana Jovan)

SPLOŠNO

- S1** – Komunikacija za prevajalce (Marija Hafner)

To so bili seminarji, ki smo jih izvedli, vedno bolj pa pridobiva na pomembnosti prodaja gradiv s seminarjev in glosarjev. Vsak

Eden od mnogih seminarjev OST. Predava dr. Apovnik

predavatelj pri terminoloških seminarjih je v gradivo vključil tudi dvojezični glosar. Njihov obseg je od 150 do 450 izrazov, zato so zanimivi tudi za tiste prevajalce, ki se seminarjev ne udeležijo. K tem gradivom smo dodali še glosarje in tako zaokrožili ponudbo strokovnega gradiva. Naj našteto nekaj glosarjev, ki so v prodaji:

- Glosar bančnih izrazov, ital. - slov., slov. - ital.
- Glosar bančnih izrazov, slov. - nem. - ital.
- Borzni izrazi, slov. - nem.
- Plačila v tujino, Inozemske bančne garancije, slov. & nem.
- Dictionary of Banking and Finance, angl. - nem. - franc. - ital.
- Izbor poslovnih kratic, angl. & nem.

V avgustu 1996 obsega ponudba strokovnega gradiva, ki jo prodaja OST:

- 11 gradiv s seminarjev
- 6 glosarjev
- 1 strokovni priročnik

Po letu dni delovanja smo začeli izdajati informativno glasilo OSTI. Pripravili smo štiri številke, ki so bile informativna priloga k razpisu seminarjev.

V šolskem letu 1996/97 bomo pripravili nekaj novosti.

- Seminarje o pravi in finančni v slovenskem jeziku, saj se je pokazalo, da imajo prevajalci preslabo osnovno znanje teh strok, kar je oviralo delo pri terminoloških seminarjih.
- Začeli bomo izdajati OSTI - strokovno brošuro, ki bo prinašala avtorske prispevke predavateljev na seminarjih, ali pa ponatise strokovnih člankov iz tuje literature. Prvo številko smo že pripravili. Avtor je Alan McConnell Duff, naslova pa Overtranslation in Undertranslation.

**Informacije o seminarjih
in o prodaji gradiva dobite
na tel.: OST 061/ 15 91 101.**

Boštjan Avguštin: Karikatura "Seminarji OST"

Viktor Jesenik

Slabo prevajanje v francoščino **Inadequate French Translations**

In this article, entitled "How you should not translate into a foreign language, if you are not bilingual", the author raises the important question of the damage done by incompetent translation. As the focus of this concise - and incisive - study, he takes the French translations published in Rodna gruda, a monthly magazine intended mainly for Slovenes living abroad. These translations, says the author, are "unacceptable, both on account of the poor French and because of the numerous grammatical and other errors". Although this was drawn to the editors attention, no improvements were made. The author backs up his judgement by listing just some of these "numerous errors". These include: incorrect use of accents (including a missing accent aigu in Slovene!); faulty spelling (quelquepart, negotier accomplir...); incorrect endings, misuse of articles, faulty structures, etc. In addition, he detects considerable source language (Slovene) influence in the translation.

The author concludes with a reminder to translators that they should always insist on seeing the final proofs before a work goes to print (particularly if it is a translation into a foreign language). And he ends with a word of caution to younger translators, who should not translate into a foreign language unless they are bilingual, or have lived and studied long in the country of the target language - which they must truly master, down to the finest detail.

Že dve leti je minilo, odkar so se pri Rodni grudi, mesečniku Izseljeniške matice, namenjenemu našim izseljencem po svetu, odločili, da spet uvedejo v vsako številko, poleg angleških in španskih člankov, še članke v francoščini in nemščini. S tem omogočajo, da se tudi mlajši rodovi naših izseljencev, ki na žalost ne znajo več slovensko, seznanijo v novem jeziku z marsikatero zanimivo posebnostjo iz dežele svojih prednikov. Prevajalci teh sestavkov so za angleščino W. Tuttle, za španščino I. Mislej, za nemščino M. Božič in za francoščino Peter Umek.

V tem kritičnem članku sem se odločil - ker nisem imel druge možnosti zaradi "zaprтости" uredništva Rodne grude - da spregovorim o prevodih v francoščino. Ti prevodi so nesprejemljivi tako po

revni francoščini prevodov kot po številnih slovničnih in drugih napakah, ki jih bom moral tu zelo na kratko zabeležiti. S tem bi rad opozoril verjetno "nezavednega" prevajalca in še druge podobne, ki si upajo brez pravega znanja prevajati v tuje jezike, in to za tisk, ki gre v tujino. Sicer sem že lani opozoril uredništvo na zelo slabe prevode v francoščini, ki jih vztrajno vseeno objavlja. Uredniku sem predal tudi nekaj člankov, ki sem jih korigiral, in prosil, da o tem seznani prevajalca, za katerega nisem sam mogel priti do naslova. Tudi v naših društvih tega prevajalca ne poznajo. Verjetno je bilo priporočilo za prevajalca iz višjega naslova tako dokončno, da se nič ne da spremeniti! Društva pa imamo tudi za to, da opozorimo na dobre, a tudi slabe prevode, ki nam delajo veliko škodo po svetu.

Tu bom najprej navedel le nekaj osnovnih napak, ki se jih omenjeni "prevajalec" sploh ne zaveda.

Ne ve, kako se francoske besede naglašajo. Večkrat ni akcenta tam, kjer bi moral biti; še več pa je veliko napačnih akcentov ali pa jih daje besedam, ki jih sicer nimajo. Vsak učenec na gimnaziji, ki se uči francoščine, mora vedeti, da ni akcenta na e-ju pred dvema soglasnikoma. P. U. tega ne ve in piše brez sramu: *déscription*, *protéction*, *diréction*, *téstament*, *préscrire*, *êstomac*, *protéstants*, *archévêque*; po drugi strani pa piše: *il s'agit*, *in extérieur* ter la Slo^venie brez naglasa na é!

Nešteto je besed, ki jih ne zna pravilno napisati, čeprav ima verjetno kak slovar pri roki. Nekaj primerov: piše dosledno *quelquechose* in *quelquepart* vedno skupaj, *aggrandir* (dva g), *vraiment* (z vmesnim e), *plats régionnaux* (z dvema n), *négotier*, *négotiation* (s t namesto c), *rez-de-chausée* (en sam s), *acomplir* (en sam c), *comettre* (en sam m), *hotages* (z hl), *les oisiseaux* (z dvema s), dosledno la Résistance (z e namesto a), la *fortresse* (brez e), l'*aspèt* namesto l'*aspect*, *une ligne parallele* (namesto *parallèle*), 45 *degrées* (zakaj drugi e?) itd. Vse te besede bi lahko kontroliral v slovarju. Žal je to le delček podobnih napak.

Pa še nekaj drugih čudnih napak: Danska je zanj enkrat Dannemark, drugič pa Danmark (Danemark), Makedonija je la Macedonie (Macédoine), Madžarska l' Hongrie (la Hongrie), pa še le Pape Pius VI, XII (Pie), le Concile de Tridentino (Trente), la plaine Furlanija (du Frioul), les Dolomiti (Dolomites), Gorenjsko (la Haute Carniole), Dolenjsko (la Basse Carniole), les gens de Primorska (du Littoral), Štajerska (la Styrie) itd. Dosledno piše les *bureaux* (2 rl) d' *état civil*, le *marriage*, *marrié* (2 rl), le *caractère* (z hl), la *calvarie* (namesto le *calvaire*), pa zelo čudne končnice: *pythagoréenne* (*pythagoricienne*), *dénationalisationneuse* (*dénationalisatrice*), le *châtaigne* (*châtaignier*), un *penchement* (*penchant*), pa še la *collone* (*colonne*), le plan *horisental* (*horizontal*).

Da ne bom predolg, naj omenim le še nekaj čudnih prevodov (čeprav nimam originalov): govor je o grofu Auerspergu (grof je namesto conte preveden enkrat s conte, drugič s *compte* (sic.)!); v prevodu sledi: *il a été succédé par Nikolaj*... Odkod se je vzel ta trpnik? - Drugje: *Notre attention attirent deux cyprès* (namesto *est attirée par*) - pa še: *Nous cherchons d' établir qu' est-ce qui est capable de survivre* namesto *Nous cherchons à établir ce qui est...* in podobno: *Il faut réfléchir qu' est-ce que cela signifie* namesto *il faut réfléchir sur ce que...* Drugje pa še naslednji stavek: *Pendant la période quand on a passé à la langue slovène, il y avait beaucoup de fautes d' orthographe* (Naj dodam jaz: Ah! Oui. Et maintenant?); *quand on a passé à = où l' on est passé à...* Drugje prevedel takole: *Dans le livre qu' on appelle "urbar",* namesto da bi poiskal v slovar in nato napisal: *Dans le livre foncier!*

Naj zaključim to že predolgo naštevaje (za katero pa mislim, da je potrebno za ustavitev brezvestnih prevajalcev) z zadnjim stavkom enega od številnih prevodov P.U., ki ga verjetno sploh ni korigiral: *Nous ne-ouvons pas effacer la grandeur de notre Résistence et de ses phénomènes négatifs qui l' accompagnent. Elle résistance et de ses phénomènes négatifs qui l' accompagnent. Elle réste ineffaçablement dans l' histoire du peuple slovène...* Pravilno bi bilo: *Nous ne pouvons pas effacer la grandeur de notre Résistance et des phénomènes négatifs qui l' accompagnent. Elle reste ineffaçablement dans l' histoire du peuple slovène...* Seveda je v drugem delu stavka tudi zmešnjava stavca v tiskarni. Take napake pa moramo odpravljati pri korekturi. Kadar prevajate besedila za tisk (še prav posebno v tuje jezike), zahtevajte, da vam pred izidom pošljejo zadnji odtis v korekturo.

Prevajalcu (če je sploh prevajalec!) besedil za sicer lepo Rodno grudo za naše izseljence (tudi jaz sem bil izseljenec v Franciji 24 let) pa bi rad rekel, naj se zamisli ob tej kritiki, katere cilj je zgolj ta, da bi se mladi prevajalci (sam sem že njihov nestor) dobro naučili jezikov, v katere prevajajo. Predvsem pa naj ne prevajajo v tuje jezike, če niso dvojezični, če niso dovolj dolgo živeli in študirali v deželi, katere jezik morajo zares obvladati do potankosti.

Miran Željko

Slovarji na Internetu

Eden od računalniških modnih krikov letošnjega leta je prav gotovo omrežje Internet. O informacijah, ki so dostopne na Internetu so pisali menda že vsi časopisi in revije, bolj ali manj redno se novice o dogajanju na njem pojavljajo tudi na radiu in televiziji. Predstavitev storitev na Internetu je bila tudi na lanskem občnem zboru DZTPS, zato predpostavljam, da ste seznanjeni z osnovnimi informacijami. Teoretične osnove in uvodna nakladanja lahko torej precej skrajšam in se usmerim na bistveno vprašanje: kako lahko prevajalci pri svojem delu koristno uporabijo Internet?

Internet je možno uporabljati na različne načine: za dopisovanje prek elektronske pošte, za pogovore z drugimi uporabniki, kot vir brezplačnih programov in raznovrstnih drugih informacij. Tokrat se bomo omejili na elektronske slovarje. Ponavadi imamo pri roki samo nekaj slovarjev za vsak jezik, težave pa nastanejo predvsem pri izrazih, ki imajo v različnih strokah povsem specifičen pomen. Poleg tega je brskanje po računalniških slovarjih udobnejše kot iskanje po knjigah, zato bomo v tem članku pogledali, kateri slovarji so dostopni na Internetu. Pri tem nas bodo zanimali slovarji dveh vrst: prvi so taki, da jih z nekega računalnika na Internetu skopiramo na svoj domači računalnik, nakar se odklopimo z Interneta in slovar uporabljamo lokalno. Zadnje čase pa je vedno več slovarjev na strežnikih omrežja WWW (World-Wide-Web - po vsem svetu razpredena mreža). Prednost teh slovarjev je, da nam omogočajo interaktivno iskanje (v formular vpišemo besedo in dobimo prevod), lahko nam poiščejo besede in njihove prevode, tudi če ne vemo povsem natančno, kako se napišejo, lahko nam poiščejo sinonime, pojasnijo pomen kratic itd. Pri tem je slovar na oddaljenem računalniku, ne zaseda prostora na našem disku in vzdrževalec slovarja ga postopno dopolnjuje, zato imamo vedno dostop do najnovejše verzije.

Podobno kot pri delu z računalniškimi slovarji, ki jih imamo nameščene na svojem računalniku, lahko tudi slovarje na Internetu uporabljamo med tem, ko pišemo besedilo z urejevalnikom, pri čemer je ugodno, da delamo v okolju MS Windows.

Prednost omrežja WWW je, da so informacije ne njem urejene hipertekstno, kar pomeni, da z enega vira informacij preprosto skočimo na drugega (pri slovarjih npr. pri določeni besedi lahko dobimo še sinonime, podrobnejše opise, kazalce na podobne slovarje na drugih računalnikih - odvisno od tega, kako je programer opravil svoje delo) - pri čemer nam sploh ni treba vedeti, na katerem računalniku je določeni slovar (v Internetu je nekaj milijonov računalnikov - strežnikov in ti so razmetani po vsem svetu)!

V nadaljnjem besedilu so navedene lokacije slovarjev (ime strežnika in datoteke ali programa na njem), da pa ne bi teh stvari ročno vpisovali v program za sprehajanje po WWW (npr. Netscape, Mosaic ali kaj podobnega), dobite celotni seznam na www.sigov.si/slovar.html. Na Internetu so stvari zelo dinamične, zato se lahko zgodi, da kakšna trditev, zapisana v članku, v času izdaje Mostov ne bo več veljala (delovanje opisanih slovarjev sem zadnjič preveril v začetku septembra 1995). Najpogostejša težava je, da občasno (ali daljši čas) kak strežnik ni dosegljiv, ugodno pa je, da se ponudba slovarjev vsak dan širi, obstoječi slovarji se izboljšujejo, zato je smiselno pogledati tudi tiste slovarje, za katere je v članku omenjeno, da vsebujejo razmeroma skromno število besed. V članku so zbrani slovarji širokega razpona strok in jezikov, zato se v ocenjevanje kakovosti nisem spuščal - to bo moral preveriti vsak prevajalec sam.

Ena od manj prijetnih zadev na Internetu je, da ni nekega hierarhično urejenega kazala, ki bi obsegalo vse dosegljive informacije. Obstaja sicer več strežnikov, ki nam omogočajo iskanje, vendar je zaradi množice informacij te težko smiselno urediti. Upam, da bo seznam slovarjev v tem članku pomagal prevajalcem pri prvih korakih po Internetu. Če bo kdo našel še kak zanimiv slovar ali če ima kak komentar glede obstoječega seznama, naj mi pošlje sporočilo na moj elektronski naslov miran.zeljko@cvi.sigov.mail.si

Slovarji za lokalno rabo

Po računalniško bom slovarje najprej razdelil v dve skupini, kot je opisano zgoraj: na take, ki jih uporabljamo lokalno in na take, ki jih uporabljamo, ko smo priključeni na Internet. Ker večina prevajalcev še nima neposrednega dostopa do Interneta, si bomo najprej ogledali nekaj slovarjev, ki so nam na voljo v obliki datotek. Take vrste slovar najprej skopiramo na svoj računalnik in ga namestimo v skladu s priloženimi navodili. Ko je slovar pravilno nameščen, ga lahko uporabljamo tako kot vse druge programe. Našteti so samo slovarji, ki so nam dostopni brezplačno, v navodilih za uporabo pa običajno piše, da nam avtorji dovoljujejo brezplačni preizkus slovarja in navedeno je, pod kakšnimi pogoji lahko slovar uporabljamo trajno. V spisku sta našteta po en ali dva strežnika (po možnosti najbližji in ponekod še eden v ZDA).

Angleški enojezični slovar je na

<ftp://ftp.arnes.si/software/SimTel/msdos/textutil/jorj9508.zip>

Dansko-angleški in angleško-danski slovar je na

<ftp://ftp.csusm.edu/pub/winworld/dictionary/wt4w3ade.zip> ali na

<ftp://cnuce-arch.cnr.it/pub/msdos/win3/misc/wt4w3ade.zip>

Francosko-angleški in angleško-francoski slovar je na

<ftp://ftp.csusm.edu/pub/winworld/dictionary/wt4w3afe.zip> ali na

<ftp://cnuce-arch.cnr.it/pub/msdos/win3/misc/wt4w3afe.zip>

Hrvaško-angleški in angleško-hrvaški slovar je na

<ftp://cnuce-arch.cnr.it/pub/msdos/win3/misc/wt4w3ace.zip>.

Japonsko-angleški in angleško-japonski slovar je na

<ftp://cnuce-arch.cnr.it/pub/msdos/win3/misc/winjdic.zip>.

Madžarsko-angleški in angleško-madžarski slovar je na
<ftp://almos.vein.hu/ssa/szotar>.

Nemško-angleški in angleško-nemški slovar je na:

<ftp://ftp.csusm.edu/pub/winworld/dictionary/wt4w3age.zip> ali na
<ftp://cnuce-arch.cnr.it/pub/msdos/win3/misc/wt4w3age.zip>.

Norveško-angleški in angleško-norveški slovar je na:

<ftp://cnuce-arch.cnr.it/pub/msdos/win3/misc/wt4w30ne.zip>.

Poljsko-angleški in angleško-poljski slovar je na:

<ftp://ftp.csusm.edu/pub/winworld/dictionary/wt4w3ape.zip> ali na
<ftp://cnuce-arch.cnr.it/pub/msdos/win3/misc/wt4w3ape.zip>.

Portugalsko-angleški in angleško-portugalski slovar (gre za brazilsko portugalsščino)
je na:

<ftp://ftp.csusm.edu/pub/winworld/dictionary/wt4w3abp.zip> ali na
<ftp://cnuce-arch.cnr.it/pub/msdos/win3/misc/wt4w3abp.zip>.

Rusko-angleški in angleško-ruski slovar lahko dobite na

<ftp://oak.oakland.edu/SimTel/win3/lang/rsenglsh.zip>, druga izvedba slovarja
pa je na
<ftp://cnuce-arch.cnr.it/pub/msdos/win3/misc/wt4w3are.zip>.

Srbsko-angleški in angleško-srbski slovar je na

<ftp://ftp.csusm.edu/pub/winworld/dictionary/wt4w3asl.zip> ali na
<ftp://cnuce-arch.cnr.it/pub/msdos/win3/misc/wt4w3asl.zip> (verzija v latinici) in na
<ftp://ftp.csusm.edu/pub/winworld/dictionary/wt4w3asc.zip> ali na
<ftp://cnuce-arch.cnr.it/pub/msdos/win3/misc/wt4w3asc.zip> (verzija v cirilici).

Špansko-angleški in angleško-španski slovar je na

<ftp://ftp.csusm.edu/pub/winworld/dictionary/wt4w3ase.zip> ali na
<ftp://cnuce-arch.cnr.it/pub/msdos/win3/misc/wt4w3ase.zip>.

Slovarji, katerih ime se začne na "wt4w" so iz skupine "Word Translator for Windows"
podjetja Translation Experts. Delujejo v okolju MS Windows 3.1 v kombinaciji z večino
znanih urejevalnikov (Word, Wordperfect, AmiPro).

Angleški slovar žargonskih izrazov ("Devil's dictionary") je na

<ftp://ftp.uni-paderborn.de/Cica/misc/devils10.zip>.

Angleški glosar fizikalnih izrazov je na MIT-ovem strežniku

<ftp://rtfm.mit.edu/pub/usenet/sci.physics.fusion>.

Slovarji za interaktivno rabo

Interaktivni slovarji so zanimivi, ker imamo na ta način dostop do praktično neomejenega
števila slovarjev (slovarji niso nameščeni na našem disku), ni se treba mučiti z namestitvijo
slovarja, vsakokrat imamo dostop do najnovejše verzije, slaba stran pa je, da rabimo
neposredni dostop do Interneta, kar je pri nas trenutno povezanano z dokajšnjimi stroški -
je pa zadeva verjetno zelo zanimiva za tiste, ki imajo dostop do Interneta v podjetju ali
ustanovi, kjer so zaposleni.

Slovarji na slovenskem delu Interneta

V Sloveniji smo pri prenosu slovarjev na Internet še precej na začetku, za pokušino pa je na voljo nekaj slovarjev. Na Fakulteti za elektrotehniko in računalništvo v Ljubljani (lokacija <http://olymp.fer.uni-lj.si/dictionary/a2s.html>) je angleško-slovenski slovar, ki vsebuje okoli 70.000 besed. Na istem strežniku je tudi slovensko-angleški slovar

(<http://olymp.fer.uni-lj.si/dictionary/s2a.html>), ki vsebuje okrog 100.000 besed. Iz lastnih izkušenj lahko napišem, da bi bilo koristno, če bi bilo v obeh verzijah še nekaj besed več, je pa slovar tudi v obstoječi obliki zelo uporabna zadeva s precej hitrim odzivom.

Matjaž Gams je že pred leti napisal angleško-slovenski in slovensko-angleški slovar računalniških izrazov in ga kasneje dopolnil (Računalniški slovarček, Cankarjeva založba, 1993). Na Inštitutu Jožef Stefan, kjer dela dr. Gams, so ga predelali v obliko, ki je dostopna prek Interneta in ga prenesli na svoj strežnik za WWW (<http://www.ijs.si/cgi-bin/rac-slovar>). Za tiste, ki imajo opravka z računalniškimi besedili, je to vsekakor obvezno čtivo.

Angleški enojezični slovarji

Na Carnegie Mellon University so za rabo na Internetu predelali Webstrov slovar (na lokaciji <http://c.gp.cs.cmu.edu:5103/prog/webster>). Ta je zanimiv zaradi tega, ker so vse besede, s katerimi nam slovar pojasni iskani pojem, nadaljnji hipertekstni kazalci.

Na Internetu je seveda tudi klasični besednjak "Roget's Thesaurus". Dosegljiv je na več mestih, npr. na gopher://odie.niaid.nih.gov/77/.thesaurus/index (National Institute of Allergy and Infectious Disease, ZDA) ali na http://tuna.uchicago.edu/forms_unrest/ROGET.html (University of Chicago) - slednji je bolje predelan za delo z računalnikom.

Pojasnila računalniških izrazov v angleščini (Free on Line Dictionary of Computing - FOLDOC) najdete na <http://wombat.doc.ic.ac.uk/> (avtor: Denis Howe, Oddelek za računalništvo na Imperial College v Londonu). Slovar vsebuje okoli 9000 besed, nove besede se dodajajo skoraj vsak dan. Zanimiv je tudi zaradi tega, ker ob iskani besedi dobimo hipertekstne reference na pojme, povezane z iskano besedo. Dnevno ga ljudje uporabijo več kot 2000-krat. V nasprotju z drugimi slovarji tega tipa ga lahko skopiramo na svoj računalnik in ga uporabljamo lokalno (vsega skupaj je okrog 3,3 MB, v stisnjeni obliki pa 1,3 MB) - seveda v tem primeru slovar ni več v hipertekstni obliki, temveč iščemo besede po ogromni tekstni datoteki.

Na Internetu se pojavlja posebna latovščina, zato je koristno imeti dostop tudi do ustreznega glosarja; našel sem dva: prvi je na gopher://scilibx.ucsc.edu:70/7waissrc%3A/.WAIS/Internet-user-glossary.src (UC Santa Cruz InfoSlug), drugi pa na <http://www.matisse.net:80/files/glossary.html> (Internet Literacy Consultants).

Slovarček izrazov iz računalniškega programiranja je v Švici na <http://dxsting.cern.ch/sting/glossary-intro.html> (Software Technology Interest Group).

Če določenega računalniškega izraza ne najdete v nobenem slovarju, lahko poskusite z enim od slovarjev žargonskih računalniških izrazov; npr.: <http://www.lysator.liu.se:7500/hackdict/split/Index.html> (akademska računalniška skupnost Lysator na švedski univerzi v Linköpingu) ali [gopher://ccat.sas.upenn.edu:3003/](http://ccat.sas.upenn.edu:3003/) (University of Pennsylvania) ali <http://hyperg.tu-graz.ac.at:80/330B2DC8/Cjargon> (Univerza v Gradcu).

Slovarček izrazov, ki se pojavljajo pri geografskih informacijskih sistemih (GIS) je na: <http://www.geo.ed.ac.uk/scripts/define> (Oddelek za geografijo na Univerzi v Edinburghu).

Slovarček izrazov iz celične biologije je na <http://www.mblab.gla.ac.uk/~julian/Dict.html> (Univerza v Glasgowu, avtorja sta J. M. Lackie in J. A. T. Dow). V slovarju je približno 5500 besed in 5700 navskrižnih referenc. Slovar je na voljo tudi v knjižni obliki (The Dictionary of Cell Biology, zadnja izdaja je iz aprila 1995).

Splošni glosar tehničnih izrazov so pripravili pri družbi NASA (dokument <http://www.sti.nasa.gov/nasa-thesaurus.html>).

Na http://www.lec.com/td_chart.html je seznam tehničnih slovarjev podjetja LogoVista, ki utegne biti zanimiv tudi za tiste, ki nimajo dostopa do Interneta. Področja, ki jih pokrivajo slovarji, so: aeronavtika, arhitektura, biologija, elektrotehnika in elektronika, fizika, gradbeništvo, kemija, kmetijstvo, komunikacije, medicina, pomorstvo, poslovanje, računalništvo, strojništvo, urbanizem, vremenoslovje, znanost in tehnologija ter zoologija. Ti slovarji niso brezplačni - cene so od 125 do 695 USD, vsebujejo pa od 10.000 do 80.000 pojmov.

Na Internetu je tudi precej slovarjev kratic. Dva sta npr. na <http://curia.ucc.ie/info/net/acronyms/acro.html> (vsebuje okoli 12.000 pojmov, pripravil ga je Irec Peter Flynn z University College Cork) in [gopher://info.mcc.ac.uk/11/miscellany/acronyms](http://info.mcc.ac.uk/11/miscellany/acronyms) (vsebuje okoli 6000 pojmov, pripravil ga je Dave Sill iz podjetja Martin Marietta Energy System). Na oddelku za vremenoslovje v School of Earth Sciences na Macquarie University v Sydneyu pa je Peter Love pripravil seznam s kazalci še na nekatere druge slovarje kratic. Našteti so kazalci na slovarje splošnih kratic, poleg tega pa je nekaj slovarjev še za specializirana področja, npr. računalništvo, telekomunikacije, varstvo okolja in vremenoslovje. Lokacija: <http://atmos.es.mq.edu.au/acronyms.html>.

Glosar finančnih izrazov (International Financial Encyclopaedia) je na http://www.euro.net/innovation/Finance_Base/Fin_encyc.html. Na istem strežniku je tudi glosar izrazov iz vodenja in tehnologije (Management and Technology Dictionary): http://www.euro.net/innovation/Management_Base/Mantec.Dictionary.html.

Na <http://www.mathpro.com/math/notation/notation.html> je glosar tehniških zapisov. Ta vsebuje definicije simbolov, matematičnih funkcij in okrajšav, ki se pojavljajo v tehničnih dokumentih. Ne gre za slovar v klasičnem pomenu besede, menim pa, da je koristen za prevajalce tehniških strok. Pripravili so ga pri MathPro Press.

Slovarček izrazov iz stare angleščine so pod vodstvom Catherine N. Ball pripravili na Oddelku za jezikoslovje na Univerzi v Georgetownu (dokument <http://www.georgetown.edu/cball/hwaet/hwaet06.html>).

Dvojezični slovarji

Pri večini teh slovarjev je eden od jezikov angleščina, običajno pa jih lahko uporabljamo v obe smeri (narejeni so podobno kot naš angleško-slovenski in slovensko-angleški slovar).

Zelo obsežen seznam jezikoslovnih dokumentov je na <http://www.willamette.edu/~tjones/Language-Page.html>. Ta dokument vsebuje hipertekstne kazalce na razne dokumente o jezikih; tu so zbrani slovarji, učni pripomočki, pisave, literatura, revije itd. za: afrikaans, angleščino, arabščino, bolgarščino, danščino, esperanto, estonščino, etiopščino, filipinščino, francoščino, hrvaščino, grščino, hebrejščino, hindujščino, indonezijsčino, iranščino, italijanščino, japonsčino, jezike avstralskih domorodcev, jezike severnoameriških indijancev, katalonščino, kitajščino, kurdščino, latinščino, madžarščino, maorščino, mongolščino, nemščino, nepalščino, nizozemščino, norveščino, poljščino, portugalsčino, romunščino, srbščino, slovaščino, slovenščino, španščino, svahili, švedščino, tamilščino, tajščino, tibetanščino, turščino, urdu, vietnamščino, jezik Valižanov in morda še kaj. Če je dostop do tega strežnika počasen, dobite kopijo dokumenta tudi v Veliki Britaniji na: <http://www.dcs.warwick.ac.uk/~bear/Language-Page.html>.

Esperantsko-angleška in angleško-esperantska slovarja sta na <http://www.tios.cs.utwente.nl/traduk/EO-EN/Translate> (strežnik Oddelka za računalništvo Univerze Twente na Nizozemskem) in [gopher://wiretap.spies.com/00/Library/Article/Language/esperant.eng](http://wiretap.spies.com/00/Library/Article/Language/esperant.eng)

Estonsko-angleški in angleško-estonski slovar je na <http://www.ibs.ee/dict/>. Pripravili so ga na Inštitutu za baltske študije na Univerzi v Tartuju. Vsebuje več kot 17.000 besed, poleg tega pa imate tudi informacije o estonščini, Estoncih in Estoniji.

Finsko-angleški in angleško-finski slovar je na <http://mofile.fi/~db.htm> (vir: podjetje Mofile Place).

Francosko-angleški slovar (pripravljen na University of Chicago (projekt ARTFL), vsebuje okoli 75.000 besed) je na http://tuna.uchicago.edu/forms_unrest/FR-ENG.html. Podoben slovar, ki omogoča tudi prevajanje v drugo smer, je za Internet priredil Finec Jouni Santara, dobite pa ga na <http://mlab-power3.uih.fi/EnglishFrench/ef.html>. Francoščina je eden redkih jezikov, za katere obstaja enojezični slovar, zato ga omenjam kar tukaj: <http://www.ceril.univ-mlv.fr/Dictionnaires>. Gre za slovar pregibnih besednih vrst, ki vsebuje okoli 500.000 besed. Na isti strani je tudi kazalec na slovnična pravila.

Italijansko-angleški slovarček (vsebuje okoli 6200 besed) je na <http://www.willamette.edu/~tjones/forms/ital2eng.html>, angleško-italijanski slovarček (tudi s približno 6200 besedami) je na <http://www.willamette.edu/~tjones/forms/italian.html>.

Japonsko-angleški in angleško-japonski slovar je na <http://www.wg.omron.co.jp/cgi-bin/j-e>.

Madžarsko-angleški in angleško-madžarski slovar je na <http://tpi6l.gsi.de/szotar.html>. Pripravil ga je Attila Vonyo, vsebuje pa več kot 60.000 besed.

Našel sem tri nemško-angleške in angleško-nemške slovarje. Prvi je na <http://calamity.rz-berlin.mpg.de/eg.html> (Institut Fritz-Haber v berlinskem podjetju Max-

Planck), drugi je na <http://www.tu-chemnitz.de/~fri/forms/dict.html> (vsebuje okoli 40.000 besed; vir: Tehnična univerza Chemnitz-Zwickau), tretji pa na <http://www.leo.org/cgi-bin/dict-search> (strežnik LEO (Link Everything Online) na Univerzi za tehnologijo v Münchnu; vsebuje okoli 120.000 besed).

Na Norveškem računalniškem centru v dokumentu <http://www.nr.no/ordbok> je slovar, ki ga bodo znali uporabljati tisti, ki jim je norveščina malo bliže kot meni.

Rusko-angleški in angleško-ruski slovar je na strežniku ruskega podjetja ELVIS+: <http://www.elvis.msk.su/cgi-bin/mtrans>. Če nimate računalniške cirilice, jo prav tako lahko dobite tu. Rusko angleški in angleško ruski slovar računalniških izrazov pa je na <http://solar.rtd.utk.edu/cgi-bin/slovar>. Avtorji so E. Z. Druker, P. Z. Druker in V. V. Sobotsinsky. Knjižna verzija slovarja je na voljo pod naslovom "English-Russian IBM PC User's Dictionary", ISBN 5-86463-003-9, Radix Publishing, Moskva.

S slovarčkom, ki vsebuje samo okoli 1300 besed, si prevajalec ne more kaj prida pomagati. Tu navajam dva taka slovarja z upanjem, da se bo stanje nekoč izboljšalo: špansko-angleški slovar je na: <http://www.willamette.edu/~tjones/forms/span2eng.html>, angleško-španski pa na: <http://www.willamette.edu/~tjones/forms/spanish.html>. Avtor je Tyler Jones z Willamete University v ZDA.

Švedsko-angleški in angleško-švedski slovar sta na <http://www.nada.kth.se:80/skolverket/swe-eng.html>. Švedsko-finski in finsko-švedski slovar sta na <http://www.nada.kth.se/skolverket/sve-fin.html>. Vsi štirje slovarji so na strežniku omrežja SUNET (Swedish UNiversity NETwork), pripravila pa jih je državna agencija za izobraževanje.

Večjezični slovarji

Večjezični slovar tehničnih izrazov (Eurodictautom) je na <http://www.uni-frankfurt.de/~felix/eurodictautom.html>, kopija slovarja je tudi na <http://www.uni-frankfurt.de/~kurlanda/eurodictautom.html> (oboje na Univerzi v Frankfurtu). Pri izvornem in ciljnem jeziku lahko izbiramo med osmimi jeziki: angleščina, danščina, francoščina, italijanščina, nemščina, nizozemščina, portugalsčina in španščina. Poleg prevoda dobimo še pojasnilo vpisane besede. Slovar sta pripravila Felix Gaehtgens in Jens Kurlanda.

Na http://www.fm.bs.dlr.de/dlr/abt_12/climbing/climbing_dict.html je slovarček plezalnih izrazov. Izvorni jezik je angleščina, vsak pojem je tudi podrobno pojasnjen v angleščini, obstajajo pa prevodi v francoščino, italijanščino, nemščino, nizozemščino, španščino in švedščino. Slovarček si lahko skopirate tudi na svoj računalnik in ga uporabljate lokalno.

Na <http://www.notam.uio.no/~hcholm/altlang/> je slovar žargonskih izrazov; obsega izraze v množici jezikov (verjetno v vseh, za katere so v tem članku omenjeni elektronski slovarji), posebnost slovarja pa je, da lahko sami tudi dodajamo nove besede (pri drugih slovarjih smo običajno omejeni na tisto, kar je pripravil sestavljalec slovarja). V tem slovarju naj bi bile zbrane predvsem "grde" besede, ki jih v običajnih ("finih") slovarjih ni.

Na <http://insti.physics.sunysb.edu/~mmartin/languages/languages.html> so tuji jeziki za popotnike; tale stran ni namenjena prevajalcem, temveč za prvi stik z jezikom, ki ga ima človek v tuji deželi (kar pa utegne koristiti tudi prevajalcem). Naštete so najnujnejše besede in fraze (ki jih lahko tudi slišimo!) za naslednje jezike: angleščina, češčina, danščina, esperanto, finščina, francoščina, islandščina, italijanščina, madžarščina, nemščina, nizozemščina, norveščina, poljščina, portugalsčina, romunščina, ruščina, španščina, švedščina, turščina. Ti jeziki so obdelani malo bolj sistematično, imajo pa tudi osnovne informacije o drugih jezikih, kazalce na slovarje in mnogo uporabnih informacij za turiste. Do začetka septembra 1995 je bila po statistikah ta stran dosežena več kot 900.000-krat!

Na <http://www.knowledge.co.uk/xxx/> je angleško podjetje Knowledge Computing pripravilo seznam uporabnih programov za prevajalce - gre za precej obsežno zadevo (našteti je okoli 200 jezikov), v knjižni obliki okoli 250 strani, na Internetu je tudi skrajšan povzetek. Za tiste, ki se ukvarjajo s kakšnim bolj eksotičnim področjem, bo tole morda zanimivo branje.

Kaj pa mi?

Pred nekaj leti, ko so imeli do Interneta dostop le izbranci iz akademske raziskovalne sfere, storitve WWW pa sploh še ni bilo, sem predlagal, da bi na DZTPS naredili preprost BBS, ki bi omogočal elektronsko komunikacijo med prevajalci in stike naročnikov s prevajalci ter jim s tem olajšal medsebojno komunikacijo. Prevajalcem, s katerimi sem se o tem pogovarjal, se je to zdela zelo utopična, da ne rečem povsem neizvedljiva zamisel (če so sploh razumeli, za kaj gre), čeprav je bilo zadevo možno izvesti v enem tednu. Danes je računalniška oprema povprečnega prevajalca bistveno boljša, žal pa se mi zdi, da znanje (oziroma dojemljivost za računalniške novotarije) ni kaj prida napredovala, zato ne bom predlagal, da se v Internet vključi tudi DZTPS, ker že približno vem, kako bodo reagirali ljudje. Stanje duha v Sloveniji je pač tako, da pri večini stvari zaostajamo nekaj let za tujino in res ni razloga za optimizem, da bi bili prevajalci pri tem pojavu pozitivna izjema.

Kot praktičen primer, kako bi bilo možno prenesti določene prevajalske stvari na Internet, si lahko ogledate dokument <http://www.porzer.co.at/porzer>. Tole je prevajalska pisarna gospe Christine Porzer na Dunaju. Na enem mestu je vse potrebno: predstavitev podjetja, reklama, cenik in naročilnica. Kratko, jedrnat, pregledno in že ob prvem stiku povsem razumljivo. Da ne bi čez nekaj let, ko se bo tudi DZTPS priključil na Internet, ponovno odkrivali Amerike, si je priporočljivo zapomniti ta dokument.

Ines Perkavac

Si dice o non si dice?

(povzeto po istoimenski knjigi avtorja A. Gabriellija)

Cervello

Al ristorante un Milanese ordinerà una cervella fritta; un Romano, invece, un cervello fritto, un fritto di cervello. Qual'è il genere giusto?

Il sostantivo *cervello* ha due plurali: uno regolare maschile, *i cervelli*, uno irregolare femminile, *le cervella*. Questo secondo plurale, però, si usa soltanto in determinate particolari locuzioni, tutte tragiche, come "bruciarsi le cervella", "farsi saltar le cervella", "fracassarsi le cervella". In ogni altro caso, e in particolare nel significato figurato di mente, giudizio, senno, memoria, si deve usare soltanto *cervelli*. In certe regioni settentrionali d'Italia, tuttavia, col plurale femminile *le cervella* si indica anche l'organo degli animali macellati quando è usato come vivanda, e si dice "una porzione di cervella", "oggi si mangia cervella": plurale ignoto in ogni altra regione d'Italia ma tutto sommato tollerabile, perchè questa vivanda si prepara normalmente in numerosi pezzettini, cioè in numero superiore all'unità. Ma il guaio è che gli stessi Settentrionali, ingannati da quella terminazione della parola in -a, hanno finito con l'intender *cervella* come singolare femminile, e perciò dicono "ho ordinato una cervella", "era una cervella davvero squisita". E questo,

si capisce, è un errore grave, che bisogna in ogni caso evitare.

Ficcanaso

Dovendo usare la parola ficcanaso, come dovrò dire riferendomi a donna?

La parola *ficcanaso*, nel singolare, resta invariabile tanto riferita a uomo quanto riferita a donna; il naso è sempre maschio, anche se è quello di una fanciulla. Perciò: "Luigi è un ficcanaso", "Caterina è una gran ficcanaso". Nel plurale le cose cambiano: avremo *ficcanasi* per il maschile, e la forma invariata del singolare per il femminile; cioè: Luigi e Carlo sono due ficcanasi", "Quelle ficcanaso di Maria e Giulia".

Altoforno, altiforni

Il plurale di altoforno è altiforni o altoforno? Ho sfogliato alcuni dizionari: chi prescrive altiforni, chi altoforni e chi addirittura entrambi i plurali.

Solo chi ha avuto modo, come me, di raccogliere attraverso un giornale le voci del pubblico disorientato e perplesso su questi problemi di lingua può capire come sia urgente risolverli una volta per tutte. Lo scienziato si sa, ben conscio delle leggi

ferree che regolano e giustificano certi fenomeni, è sempre piuttosto ostile verso riforme pianificatrici (usiamo pure questo aggettivo di moda), spesso meccaniche ed empiriche. Ma chi conosce, anche per sommi capi, la storia della lingua, sa che non poche delle forme linguistiche che oggi sembrano affatto naturali, comuni, indiscusse, non sono altro che frutto di qualche audace e pratico innovatore.

Voglio dire (e sarà magari un pallino mio, ma che risponde al pensiero di milioni di Italiani colti e incolti) che non è possibile continuare, dopo più che mille anni di questo nostro meraviglioso linguaggio, a gingillarsi con questa minutaglia di dubbi, di ambiguità, di incertezze che, se danno buon argomento agli specialisti per le loro dotte investigazioni, danno anche grattacapi non pochi a tutti gli altri, che sono certo di più. Diceva per esempio il Cataneo che la mancanza di una norma

costante nell'uso dell'accento (unica legge fissa, quella dell'accento sulle parole tronche) non è una delle ultime ragioni per cui la nostra lingua è tanto meno diffusa della francese, la quale almeno ha sempre la certezza dell'accento.

Una soluzione, dunque, si impone perché questo briciolame di dubbi sia spazzato via. L'accademia *ad hoc* non manca, e non mancano nemmeno illustri e volenterosi accademici, ben consci di queste pratiche necessità. Stabilite le forme da adottare, tutte le grammatiche e tutti i dizionari si adeguino ad esse. Nel giro sì e no di una generazione, tutto sarà risolto. Sapremo così, tra l'altro, che il plurale di altoforno è altiforni o altoforni, se si debba dire altopiano o altipiano, e nel plurale altipiani o altopiani. Per non lasciar proprio il mio interrogante nelle peste, dirò che la forma oggi dominante è *altiforni*; si serva di questa: farà parte della maggioranza.

INFORMACIJE

Savin Vilhar

2 OZ & UO DZTPS

Čudna kratica v naslovu pomeni: dva občna zbora in upravni odbor Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije.

Volilni občni zbor smo imeli 18. Februarja 1995 ob 10.00 uri v Modrem salonu hotela Union v Ljubljani. Najprej smo izvolili organe občnega zbora in sicer: de-

ČRNI KERAMIČNI MONO

» Občni zbor «

BF. 2. '95

lovno predsedstvo občnega zbora: Nada Popov Trifunović (predsednica), Jelka Kadunc (članica) in Alfred Leskovec (član), volilno komisijo: Aleksander Pečnik (predsednik), Ida Radan in Olga Ilič (članici), zapisničarka je bila Doris Debenjak, overovatelj za zapisnika pa Savin Vilhar in Jože Perko.

Predsednica zbora je predlagala naslednji dnevni red:

1. Poročila o delu
2. Razprava o poročilih
3. Razrešnica organom DZTPS
4. Volitve organov DZTPS
5. Program dela za leto 1995, ki je bil soglasno sprejet.

Skladno z dnevnim redom so bila prebrana poročila predsednika, blagajnika in nadzornega odbora.

Predsednik Longyka je predlagal ustanovitev posebne sekcije sodnih tolmačev, ki pa do danes leto dni kasneje še ni bila ustanovljena.

Stanko Klinar je predstavil knjigi "Vaje iz prevajanja" in "Prispevki", ki sta takrat bili v pripravi.

Tone Omerza je predstavil dejavnost OST, svojega izobraževalnega in svetovalnega podjetja s področja prevajalstva in podjetništva. Čeprav OST že vsi dobro poznamo, je ta predstavitev močno popestrila vzdušje na občnem zboru, saj se nanaša na usmerjeno izobraževanje prevajalcev, ki ga vsi potrebujemo in si ga želimo.

Razvila se je živahna diskusija, kjer je Savin Vilhar izrazil svoje občudovanje in poudaril pomen OST za naše izobraževanje, Olga Shresta je omenila obisk znane angleškega prevajalca Stuarda, Andreja Markovič pa je povedala, da se je potrebno potruditi, da število naročil prevodov, ki prihajajo direktno v pisarno DZTPS ne bi upadalo.

Po tej živahni diskusiji, ki se je dotaknila le manjšine naših problemov, je bila skoraj soglasno (le eden se je vzdržal, nihče pa

Občni zbor 1995. Delovno predsedstvo: Jelka, Nada in Alfred

Baukje, Ines in drugi

ni bil proti) izglasovana razrešnica dotedanjim organom DZTPS, predsedniku Tomažu Longyki, članom UO DZTPS, članom NO DZTPS. V dvorani je bilo čutiti hvaležnost Tomažu Longyki, ki nas je v dveh letih svojega prizadevnega predsednikovanja popeljal v FIT in tudi v vsem ostalem daleč naprej na naši poti družabnosti, demokracije, kolegialnosti in med drugim tudi proti resnični prevajalski strokovnosti.

Nato so bile na vrsti volitve, ki jih upravičeno moremo imenovati demokratične. Za razliko od podobnih volitev v prejšnjih letih, kjer je kandidatno listo za vse organe DZTPS, morda zaradi premajhnega zanimanja med članstvom, vedno konfekcioniral vsakokratni UO in jo nato izgotovljeno predložil občnemu zboru v dokončno potrditev z glasovanjem, je tokrat prevladala demokratična želja, po spodbudi vsem članom društva, da bi bolj aktivno sodelovali pri volitvah in s tem pri delu društva in tako pri zagotavljanju njegove bodočnosti.

Zato je bilo dva meseca pred volitvami vsem članom društva razposlano "Vabilo k sodelovanju" s prošnjo, da naj sodelujejo in predlagajo kandidate za volitve v organe društva in za predsednika društva, kar naj bi zagotovilo tudi kakovostno delo v bodočnosti. Prišlo je veliko število odgovorov s predlaganimi kandidati. Po kratkem preverjanju, če se vsi kandidati strinjajo s svojo kandidaturo, je bila neposredno pred občnim zborom, to je pred volitvami sestavljena dokončna volilna lista.

Obsegala je naslednje število kandidatov: za predsednika 2 kandidata, za upravni odbor 36 kandidatov, za nadzorni odbor 21 kandidatov, za nadomestne člane NO 21 kandidatov, za disciplinsko komisijo 17 kandidatov in za nadomestne člane disciplinske komisije 12 kandidatov.

Taka je bila torej volilna lista, s katero so se na občnem zboru DZTPS spoprijeli navzoči člani. Po končanih volitvah je bilo oddanih 68 veljavnih kompletov volilnih

listkov. Volilna komisija je pričela s pregledom zajetnega kupa volilnih listkov in s preštevanjem glasov.

Sedaj bi se pričel za mnoge težko pričakovani odmor. Med odmorom se namreč želimo med seboj pogovoriti, saj drugače celo leto ne utegnemo. Vendar so takrat v dvorani naenkrat ugasnile luči. Nastopilo je neko računalniško podjetje in nam poskušalo predstaviti urejevalnik besedila Access. Če predstavitev tega sicer zanimivega urejevalnika ni najbolje uspela, za to ni kriv sicer zanimivi urejevalnik pač pa to, da ni mogoče uspešno početi kar dveh pomembnih stvari hkrati.

Odmor občnega zbora nikakor ni primerno okolje za resne komercialne predstavitve. Vsekakor bi bilo primerneje, da bi vsaka taka ali podobna aktivnost drugič potekala na posebnem predavanju, na katerega bi DZTPS povabila zainteresirane prevajalce.

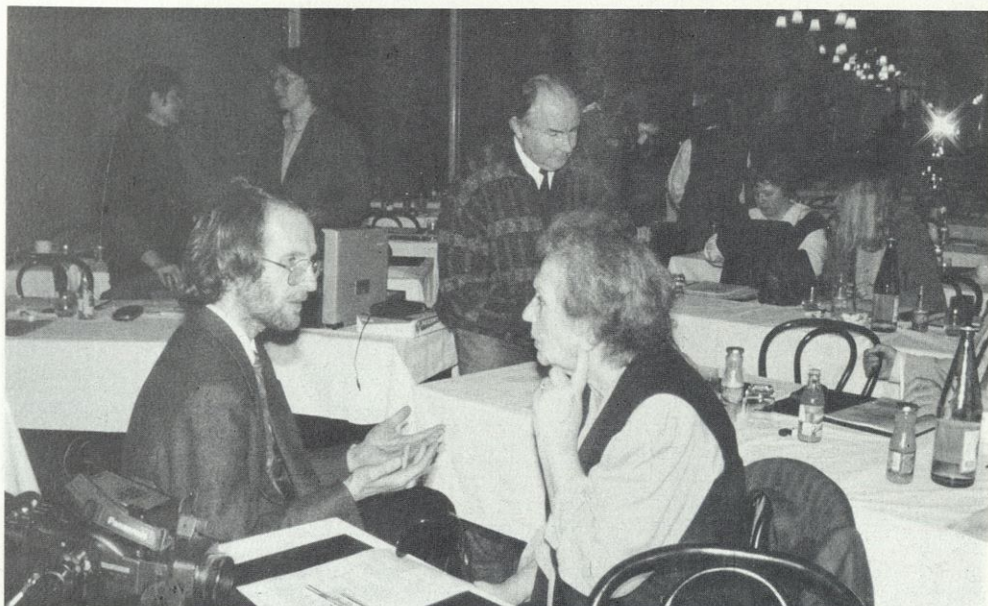
Po odmoru, ki ga praktično ni bilo, ker ga je motilo predavanje, se je nadaljevala razprava. Tomaž Longyka je predlagal znižanje članarine in sicer na SIT 3000,00 za celo leto 1995. Ta predlog je bil soglasno sprejet. Dolja Spirova Stefaniya pa je pohvalila prijetno prevajalsko srečanje na Nanosu, ki je bilo 1. oktobra 1994. Dejala je tudi, da si takega srečanja še želimo. In tako je potem tudi bilo 30. septembra 1995, natančno na praznik sv. Hieronima, našega zaščitnika.

Volilna komisija, ki je v tem trenutku zaključila pregled volilnih listkov in preštevanje glasov, je prekinila diskusijo in razglasila rezultate volitev, ki smo jih vsi že z zanimanjem pričakovali.

S tem je Doris Debenjak postala predsednica društva, poleg nje pa so v upravni odbor bili izvoljeni še: Anton Omerza,

Predsednik Tomaž odhaja, predsednica Doris prihaja

Andreja se pogovarja o prevajalskih tegobah

Olga Shresta, Nada Popov Trifunovič, Savin Vilhar, Jože Perko, Sandro Kravanja, Alenka Novak in Ida Radan.

V nadzorni odbor so bili izvoljeni: Lidija šega, Darinka Bjelakovič in Igor žužek. Nadomestni člani nadzornega odbora so postali: Marija Brežan, Breda Zužič in Jelka Kadunc, v disciplinski komisiji so: Laura Ule, Metka Martinc, Alenka Novak in

njihovi nadomestni članici sta: Baukje Ojdanič in Ines Perkavac.

Po tej razglasitvi rezultatov volitev ali bodoče usode DZTPS je bil ta uspeli občni zbor nekako zaključen. Ob 14.07 uri se je Nada Popov Trifunovič, ki je občni zbor uspešno vodila, zahvalila vsem preostalim navzočim za sodelovanje in razšli smo se v tudi sicer deževno februarso soboto.

UO na sestanku

Ob koncu leta smo se pogovorili in...

Upravni odbor DZTPS se je po občnem zboru loti svojega zahtevnega dela. Sestanke ima redno vsak tretji četrtek v mesecu (razen v avgustu, zaradi morebitnih dopustov) ob 16.30 v prostorih DZTPS. Navzlic temu, da je datum sestanka znan za celo leto vnaprej, je UO na svojih sestankih občasno imel težave zaradi nesklepčnosti. Krivda, če smemo uporabiti tak izraz, leži pri nekaterih članih, ki se sestanka, za katerega so vedeli vnaprej in so tudi dobili vabilo, niso udeležili. Zavedati bi se morali, da jih je z zaupanjem izvolil Občni zbor, pa ne zaradi njih osebno, temveč zaradi vseh, ki naj bi jih tako zastopali na sestankih UO, torej zastopali raznolikost njihovih mnenj in želja in tako sodelovali pri sprejemanju sklepov, pomembnih za celotno DZTPS.

Nekatere težave pa so bile bolj resnega značaja. Predvsem tista (več) mesečna diskusija o pravilnosti cenika prevajalskih storitev, ki ga DZTPS priporoča svojim članom. Naleteli smo celo na mnenje, da

smo z ozirom na prihajajoče tržno gospodarstvo previsoko. Končno je le prevladalo mnenje, da bomo ohranili dosednji sistem prilagajanja cen. Ta namreč, v luči bruto cen za prevajalske storitve, primerja prevajalca s samostojnim podjetnikom, ki sam nosi vse stroške svoje dejavnosti, tako materialne in socialne. Podjetjem, ki sicer potrebujejo prevajalske storitve, pa ne v dovolj velikem obsegu, da bi rentabilno redno zaposlila prevajalca, tak sistem omogoča, da se obrnejo na DZTPS in po ugodni ceni pridejo do ustreznih strokovnih prevodov. Primerjali smo namreč, ob upoštevanju storilnosti in stroškov (materialni, socialni itd.) neto dohodek samostojnega prevajalca z dohodkom prevajalca v redni zaposlitvi in ugotovili, da naši neto dohodki (nekako 20% od bruto dohodkov) leže nekoliko nižje, kot pa pri kolegih v redni zaposlitvi.

Cenik prilagajamo z ozirom na podatke o rasti bruto plač v Republiki Sloveniji in sicer šele takrat, ko ta akumulirana rast za nekaj

...in si zaželeli mnogo uspeha v 1996.

preteklih mesecev doseže ali celo preseže 4%. Trdno se tudi držimo naše, sedaj konvertibilne valute.

Poleti 1995 so se širile govorice o tem, da morajo prevajalci nujno imeti "status", kajti le to jim daje pravico do zavarovanja. DZTPS je nato takoj poslalo dopise na ustrezna ministrstva in proti koncu leta smo dobili odgovor Ministrstva za delo, da tak ukrep še ni v veljavi, ker še ni predpisan kakršenkoli obvezen razvid, ki vključeval strokovne in znanstvene prevajalce. Zavarovanje (ZPIZ) je po zakonu pravica in dolžnost vsakega državljanca, ki opravlja koristno delo. Še en dokaz, da je članstvo v DZTPS skoraj neobhodno.

V lanskem letu se je UO trudil tudi z drugimi, manj perečimi in morda celo bolj prijetnimi opravili. Tako je nadalje posodobil pisarno - tu so novi računalniki, telefoni, klimatizacija in drugo, kar bo, ob

naraščajočem obsegu dela, še nadalje izboljšalo učinkovitost. Organiziral je, po zaslugi naše predsednice, ki ga je povabila, tudi predavanje prof. Schmitta, ki ga tudi objavljajo Mostovi. Nadalje, med drugim tudi izlet na Nanos in novoletno srečanje, decembra v prostorih DZTPS.

Ob koncu lanskega leta nas je razžalostila novica, da je nenadoma umrla članica UO, Nada Popov-Trifunovič, ki je še lani bila med nami. Nadalje sta še dva člana UO, Ida Radan in Tone Omerza, zaradi velikih časovnih obremenitev odstopila iz UO, ki je nato kooptiral tri nove člane, to so: Mira Jakopec, Simona Sovinc in Marko Capuder.

Kot vsako leto smo imeli tudi letos občni zbor dne 15. Marca 1996 ob 10.00 uri v Modrem salonu hotela Union.

Ker še ni zapisnika, naj tu sledi le nekaj besed preprosto po predvidenem in ka-

Delovno predsedstvo občnega zbora 1996

sneje soglasno sprejetem dnevnem redu, ki se je pričel kot običajno z izvolitvijo organov zbora, kot so to delovno predsed-

stvo, zapisnikar in overovatelja zapisnika (letos smo zmogli delo opraviti brez volilne komisije, saj to ni bil volilni občni zbor).

Občni zbor 1996, modrih polna Modra dvorana

Nato so sledila poročila predsednice, finančno poročilo (zelo ugodno) in poročilo nadzornega odbora. (Vsa navedena poročila so članom, ki tako žele, na vpogled v pisarni DZTPS). Ker ima DZTPS namen še nadalje izboljševati svojo dejavnost članstvu v korist, smo izglasovali tudi prilagoditev višine članarine in sicer na okroglih pet tisočakov SIT letno. Sprejet je bil tudi sklep o spremembi statuta, ki ne ustreza več današnjim spremenjenim razmeram in pa sklep o ustanovitvi sekcije sodnih tolmačev, ki je takoj po občnem zboru že imela svoj prvi sestanek.

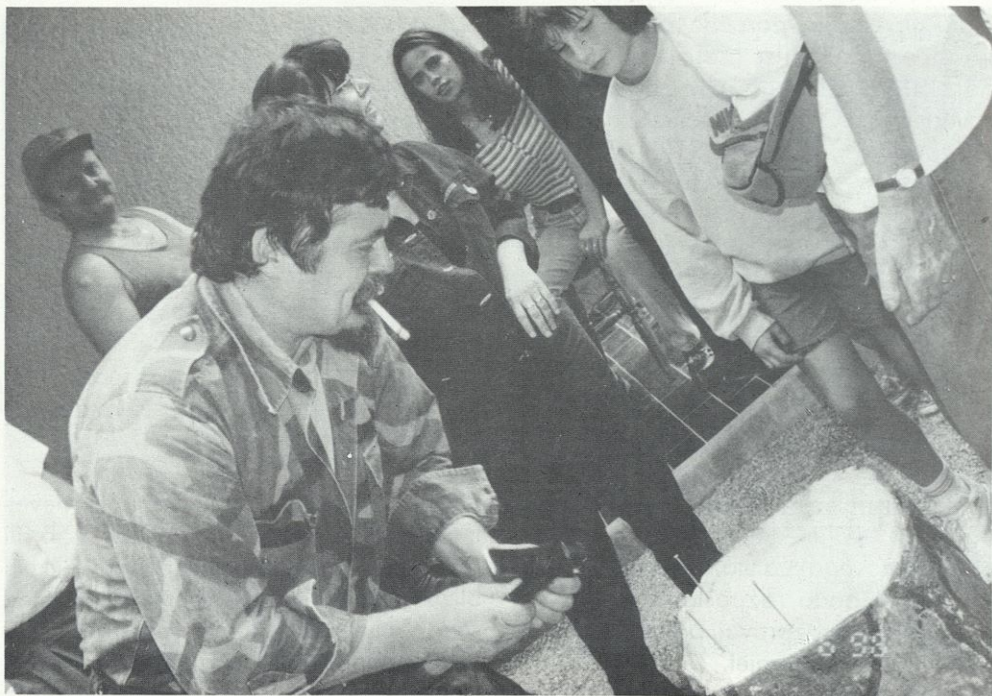
Po tem uspelem občnem zboru UO nadaljuje s svojim delom. Pripravil je že osnutek novega statuta, oziroma PRAVIL DZTPS, ki bodo razposlana članstvu v pregled in v razpravo, preden bo novi statut dokončno sprejet.

UO tudi zbira podatke o obračunavanju prevajalskih storitev. S širitivijo računalniške obdelave (npr. Word 6 in štetje znakov pri proporcionalni pisavi) se pojavljajo nekatere težave, ker naročniki napačno razumejo, oziroma si napačno razlagajo besedilo cenika. Morda naj bi zato bilo tudi uvedeno štetje besed, ki ga sedaj Word 6 tako nedvoumno podpira. Moramo le ugotoviti ekvivalent morebitne cene za sto besed, to v primerjavi s ceno za eno avtorsko stran. Pri tem naj nas, spoštovane bralke in bralci, vodijo vaše tozadevne izkušnje in mnenja.

Ob koncu junija 1996, v soboto devetindvajsetega, smo se člani DZTPS zbrali na nadvse prijetnem pikniku pri Lovski koči blizu Logatca. Pogovorili smo se, se med seboj bolje seznanili in se pomerili v zanimivih neprevajalskih, a zato rekreativnih

Prvi sestanek sekcije sodnih tolmačev

Jože Perko, z enim zamahom priredi piknik in zabije žebelj

dejavnostih kot so: zabijanje žebeljev, bali-nanje, hoja na hoduljah, streljanje, vse to ob dobri jedi in pijači. Tudi vreme nam je bilo naklonjeno. Jože Perko, član UO, nam je, skupaj s svojo lovsko družino, omogočil ta prijetni dan zabave in vodil tdi celotni razvedrilni program. Hvala mu!

Pripravljajo se tudi krajša predavanja (brez kotizacije) in, po tradiciji, nekatere dru-žabne prireditve. Če članstvo tako želi, je-senski izlet na Nanos. Namen vseh priza-devanj pa je seveda občasno srečevanje prevajalcev, kar bo olajšalo strokovno delo in ne nazadnje tudi okrepilo stalno rastoči občutek pripadnosti našemu društvu – DZTPS.

**Vestne članice UO Mira, Olga in Alenka
(Medved še ni član DZTPS)**

Humanitarno društvo "Mostovi"

Ste že kdaj razmišljali o naključjih? Veliko jih je v življenju, nekateri celo trdijo, da je naše življenje spleteno iz njih. Tako se morda zdi golo naključje, da se v Sloveniji humanitarno društvo, ki pomaga bosanskih otrokom, imenuje MOSTOVI, da v Pragi nosi isto ime društvo, ki prav tako pomaga beguncem iz BiH, in da se naša revija imenuje MOSTOVI. No, ne bomo razpravljali o naključjih, pač pa bi želeli osvetliti nekaj dejstev.

V humanitarnem društvu MOSTOVI najdemo kar lepo število članov DZTPS – prevajalk, ki so in še pomagajo otrokom – beguncem v Sloveniji ali otrokom – sirotam v Bosni, bodisi z enkratno donacijo ali z rednim štipendiranjem. Gre za neke vrste **botrstvo**, ko si donator izbere nadarjenega ali osirotelega otroka, dijaka ali študenta in mu vsak mesec pošlje denarno pomoč. Največ se jih je odločilo za mesečno pomoč v višini 100 DEM. Za otroke v Bosni to velikokrat pomeni pravo bogastvo, varnost in preživetje za celotno družino. Težko si namreč predstavljamo, v kakšnem pomanjkanju živijo ljudje v Bosni danes in verjetno bodo tako morali životariti še nekaj let. Materialno in duševno izčrpani od grozot dolgotrajne vojne so trenutno kot v nekakšnem vakuumu, ko je humanitarna pomoč marsikje prenehala (zaradi podpisa mirovnega sporazuma naj bi se vse stvari sedaj reševale po drugačni poti), donatorji so se tudi že izčrpali in pomalo odpadajo. Otrokom in mladim pa odtekajo njihova najnežnejša leta, neponovljivo otroštvo, zaznamovano z grozotami odraslih.

Verjamem, da ste kot prevajalec – prevajalka že zaradi svojega poklica veliko širši v razmišljanju in pogledu na svet. Morda se kljub globoki ljubezni do svoje domovine kdaj počutite celo državljan vsega sveta. In morda ste kdaj začutili, da ni dovolj samo obžalovati nesreče drugih in z njimi sočustvovati, da je vredno tudi nekaj narediti.

Pridružite se nam. V društvu vam bomo pomagali vzpostaviti stik s tistimi, ki so pomoči najbolj potrebni in ki jih boste sami izbrali. Verjemite, da imamo mnogo čudovitih mladih fantov in deklet, ki si zaslužijo, da v njihovo temno mladost posije tudi kak svetel žarek.

Tako malo je včasih treba storiti, da naredimo tisto drobno dejanje, ki nas vsaj malo opravičuje, da se počutimo kot Človek.

Vsem, ki ste do sedaj že pomagali, se v imenu bosanskih otrok za to vašo plemenitost iskreno zahvaljujem.

Predsednica društva MOSTOVI
Anka Demšar

Humanitarne prispevke, ki jih lahko uveljavite kot davčno olajšavo,
lahko nakažete na žiro račun društva MOSTOVI 51500-625-2101-80720-17088.

Za vse dodatne informacije me pokličite na tel. 064/214-953

Novi člani

NOVI ČLANI DZTPS, SPREJETI V ČASU OD OKTOBRA 1994 DO SEPTEMBRA 1996

AMBBO Ambrozius Božena (an, it, hr)	KIATO Kiauta Tomaž (ang., nem., fra.)
BALŽU Balog Žuža (madž., hrv.)	KOŽMA Kožuh Marjana (nem.)
BANIV Ban Ivo (nem., hrv.)	KOCNI Kocjančič Pokorn Nika (ang.)
BATBO Batič Boštjan (nem.)	KOSIJ Kostrevec Ljubomir (ang., srb.)
BEHMI Behek Mirjam (nem.)	KRAAL Krajnc Alenka (nem.)
BEZIJ Bezimovič Mrzel Ljiljana (rus.)	KRALE Krajnc Leopold (nem.)
BRAMO Bračika Monika (nem.)	KUŠDA Kušter David (ang.)
CERJA Cerar Janez (ang., nem.)	LEBKS Leban Ksenija (ang.)
CERTE Cernigoi Teodor (an, it, fr., šp.)	LEMEN Lemut Vostro Ingrid (češčina)
CESGO Cesar Gojko (nem.)	LENTE Lenarčič Teja (ang., nem.)
CVEER Cverlin Erika (nem., rus., hrv.)	LOVAN Lovše Andreja (ita., nem.)
CVESL Cvetek Slavko (ang.)	MAŽVE Mažgon Vera (ita.)
DERJA Dornišević Jadranka (rus.)	MARAN Martinovič Andreja (nem., ang.)
DJOŽI Djordjevič Živa Nataša (an., fra.)	MELST Meleš Staša (nem.)
ERDIR Erdelc Irena (ang.)	MIKBA Miklavčič Barbara (ang., nem.)
FAJPA Fajdiga Pablo Juan (špa, ang.)	MIKNE Miklavčič Nevio (ita., ang.)
FEHTA Feher Tatjana Ida (ang., hrv.)	NARJE Narat Jerneja (nem.)
FURTA Furlan Tatjana (angl., fra.)	NOTVL Notar Vladimira (ang., nem.)
GALVE Gale Verena (nem.)	NOVDE Novak Dejan (nem., ang.)
GARFR Garvas Franc (ne., an., hr., ru.)	OSTJA Ostanek Jasna (ang.)
GLUBR Gluhododov Breda (nem.)	PAPLU Papič Mlakar Lucija (ang.)
GODIV Godler Ivan (japonščina)	PAUMA Paulič Marija (nem.)
GRAJO Granda Jožica (ang., fra.)	PAVEL Pavlovič Pirnat Elizabeta (hrv.)
GRAMI Granda Miha (ang., ita.)	PETBO Petrovič Jesenovec Borut (an, fr)
HENNA Henigman Nataša (an, ne, fr)	PISRI Piskar Rihard (ang.)
HODMA Hode Maja (ang., nem.)	POLLI Polajžer Liljana (nem.)
ILIIS Ilijaz Iskender (makedonščina)	PRONA Prodan Nada (ita., fra., špa.)
JAKPI Jakobič Kukovič Pia (nem.)	RUDMA Rudolf Maksim (ang.)
JERKA Jerin Katarina (ang.)	RUSVI Rus Vida (romunščina, ita.)
JEROL Jerovšek Olga (ang., hrv.)	SABLO Sabaz Deranja Loredana
JESTA Jesenko Tanja (nem.)	SATAL Satler Alenka (angl., nem.)

SKAJA Skansi Jana (ang., ita., hrv.)

ŠLIMA Šlibar Matjaž (ang.)

SMOLU Smole Lucija (ital., nem.)

ŠRAIV Šraj Ivan (rus., ita.)

TSIVA Tsigarida Vasilija (grščina)

UNUJA Unuk Jana (ang., pol.)

VIDME Vidmar Metod (ital.)

VITMA Vitorovič Marjeta (angl., ita.)

VOGAL Voglar Alojz (nem., hrv.)

VRBNE Vrbnjak Nevena

VREIR Vrečko Irena (nem., ang.)

VREMA Vrečko Maja (ang.)

WAGPO Wagner Polonca (nem., ang.)

ZVESO Zver Sonja (nem., hrv.)

ŽIVMI Živković Milivoje (ang., srb.)

ŽNIKA Žnidaršič Katja (nem., fra.)

NOVIM ČLANICAM IN ČLANOM DZTPS ISKRENO ČESTITAMO!

**V ČASU OD OKTOBRA 1994 DO SEPTEMBRA 1996 so
umrli sledeči članice in člani DZTPS:**

Berisha Nikola

Brezavšek Dušan

dr. Majaron Ferdinand, ustanovni in častni član

Exel Boris

Markošek Zdravko

Pjević Eva

Šturm Jože

Trifunović Popov Nada

NAŠE ISKRENO SOŽALJE !

STROKOVNE OCENE

Janko Moder

O Velikem nemško-slovenskem slovarju in Velikem slovensko-nemškem slovarju družine Debenjak

Prevajalec Janko Moder nam je dovolil, da ponatisnemo tri članke o obeh slovarjih, ki jih je poleti 1995 objavil v svojem Jezikovnem kotičku v Nedeljskem (dnevniku). Posebej za bralce Mostov pa je pripravil prispevek, ki omogoča hiter podrobnejši vpogled v oba slovarja.

Uredništvo

NEMŠKA SLOVARJA 1 (25/6/95)

Te dni je pri založbi DZS v Ljubljani izšel **Veliki slovensko-nemški slovar**. Sestavili so ga Doris, Božidar in Primož Debenjak. Obsega "blizu 100000 glavnih gesel" na 1328 velikih dvostolpčnih leksikonskih straneh.

S tem se je trojki Debenjakov v sorazmerno zelo kratkem obdobju treh let posrečil veliki met (alle Neune), saj so leta 1992 pri isti založbi, čeprav tedaj imenovani še Državna založba Slovenije, izdali **Veliki nemško-slovenski slovar** z "blizu 120500 glavnimi gesli" na 1330 straneh.

Po obsegu se moreta slovarja primerjati le z Mateja Cigaleta Nemško-slovenskim slovarjem iz leta 1860 v dveh knjigah na 1212 ravno tako velikih straneh in Maksa Pleteršnika Slovensko-nemškim slovarjem iz leta 1894 in 1895 na 884 + 988 straneh.

Pri sedanjem manjšem časovnem presledku med izidom prvega in drugega dela je res treba soupoštovati tedanje in sedanje stanje slovenskega slovarstva (s tedanjo razmeroma prazno in sedanjo razmeroma polno mizo) ter tedanjo in sedanjo tehnično plat (s tedanjim počasnim pisanjem na roko in podobnim ročnim stavljenjem in sedanjo, razmeroma že precej idealno zmehanizirano računalniško pripravo in obdelavo – Amebis), vendar bi brez dodatne osebnosti in znanja avtorjev delo ne bilo moglo iziti v tako kratkem času. Čestitke pa gredo tudi založbi, saj slovenski trg ne podpira takih izdaj, kar ne omogoča hitrega pokritja naložb.

Avtorji – Doris, Božidar in Primož Debenjak – so s tem opravili neprecenljivo delo za slovensko kulturo za novega pol stoletja glede na prihodnji razvoj jezika, tehnike in posameznih strok.

Tu sicer ni prostor za strokovno oceno slovarjev in tudi sam bom dobil boljši pogled v prednosti teh dveh šele z daljšo in zahtevnejšo uporabo, vendar že tu in zdaj lahko zapišem, da je to dejanje hkrati tehten dokaz o evropskosti Slovenije in o veličini, moči in vsestranskosti slovenščine. Slovenija in slovenščina sta v Evropi ne glede na birokratsko nakladanje ali odkladanje velikih.

Svojo evropskost smo po zaslugi družine Debenjakov z nemškima slovarjema dokazali v najkrajšem možnem času po osamosvojitvi in s tem še izpopolnili svojo kulturno legitimacijo, napisano na tem področju že z Velikim angleško-slovenskim slovarjem Antona Grada, Ružene Škerlj in Nade Vitorovič (1978) ter Slovensko-angleškim slovarjem Antona Grada in Henryja Leeminga (1990), podprto z obema francoskima in španskima slovarjema, tako da smo trenutno še najslabotnejši ravno na področju najbližjih sosedov, Italijanov.

NEMŠKA SLOVARJA 2 (2/7/95)

O Velikem slovensko-nemškem slovarju družine Debenjak (Doris, Božidar in Primož), ki je izšel te dni, bi rad zapisal še nekaj besed.

Že pri svojem delu sem v Velikem nemško-slovenskem slovarju istih avtorjev namreč opazil kar precej dragocenih, pogumnih potez, segajočih čez dotedanje slovensko slovaropisje.

Ena takih je obravnava vezljivosti, zlasti seveda pri glagolih. Na razmeroma majhnem prostoru se je avtorjem posrečilo poskrbeti za kar veliko podatkov. Ta prednost je v slovensko-nemškem delu še izpopolnjena, in sicer v obeh pogledih: informacij je več in dane so kar najgospodarnejše, tako da so opuščene vse manj bistvene podrobnosti. To se mi zdi še zlasti posrečeno urejeno pri pomenskih odenkih in povezavah (nakup, nabava...). Seveda pa tak način obdelave računa na večje uporabnikovo znanje in poznavanje obeh jezikov. Tako gospodarno in večinoma uspešno je reševano tudi vprašanje dovršnih in nedovršnih glagolov, saj se jezika v tem bistveno razlikujeta.

Posebno novi se mi zdita v obeh delih slovarja obravnava in obdelava pridevnika. Že v nemško-slovenskem delu so me presenečale pogumno zapisane samo določne oblike brez povezave z odnosnico, na primer Lehr- učni, poučni, kakor da ni mogoča tudi nedoločna oblika (mimogrede, navedena je v drugem delu slovarja pod geslom poučen Lehr-). Pod krieglerisch sta na primer navedeni obe pridevniški obliki druga ob drugi (bojevit, vojni), kar naj bi pomenilo, da ima bojevit samo nedoločno obliko, vojni pa samo določno (to je v slovensko-nemškem delu tudi tako izpeljano in v bistvu ustreza resnici).

Zato me ob taki obdelavi presenečajo nekatere drugačne rešitve, na primer pri Elastik-samo elastični, pri elastischfest samo elastičen, v drugem delu pa samo geslo elastičen. S tem bi rad samo poudaril, kako so se morali avtorji po sili razmer odločiti tudi glede stvari, ki so v slovenskem slovaropisju še premalo praktično in teoretično obdelane, na primer glede določnih in nedoločnih pridevnikov, ker jih je pač snov silila, da so se

sproti prilagajali vsebini, ne da bi mogli izoblikovati nemara že podzavestno obstoječa pravila ali vsaj analogije ali pa upoštevati teoretične razprave.

S tako pionirsko zahtevnimi nalogami so se avtorji srečevali še pri marsikaterem poglavju in jih po možnosti vse reševali kar najmanj zapleteno, po svoje pa za uporabnika vendarle zahtevno.

NEMŠKA SLOVARJA 3 (9/7/95)

Zadnjič sem poskusil opozoriti na nekaj še malo ali premalo izhujenih stezic v slovenskem slovaropisju, ki so jih morali utirati avtorji obeh nemških slovarjev. Zaželeno bi bilo, da bi na slovenskem oddelku na univerzi razpisali vsaj kakšnih deset seminarskih ali celo diplomskih nalog ravno v zvezi z vprašanji, načetimi v obeh nemških slovarjih, da se tako na obstoječem gradivu pokažejo morebitne teoretične vrzeli v dosednji slovenistični obravnavi takih in podobnih poglavij, ker si skoraj ne morem misliti, da bi mogel en sam ocenjevalec brez teh uvodnih študij kolikor toliko pravično oceniti slovarske izkušnje in spoznanja, porojena in v praksi uveljavljena v Velikem nemško-slovenskem in Velikem slovensko-nemškem slovarju, ki so ju sestavili Doris, Božidar in Primož Debenjak.

Rekel sem že, da sta oba slovarja sorazmerno precej zahtevna za uporabnika, saj sta v vsebinskem pogledu v marsičem pionirska, da tako rekoč ne glede na naše poldrugstoletno slovnicaštvo in slovarstvo – orjeta ledino in prehitevata teoretično obdelavo in dognanja normativne slovnice.

Podobno samostojna sta tudi v prenekaterem tehničnem pogledu. Zlasti všeč mi je vpeljava rezaja (1), o katerem bi se dalo marsikaj spregovoriti. Tudi tilda (valovka) je dobila drugačno vlogo, ker ji je dosedanja odvezeta kot nepotrebna in sama po sebi razumljiva.

In da ne bom samo hvalil: če se je prvi del, Nemško-slovenski slovar, odlikoval po preveč grafičnih in podobnih spodrseljajih, lahko pohvalim drugi del, da je tega manj in da le tu in tam še manjka kakšna črka (zinsverbillig, 571, namesto zinsverbilligt), da pa so popravljeni napačni spoli iz prvega dela (**das** Fahrnis > **die** Fahrnis in podobno).

Mogoče je še najmanj zadovoljivo rešeno vprašanje naglasov. Izrazito me namreč motijo širine pri tipu neustaljen za vse tri spole, ko je vendar za moški spol kračina (-èn). Podobno me ta pretirano široki dolgi ê moti pri tipu študent, ker smo vajeni izgovarjati ne samo krajši široki è v prvem sklonu in ob širini celo ožino v drugih sklonih in v pridevniku (študenta in študenta, študentovski in študentovski). Pomanjkljiva je tudi informacija pri tipu nič, ker bi bilo treba nakazati tudi kračino (nič ničā).

S takimi in podobnimi vprašanji se bo pač ukvarjala strokovna kritika, jaz pa naj tu samo še enkrat poudarim resnično navdušenje nad lepim in za slovensko kulturo tako pomembnim dosežkom.

Pripis za Mostove

Ljubo mi je, da se je uredništvo Mostov odločilo ponatisniti moje kramljanje o obeh velikih nemških slovarjih, saj bosta tako doseženi vsaj dve stvari:

1. Na velikansko delo družine Debenjak bo vsaj opozorjeno tudi v strokovni publikaciji. Kulturno nevzdržna je namreč nehvaležnost, kakršna je po navadi plačilo za strokovno najzahtevnejše dosežke.

2. Moje kramljanje bo pred strokovno razgledano publiko lažje sprožilo kritičnejše odmeve in tako posredno pripomoglo k razčiščenju splošnejših tehničnih in metodoloških slovaropisnih vprašanj, pa tudi povsem specialnih, dotikajočih se samo teh dveh slovarjev.

Zelo neljubo pa mi je, da mi niti ob tej priložnosti čas ne dopušča poglobljenejše in sistematičnejše ocene obeh slovarjev. Snov je tako velikanska in strokovno tako vsestranska, da zahteva ne le celo ekipo ocenjevalcev, temveč tudi še in še časa za natančnejši kritični pregled, zato se mu moram tudi v tem dodatku odpovedati in se zadovoljiti samo še z nekaj obrobniimi pripombami, domisleki in pomisleki, odkritimi bolj po naključju kakor po sistematičnem študiju gradiva.

Zgolj iz pomanjkanja časa sem se namreč odločil za dva posega na slepo in pri tem odbral besedni družini "profesor" in "milost", in sicer namenoma majhni in nezapleteni, drugače bi obravnava časovno in prostorsko narekovala prevelik obseg. Pri prvi besedni družini gre v obeh jezikih za izrazito prevzeto, pri drugi pa za izrecno domačo besedo.

Pri tem se za podlago vzel oba slovarja, in sicer

Veliki nemško-slovenski slovar / Großes Deutsch-slowenisches Wörterbuch. Sestavili Doris, Božidar in Primož Debenjak. Ljubljana 1992, strani XII + 1330. (Tu okrajšano DNS.) Veliki slovensko-nemški slovar / Großes slowenisch-deutsches Wörterbuch. Sestavili Doris, Božidar in Primož Debenjak. Ljubljana 1995, strani XIV + 1328. (Tu okrajšano DSN.)

Seveda pa sem uporabljal tudi nekaj literature, in sicer predvsem

[Matej Cigale] Deutsch-slovenisches Wörterbuch... Erster Theil A – L. Ljubljana 1860, strani XIV + 984.

[Matej Cigale] Deutsch-slovenisches Wörterbuch... Zweiter Theil M – Z. Ljubljana 1860, strani II + 985 – 2012.

Maks Pleteršnik, Slovensko-nemški slovar. Prvi del A – O. V Ljubljani 1894, strani XVI + 884.

Maks Pleteršnik, Slovensko-nemški slovar. Drugi del P – Ž. V Ljubljani 1895, strani IV + 978 + X.

France Tomšič, Nemško-slovenski slovar. Ljubljana 1964, strani 992.

France Tomšič, Slovensko-nemški slovar. Ljubljana 1958, strani 20 + 1056.

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Druga knjiga I – Na. Ljubljana 1975, strani 1032.

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Četrta knjiga Preo – Š. Ljubljana 1985, strani 1128.

Duden, Das große Wörterbuch der deutschen Sprache. Band 3: G – Kal. 1977, strani 925 – 1408.

Duden, Das große Wörterbuch der deutschen Sprache. Band 5: O – So. 1980, strani 1901 – 2432.

Duden, Deutsches Universalwörterbuch. 1983, strani 1504.

Veliki nemško-slovenski slovar (DNS)

Produzentenhaftung, *die*, P odgovornost proizvajalca

produzieren producirati, proizvajati; izdelovati;
sich ~ razkazovati se

1 Prof. (= Professor) prof.

profan profan, (*unkirchlich*) posveten, (*alltöglich*) vsakdanji

Profanation, *die*, profanacija

Profanbau, *der*, posvetna zgradba

profanieren profanirati

Profanität, *die*, profanost

• • •

profaschistisch profašističen

2 **Profeß**, *die*, *rel.* slovesna zaobljuba

3 **Profession**, *die*, poklic, profesija

4 **professionalisieren** narediti za poklic; profesionalizirati

5 **Professionalismus**, *der*, profesionalizem; profesionalnost

6 **professionell** profesionalen, poklicen

7 **Professionalist**, *der*, (-en, -en) obrtnik, kvalificiran delavec

8 **Professor**, *der*, (-s, Professoren) profesor (na univerzi);

9 **professoral** profesorski

10 **Professorenschaft**, *die*, profesorji

11 **Professorentitel**, *der*, profesorski naslov

12 **Professorin**, *die*, (-, -nen) profesorica (na univerzi)

13 **Professur**, *die*, profesura, katedra

14 **Profi**, *der*, profesionalce, poklicni športnik itd.

15 **Profiboxer**, *der*, profesionalni boksar

16 **Profifußballer**, *der*, profesionalni nogometaš

17 **profihaft** profesionalen

Profil, *das*, (-s, -e) profil (*tudi* P , T , S)

Profilbild, *das*, upodobitev v profilu

Profilglas, *das*, ornamentno steklo

profilieren profilirati (*sich se*)

profiliert profiliran, s profilom

Profilierung, *die*, profiliranje

profillos brez profila, neprofiliran

Profilrahmen, *der*, okvir

Profilrohr, *das*, T profilirana cev

Profilsohle, *die*, rebrest podplat

Profilstahl, *der*, T profilno jeklo

Profilzeichnung, *die*, profilna risba

18 **Profispieler**, *der*, poklicni/profesionalni igralec

19 **Profisport**, *der*, poklicni/profesionalni šport

20 **Profisportler**, *der*, poklicni/profesionalni športnik

Profit, *der*, profit, dobiček; **fig.** korist

profitabel donosen, dobičkonosen

Profitdenken, *das*, v dobiček usmerjeno mišljenje

Profiteur, *der*, (-s, -e) dobičkar

Profitgier, *die*, hlepenje/želja po dobičku

1 Všeč mi je, da so v slovar tega obsega uvrščene tudi pogoste priložnostne, ne le stalne kratice;

2 škoda se mi zdi, da pri takih samostalnikih ni nakazana tudi množina; prav se mi zdi, da je dodan kvalifikator, čeprav je s tem kvalifikacija tako rekoč potrojena; že 'zaobljuba' je namreč 'slovesna redovna obljuba', zato ima Tomšič 'redovniška obljuba';

3 spet me moti, da ni navedena tudi množinska oblika; ljubo pa mi je, da je v prevodu dana prednost domačinki, čeprav gre 'poklic' bolj nemški sopomenki 'Beruf'; Nemec ima dodano še drugo domačo sopomenko 'Gewerbe'; tudi Tomšič: 'rokodelstvo, obrt'; najbrž bi 'obrt' pomagala premostiti preskok na 'obrnika' pod 7;

4 spet mi je ljubo najprej prizadevanje za domačo besedo, čeprav mi 'narediti za poklic' nekako visi v zraku (ravno tako - in še bolj - rešitev iz SSKJ: 'delati, da postane kaj poklicno'); mogoče bi nekoliko pomagal že zaimek 'narediti kaj za poklic' ali pa drug glagol: 'spremeniti v poklic'; zlasti bi veliko pripomogla oblika s 'se': 'profesionalizirati se';

5 prav je, da ima prednost 'profesionalizem', saj je 'profesionalnost' pomensko lahko tudi marsikaj drugega;

6 pogrešam prislovno obliko, ker jo pogosto slovenimo še s tretjim izrazom 'strokovno' (če je kaj "profesionalno" izpeljano)

7 v slovenščini je 'profesionist' dobil povsem pozitiven pomen, bliže 'profesionalcu' in 'profiju' kakor 'obrniku' (ta je preveč avtomatsko preveden iz avstrijsčine: 'gelernter Handwerker');

8 zanimivo se mi zdi, da se je geslo obogatilo šele v slovensko-nemškem delu; glej DSN 9

9 tudi tu je zanimivo, da ima šele DSN tudi izraz 'profesoralen', kakor ga ima tudi SSKJ; sam ga iz življenja skoraj ne poznam, prej 'prefezarski, profezarski', zaničljivo od 'prefezar', 'profezar', po starem ali po hrvaškem 'profesač';

10 'profesorji' je sicer zanimiva rešitev, vendar najbrž ni edina, o čemer priča tudi DSN; šlo bi tudi 'profesorski zbor';

11 če 'Professorentitel', potem gotovo še kaj, na primer ravnokar omenjeni 'Professorenkollegium' ali Tomšičev 'professorenmäß'ig', 'po profesorsko' ali kaj iz DSN, na primer 'profesorska služba', ali iz SSKJ, na primer, 'profesorska raztresenost'; nehoti se mi vsiljuje misel, ali je kakšna razlika med 'profesorski naslov' in 'profesorski naziv';

12 nimam pripombe;

13 pogrešam množinsko obliko;

14 pogrešam sklanjatveno rubriko; zakaj ni naveden tudi slovenski (žargonski?) izraz 'profi', zelo uporabljan pogovorno in v časopisju; zanimiva se mi zdi vsebinska in tehnična rešitev: "profesionalec, poklicni športnik itd."; to je sicer vsebinsko zvesto po Dudnu ("Sportler, der seinen Sport gegen Entgelt als Beruf betreibt; Berufssportler"), vendar je Duden enojezični sopomensko razlagalni slovar, DNS pa dvojezični slovar, se pravi, da bi bilo treba

ločevati prevode od razlag in opisov, z drugimi besedami: ob 'profesionalcu' naj bi bil nemara še 'profi', nadaljevanje pa v oklepaju ali z drugimi črkami;

15 pogrešam sklanjatveno rubriko; če je pod 14 zapisan 'poklicni športnik', bi človek pričakoval tudi tu možnost 'poklicni boksar' ali tudi 'boksar profesionalce'; glej še tu pod 18, 19 in 20;

16 pogrešam sklanjatveno rubriko, pa tudi kvalifikator, da gre pravzaprav za pogovorno obliko knjižne 'Profifußballspieler'; glede prevoda glej tu pod 15;

17 tudi tu je v slovenščini prislov pogostejši: 'profesionalno';

18 pogrešam sklanjatveno rubriko; sprašujem se, zakaj je tu mogoča tudi slovenska sopomenka ('poklicni'), pri 15 in 16 pa ne;

19 pogrešam sklanjatveno rubriko; ponavljam vprašanje iz točke 18;

20 pogrešam sklanjatveno rubriko; ponavljam vprašanje iz točke 18.

• • •

Splošno

a) "Pogrešam sklanjatveno rubriko" sem zapisal tam, kjer tudi pri nesestavljeni, temeljni besedi nisem dobil podatkov za drugi sklon in za množino, čeprav je v "Predgovoru" izrecno rečeno: "sklanjatvene oblike (je mogoče dobiti) pri običajnih nesestavljenih samostalnkih". Na splošno je sklanjatvena rubrika v celotnem DNS preveč mačehovsko obdelana. Uporabnik največkrat sploh ne dobi informacije.

b) Zdi se mi, da je ta besedna družina kar dobro predstavljena; gotovo ni nobeno geslo odveč; pogrešam pa (ob že sproti omenjenih gestih) vsaj glagolnika 'das Professionalisieren' ali 'die Professionalisierung', ker imamo tudi v slovenščini ob 'profesionalizaciji' 'profesionalnost', 'profesionaliziranje' in 'profesionalstvo'.

Veliki slovensko-nemški slovar (DSN)

produkcija *Ž (-e ...)* die Produktion; (izdelava) die Fertigung, die Herstellung, die Erzeugung; (celotna Gesamtproduktion, drobna Kleinproduktion, filmska Filmproduktion, industrijska Industrieproduktion, literarna Literaturproduktion, nezadostna Unterproduktion, nova Neuproduktion, primarna Urproduktion, gramofonskih plošč Schallplattenproduktion, na veliko Großproduktion, skupna Gemeinschaftsproduktion) | → proizvodnja

produkcijski (-a, -o) Produktions- (proces der Produktionsprozeß, faktor der Produktionsfaktor, način die Produktionsweise, razmerja Produktionsverhältnisse pl, sredstva Produktionsmittel pl)

produkt¹ *M (-a ...)* (izdelek) das Produkt, das Erzeugnis; (končni Endprodukt, presežni Mehrprodukt, presnovni Stoffwechselprodukt, reakcije Reaktionsprodukt, dežele/države Landesprodukt, iz retorte Retortenprodukt, iz železa Eisenprodukt, razgradnje Abbauprodukt, razcepni Spaltprodukt, razgradni Zersetzungsprodukt, razpadni Zerfallsprodukt, stranski Nebenprodukt, vmesni Zwischenprodukt, vrenja Gärungsprodukt); vezava ~ov die Produktkoppelung

produkt² *M (-a ...)* (zmnožek) das Produkt; skalarni ~ skalares Produkt; vektorski ~ Vektorprodukt; mešani ~ Spatprodukt; kartezični ~ cartesisches Produkt, die Produktmenge; Wallisov ~ Wallissches Produkt

produktiven (-na, -no) produktiv, zelo: hochproduktiv

produktivne sile *Ž pl* Produktivkräfte *pl*

produktivni gozd *M ā* der Nutzwald

produktivnost *Ž (-i...)* die Produktivität; povečanje ~i die Produktivitätssteigerung

produktna borza *Ž* die Produktenbörse

1 prof. (= profesor) Prof. (Professor)

profan (-a, -o) profan

profanacija *Ž (-e ...)* die Profanation

profanirati (-m) profanieren

profanost *Ž (-i...)* die Profanität

profasističen (-na, -no) profaschistisch

2 profesija [é] *Ž (-e ...)* die Profession, der Beruf

profesionallec *M (-ca ...)* der Profi, Berufs- (športnik: der Berufssportler, boksar: der Boxer)

profesionalen (-na, -no) professionelle; način: profihaf; Berufs-, Profi- (igralec ā, der Profispieler, šport der Profisport, športnik der Profisportler, boksar der Profiboxer, nogometaš der Profifußballer, umetnik der Berufskünstler)

profesionalizem *M (-ma ...)* der Professionalismus, der Berufssport

profesionalizirati (-m) professionalisieren

profesionalka *Ž (-e ...)* ā die Berufssportlerin; fig. ein Profi

profesionalnost *Ž (-i...)* der Professionalismus

profesor [é] *M (-ja ...)* der Professor (gostujoči Gastprofesor, univerzitetni Universitätsprofessor); izredni ~ außerordentlicher Professor, der Extraordinarius; redni ~ ordentlicher Professor, der Ordinarius; ~ji *pl* Professoren *pl*, die Professorenschaft; svoj. prid.: profesorjev

profesoralen (-na, -no) professoral

profesorica [é] *Ž (-e ...)* die Professorin; svoj. prid.: profesoričin

profesorski [é] (-a, -o) professoral; ~i naslov der Professorentitel; ~a cvetka die Kathederblüte; ~a služba das Lehramt

profesura *Ž (-e ...)* die Professur, das Lehramt

profet [é] *M (-a ...)* der Prophet

profetinja [é] *Ž (-e ...)* die Prophetin

profetski [é] (-a, -o) prophetisch

profil¹ *M (-a ...)* das Profil (tudi T fig.) (normalni Normal-

1 sprašujem se, zakaj je potrebna različna obdelava v oklepajih (pri slovenski kratici enačaj in manjše črke, pri nemški brez enačaja in z istim tipom črk);

2 moti me srbski različek naglasa; morala bi biti vsaj oba (profesija in profésija), če že ne samo naš (profesija);

3 tehnično dobra se mi zdi rešitev z rezajem (I); tu je bolje (kakor v DNS) opravljena tudi rešitev s 'športniki';

4 tudi tu je rešitev z rezajem dobra, čeprav povzroča v oklepaju ponovitev (-na, -no); vajeni smo namreč -lna -o (brez vejice); hudo nerodna grafična napaka je seveda 'professionelle'; popolnoma pozabljena je tudi rešitev z določno obliko pridevnika ('profesionalni'), pa čeprav jo v nadaljevanju navedeni zgledi nujno potrebujejo; to je ena od poglobljenih nedorečenosti vsega DNS; preveč je nedoslednosti, preveč lahovernega suponanjanja, da je uporabnik pametnejši in razgledanejši od avtorjev; zelo pa mi je všeč tehnična rešitev z zloženkami; uporabnik dobi na kratko informacijo o slovenskih najpogostejših dvobesednih zvezah; tudi teoretična in praktična razvrstitev nemških pridevnikov mi je všeč; domačinki 'Berufs-' je dana prednost, v praksi pa prevladujejo zgledi s 'Profi-' in so najprej navedeni;

5 'der Berufssport' navajati kot čisto sopomenko ob izrazu 'der Professionalismus' se mi ne zdi dobro; tega še Duden nima tako gladko, temveč opisno ('berufsmäßig betriebener Sport');

6 nimam pripombe;

7 zanimiva se mi zdi odločitev, da je pri ženski obliki uporabljen 'Berufs-', pri moški pa 'Profi-'; je to odsev resnične rabe ali pa le tihega navijanja za domačinko?; zanimiva se mi zdi tudi rešitev z 'ein' Profi (namesto sicer doslednega 'die, der, das'); ne vem, ali je kje razložena; ne vem tudi, zakaj je tukaj dodan kvalifikator "fig."; samo zaradi različnega spola?; to bi najbrž ne bilo pametno;

8 zelo zanimiva se mi zdi različna obdelava gesel 'profesionalizem' in 'profesionalnost'; še

posebej se sprašujem, zakaj tu ni sopomenke 'der Berufssport', kakor je pod 5;

9 kar zadosti upravičena se mi zdi razlika v navajanju oziroma nenavajanju člena pri tipih 'der Profispieler': 'Gastprofessor' (ker je tu 'der' razviden iz prevoda gesla); škoda se mi zdi, da se je po nekaj vrsticah že spet vihotapila tiskarska napaka ('Universität(s)profes(s)or'); odkrito tudi priznam, da ne znam sistemsko razumeti različnega tipa črk med 'gostujoči' in 'izredni' in podobno; navdušen sem nad zapisom svojilnega pridevnika 'profesorjev'; žalosten pa, ker ni zraven zapisana tudi nemška oblika, recimo 'Professors-', ali dodan celo zgled 'profesorjeva žena die Professorsfrau' ali celo dvojna slovenska možnost: 'profesorjeva vdova = vdova po profesorju die Professorswitwe;

10 te oblike v DNS še ni bilo;

11 spet navdušen nad svojilnim pridevnikom, pa žalosten, ker ni prevoda ali zgloda;

12 geslo je sicer razgibano in bogato, vendar je ravno v tem čer; 'profesorski naslov der Professorentitel' je sicer neposredni prenos iz DNS, vendar me tudi tu bega, ker se mi ponuja 'naslov' = 'profesorski naziv'; 'profesorska cvetka' je sicer imenitna, pa kaj, ko je še bolj znana brez odnosnice: 'profesorska' ('ta je pa profesorska'), pa je nikjer ne najdem; ravno tako ne prislovne rabe ('to je pa prav po profesorsko'); po drugi strani mi je pa 'profesorska služba' samo v enem pomenu lahko tudi 'das Lehramt', sicer pa tudi kaj drugega; skratka: geslo ni dovolj ali najbolje izkoriščeno;

13 pri 'das Lehramt' bi bilo skoraj treba dodati v oklepaju ('als Professor', kakor ponekod v DNS, na primer 'profesor (na univerzi)'); treba bi bilo tudi premisliti, kako je z izrazom 'der Lehrstuhl'.

• • •

Splošno

a) DSN je v marsičem boljši, bogatejši od DNS, vendar tehnično (sistemsko in po grafičnih napakah) še zmeraj premalo skrben.

b) Besedna družina je premalo predstavljena, saj (poleg že omenjenih odtenkov in gesel) manjkajo vsaj še 'profesionalizacija', 'profesionalstvo' in 'profesorstvo'.

Veliki nemško-slovenski slovar (DNS)

- 1 **Gnade**, *die*, milost; **um** ~ **bitten** prositi za milost; **auf** ~ **und/oder Ungnade** na milost in nemilost; **vor jemandes Augen keine** ~ **finden** ne najti milosti v (njegovih/njenih itd.) očeh
- 2 **Gnadenakt**, *der*, pomilostitev
- 3 **Gnadenbild**, *das*, čudodelna slika
- 4 **Gnadenwels**, *der*, akt milosti
- 5 **Gnadengesuch**, *der*, prošnja za pomilostitev
- 6 **Gnadenkapelle**, *die*, spominska kapela
- 7 **Gnadenkraut**, *das*, ☼ božja milost
- 8 **gnadenlos** brez milosti
- 9 **Gnadenrecht**, *das*, pravica izreči pomilostitev
- 10 **gnadenreich** milosten
- 11 **Gnaden schuß**, *der*, milostni strel
- 12 **Gnadenstoß**, *der*, *hist.*, *fig.* milostni udarec/sunek
- 13 **Gnaden tisch**, *der*, oltar
- 14 **Gnaden tod**, *der*, milostna smrt; evtanazija
- 15 **Gnadenwahl**, *die*, *theol.* predestinacija
- 16 **Gnadenweg**, *der*, **auf dem** ~ s pomilostitvijo
- 17 **gnadenweise** iz milosti, milostno
- 18 **gnädig** milosten; ~e **Frau** milostiva

1 Nehote se mi je ob izbiranju, za katero poskusno geslo naj se odločim, oko ustavilo na besedi 'milost', ker je iz več razlogov za oba jezika, kot 'Gnade' in kot 'milost', zgodovinsko, družbeno, zgolj jezikovno, zelo zanimiva; v slovenščini je med drugim zgolj jezikovna enakoglasnica in enakopisnica, vendar z različnima tonemoma, z akutom 'milost' = 'die Gnade', s cirkumfleksom 'milost' = 'die Milde'; tako je na dve gesli lepo razdeljena tudi v DSN; žal je kot pridevnik 'mil' beseda veliko manj pregledna, v DSN pa pridevnik za povrh pomešan še s prislovom ('milo prositi', 'milo jokati'), tako da bi obravnavala celotne besedne družine zahtevala veliko obširnejšo obravnavo, kakor jo zmorem v teh nekaj dneh, ki so mi dani na voljo za oddajo rokopisa; zato se hote omejujem samo na besedo 'die Gnade' = 'milost'; škoda se mi zdi, da je v DNS kot 'Gnade' tako na hitro odpravljena; pravzaprav je uporabnik ob tako skopo obdelanem geslu v tako obsežnem slovarju rahlo razočaran; deloma pa so si kritiki avtorji že sami napisali s precej boljšo obdelavo gesla 'milost' v DSN, zato tu ne mislim podrobneje secirati in kritizirati; opozorim naj le na nekaj pomembnejših stvari: a) pogrešam sklanjatveno rubriko, še posebej, ker je množinska oblika zelo pogosta; b) vezava s skloni

je vsaj za silo ponazorjena z zgledi; c) prav je, da so zloženske obdelane posebej; pogrešam vsaj 'das Gnadenbrot', 'der Gnadenlohn', 'der Gnadenort', 'gnadenvoll'; č) fraz in frazeologemov je očitno premalo; Tomšič ima na primer: 'in ~ stehen naklonjenost uživati'; Duden ima isto zvezo malo drugače zapisano: 'bei jmdm. in (hohen) ~n stehen (von jmdm. (sehr) geschätzt werden)'; oba, Tomšič in Duden, navajata tudi frazo ' ~ vor/für Recht ergehen lassen pomilostiti, prizanesti, odpustiti; skratka, geselski članek 'Gnade' je obdelan preveč mačehovsko, skopo, v škodo uporabniku; tri, štiri dodatne vrstice bi rešile geslo v skladu s siceršnjim obsegom in realizacijo slovarja, zlasti še v misli na to, da je ravno beseda 'Gnade' pri nas družbenozgodovinsko še posebej pomembna; zelo nerodno je rešena fraza 'vor jemandes Augen keine ~ finden ne najti milosti v (njegovih/njenih itd.) očeh'; avtorji bi si bili delo zelo olajšali, če bi prepisali frazo iz Duden – "vor jmdm./vor jmds. Augen Gnade finden" – ker bi jim to izsililo vsebinsko polnejši in obenem elegantnejši prevod ('doseči milost pri kom', 'biti pri kom uslišan'...), saj bi se jim tako ne bi bilo treba mučiti z zaimki (njegov/njen itd.) in s preveč kalkovsko prestavo; ali pa bi v takih primerih mogoče kazalo nemško frazo tako prilagoditi, da bi pri prevodu delala kar najmanj težav, na primer: 'vor ihren Augen Gnade finden najti milost v njenih očeh', če bi že hoteli doseči ali ohraniti nekaj baročne patine;

2 nimam pripomb;

3 prevod 'čudodelna slika' je zgled slabe posodobitve, prevoda brez občutka za čas in kraj; 'das Gnadenbild' je mogoče razumeti zlasti v verskem, katoliškem okolju (zato bi najbrž ne bilo slabo dodati kvalifikator 'rel.'), kakor hitro smo pa tu, 'slika' ni več pristna, saj je mogoča le 'podoba', 'podobica'; 'slika' vnaša posvetnost, je potemtakem nasprotje sama sebi in sama po sebi onemogoča in celo ubija pravi pomen;

4 'akt milosti' se mi zdi zelo neživljenjski izraz, zato se mu najbrž ob državnih praznikih izogibljejo in ne govorijo o 'aktu milosti', čeprav

je po besedi to mogoče res, temveč govorijo o tem, da je predsednik tega in tega pomilostil ali mu znižal ali zmanjšal kazen; kako to slovarsko rešiti, ne vem;

5 zelo nerodna, groba napaka, 'Gesuch' je pač srednjega spola; tudi prevod bi bil lahko malo dopolnjen še s kakšno sopomenko ('prošnja za omilitev kazni');

6 zanimivo se mi zdi, da izraza 'Gnadenkapelle' niti precej obširnejši Duden ali precej starejši Cigale ali Tomšič nimajo; prevod 'spominska kapela' se mi ne zdi slab, čeprav je skoraj bližje opisu; ker je za 'Gnadenbild' v rabi tudi prevod 'milostna podoba', bi šlo tudi tu 'milostna kapela';

7 nimam pripomb;

8 'gnadenlos' je dobesedno res 'brez milosti', samo ne vem, ali je to mogoče pomensko vselej prav uporabiti v sobesedilu, saj se po eni plati vsiljuje 'nemilosten', 'neusmiljen' in podobno, po drugi pa 'neomiljen' in podobno;

9 spet zelo nerodna besedna zveza (vendar to pot vzeta iz prakse); smiselno je bližja rešitev 'pravica pomiloščanja' in mogoče bi bila v slovarju lahko vsaj nakazana;

10 'milosten' je sicer lepo in prav, vendar je v cerkveni rabi tudi 'milosti polna' ('gnadenreiche') tako pogost izraz, da bi moral biti tudi v slovarju registriran, pa čeprav s kvalifikatorjem; škoda pa je, da je izpuščen popolnoma nevtralni izraz 'milostljiv';

11 nimam pripomb;

12 ne vem, zakaj sta tu kvalifikatorja, saj gre v bistvu za isto stvar kakor pri 11, samo da je tam modernejši 'strel', tu pa 'sunek z bodalom ali udarec s kladivom', ko pobijajo ranjene živali; kvalifikator 'hist.' je torej odveč, oba izraza pa sta seveda lahko uporabljena tudi figurativno;

13 zanimivo, da tudi te besede nimajo ne Duden ne Tomšič ne Cigale; pomen 'oltar' sicer v načelu drži, vendar to ni prevod, temveč je le stvarna razlaga podobe (božja luč > sonce); to pa ni primarna naloga dvojezičnih slovarjev;

14 'Gnadentod' je seveda izraz za ljudi, medtem ko so 'Gnadenschuß', 'Gnadenstich' in 'Gnadenstoß' izrazi za živali, ne bi si pa upal postaviti enačaja 'milostna smrt = evtanazija', čeprav sta si izraza v nekaterih sektorjih zelo blizu;

15 izraz je zanimiv, mogoče zlasti zato, ker sega nazaj k Cigaletu ("Gnadenwahl, die, preizvolitev, preodločba") in ker Pleteršnik ponuja premostitev ("preizvolitev, tve, f. die Prädestination"; resnici na ljubo je treba povedati, da ima Cigale v slovarju to geslo takole rešeno: "Prädestination, die, predodredba (V.), predodločba, predodmernenje, poprednji usod, preizvolitev; s. 'Vorherbestimmung'; pod 'Vorherbestimmung' pa: "Vorherbestimmung, die, predodločitev, predodmembra, predodredba (V.), preodločba; s.a. Prädestination"); v novejših Dudnih izraza 'Gnadenwahl' ni, tudi pri Tomšiču ne; iz Cigaleta sem nalašč navedel obe gesli zato, da pokažem njegovo iskanje in postrežbo uporabniku pred poldrugim stoletjem; z drugimi besedami: rad bi avtorje DSN napeljal na to, da bi bili lahko na splošno veliko manj skopuški, kakor so bili pri sopomenkah, zvezah, frazah in podobno; ali konkretno tu: zakaj bi ne bila ob prevzeti 'predestinaciji' navedena tudi domača možnost 'Božja volja', pa čeprav je ta v DSN prevedena kot 'die Schickung Gottes';

16 rešitev se mi ne zdi zadovoljiva; če je 'Gnadenerweis' prevedeno z 'akt milosti', bi šlo tudi tu 'pomilostitvena pot', 'možnost pomilostitve' ali kratko in malo 'pomilostitev', kakor je rečeno v DSN, saj je treba upoštevati pasivno in aktivno 'pot': 'vloga, prošnja za pomilostitev', 'rešitev s pomilostitvijo, po pomilostitvi';

17 ni samo prislov, je tudi pridevnik 'die gnadenweise Verschiebung';

18 geslo se mi zdi izrazito preskopo obdelano; zlasti pogrešam izraz 'milostljiv', pa tudi 'usmiljen, dobroten, dobrotljiv, naklonjen, prizanesljiv, blag...'; tudi namesto starinskega '—e Frau milostiva' bi bilo treba navesti nevtralnější izraz 'milostljiva'; seveda pa je pogosta tudi prislovna raba ('milostno', 'zviška'...).

Veliki slovensko-nemški slovar (DSN)

milodar *M* (-a ...) milde Gabe; der Opferpfennig, die Opfergabe; das Almosen

- 1 **milost**¹ *Ž* (-i ...) 1. die Gnade; **akt** ~i der Gnadenerweis, Gnadenakt (*tudi* *šd*); **rel.** Gospodova ~ die Gnade des Herrn; **posvečujoča** ~ heiligende Gnade; **dejavna** ~ die Tatgnade, tätige Gnade; **brez** ~i gnadenlos; **iz** ~i gnadenweise; **na** ~ in nemilost auf Gnade und/oder Ungnade, **na** ~ in nemilost **prepuščen** komu/čemu ein Spielball des ... sein; **prostiti** za ~ um Gnade bitten, um sein Leben bitten; ne

• • •

najti ~i v očeh koga vor jemandes Augen keine Gnade finden | 2. Vaša ~ Euer Gnaden

- 2 **milost**² *Ž* (-i ...) (milobnost) die Lindheit, Mildheit, (popustljivost) die Milde
- 3 **milost**³ *Ž* (-i ...) ♦ **božja** ~ das Gnadenkraut; **moška** ~ (ametistasta možina) die Amethyst-Mannstreu
- 4 **milosten** (-na, -no) gnädig; **rel.** gnadenreich; **biti** ~en Milde/Gnade walten lassen; ~na **smrt** (evtanazija) der Gnadentod; ~ni **strel** der Gnadenschuß, *š* der Fangschuß; ~ni **udarec** der Gnadenstoß; ~no (iz milosti) gnadenweise; ~no **kaj narediti** sich herablassen zu
- 5 **milostiva** *Ž* die Gnädige; **nagovor:** gnädige Frau

miloščina *Ž* (-e ...) milde Gabe; das Almosen

miloščinar *M* (-ja ...) **rel. hist.** der Almosenier

miloščinski (-a, -o) Almosen-; almosenhaft

miloški (-a, -o) ☉ von Milo; **Miloška Venera** die Venus von Milo

milov/ec *M* (-ca ...) ♦ (sapind) der Seifenbaum; **čilski** ~ec (kvilaja) Chilenischer Seifenbaum

miltonija [ō] *Ž* (-e ...) ♦ die Miltonia

milu *M* (-ja ...) *mf* (Davidov jelen) der Davidshirsch

mimetičen (-na, -no) mimetisch

mimetičnost [ē] *Ž* (-i ...) die Mimetik

mimetiz/em *M* (-ma ...) *mf* die Mimese

mimetski [ē] (-a, -o) mimetisch

mimičen (-na, -no) mimisch

mimik *M* (-a ...) der Mimiker

mimika *Ž* (-e ...) die Mimik, die Mienensprache; das Mienenspiel

mimikrija *Ž* (-e ...) *mf* die Mimikry

mimikrijski (-a, -o) Mimikry-

mimo¹ **prislav:** vorbei, um; vorüber; **biti** ~ umsein, vorbeisein; **ura, teden, mesec, leto:** herumsein; **vorbei, vorüber- (hitevi** vorbeieilen, **hoditi** vorbeigehen, **leteti** vorbeifliegen, **mahniti** vorbeihauen, **moči** vorbeikönnen, **morati** vorbeimüssen, **peljati se** vorbeifahren, **smeti** vorbeidürfen, **spustiti** vorüberlassen, **teči** vorbeifließen)

mimo² **predlog:** vorbei an, vorüber an, entlang an; *z glagolom:* ~ **Xa** an **X** vorbei-/vorüber-; **hitevi** ~ **Xa** an **X** vorbeieilen, vorbeireilen; **hoditi/iti** ~ ... vorbeigehen an ..., **fig.** vorübergehen an ... (~ *teh spoznanj* an diesen Erkenntnissen); **govoriti drug ~ drugega** aneinander vorbeireden; **korakati** ~ **Xa** an **X** vorbeimarschieren; **leteti** ~ **Xa** an **X** vorbeifliegen; **mahniti** ~ vorbeihauen, **fig.** danebenliegen, danebengreifen, sich irren; **moči** ~ vorbeikönnen (*ne morem* ~ ich kann nicht vorbei); **morati** ~ **Xa** an **X** vorbeimüssen (*moram* ~ **Xa** ich muß an **X** vorbei); **peljati** ~ **Xa** vorbeiführen an **X**; **peljati se** ~ **Xa** vorbeifahren an **X**; **pogledati** ~ **Xa** an **X**

1 Razdelitev besede 'milost' na tri gesla se mi zdi pravilna, ker sta prvi dve gesli pri tonemskem naglaševanju popolnoma razvidni; tako da ne moreta biti v isti skupini (SSKJ 'milosti' v drugem pomenu sploh nima registrirane, ker v rabi prevladuje izgovor z akutom, pa čeprav je lahko mišljen tudi cirkumflektirani pomen, na primer 'carica ga je obsipala z milostmi'), tretje geslo, iz botanike, gre po naglasu sicer v prvo skupino, vendar me ne moti, če je obdelano posebej; nerodno je le, ker bi v tem primeru tudi tip 'Vaša milost' sodil pravzaprav v posebno skupino; skratka, notranja razdelitev na tri gesla bi bila lahko tudi malo drugačna; še posebej, ker je pojem 'Vaša ~ Euer Gnaden' premalo obdelan, saj ni razvidno, da gre za vse tri spole ('milost' je v tej zvezi lahko kralj, lahko kraljica, lahko veličanstvo); ravno zato me moti, da je ta pomen prirepljen k prvemu geslu; podobno nejasna ali premalo notranje razčiščena se mi zdi tudi razdelitev na gesla pri pridevniku 'mil'; tu je tudi objektivno težava veliko večja, ker ni tako jasne tonemske in pomenske razvidnosti; zato se tu namenoma odpovedujem podrobnejši oceni notranje porazdelitve besed na več gesel, kolikor je posneta po delu Langenscheidts Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache, saj je toliko pionirska, da je še premalo premišljena, in jo je ponekod težko izpeljati tako, da ima od tega korist tudi uporabnik, ne samo avtor, ker mu mogoče ni vse tako jasno, kakor je bilo avtorjem; da se pa pomeni pogosto prepletajo, mi dokazuje tudi pridevnik 'milosten' ('biti milosten' = 'Milde/Gnade walten lassen') in še bolj seveda 'mil', pa moram žal iz pomanjkanja časa tu le opozoriti na to vprašanje, vredno vsaj magistrske, če ne kar doktorske obravnave; po teh splošnih mislih še nekaj drobnih vprašanj: a) ne vem, ali je naključni uporabnik slovarja lahko zadosti trden v spoznanju, da opustitev člena ('der Gnadenerweis, Gnadenakt') pomeni, da je tudi v drugem primeru člen 'der'; mislim, da bi bilo v takem primeru, ko ne gre za isto določilnico ('-erweis': '-akt') varneje ponoviti člen; b) zanimivo se mi zdi, da je v DNS 'der Gnadenakt' samo 'pomilostitev', v DSN pa tudi 'akt milosti'; c) ob zvezi 'Gospo-

dova milost' sem šel gledat pod geslo 'Gospodov' in je tam nisem našel, našel sem pa 'leto Gospodovega usmiljenja' in se pri tem domislil drugega zanimivega vprašanja, kako so avtorji obravnavali uvrščanje posameznih večbesednih zvez pod samostojna gesla: ne vem, koliko so jih ponavljali pod posameznimi členi: najbrž so se ponavljanju načrtno izogibali, saj 'akta milosti' pod 'akt' na primer sploh ni; tako tudi ne 'posvečujoče' in 'dejavne milosti', 'prostiti za milost' je pa pod 'prostiti' drugače obdelan; tudi to je eno od vprašanj za podrobnejšo analizo; ponekod se ne morem ubraniti vtisa, kakor da je ravno zaradi take odločitve (če gre res za odločitev, če ni posledica česa drugega) slovar manj uporaben, čeprav navaja pravzaprav več informacij, namesto da bi se mehanično ponavljal;

2 sprašujem se, zakaj 'milobnost', tu uporabljena kot sopomenka ali vsaj kot pomenska usmeritev, nima tudi svojega gesla; ob nji seveda tudi pridevnik 'miloben'; zanimivo je tudi, da sopomenka 'popustljivost' pod samostojnim geslom nima tega pomenskega odenka ('die Milde'); ravno tako je zanimivo in zgovorno, da v DNS gesla 'die Mildheit' sploh ni; in še naprej se sprašujem in mi vrta radovednost, zakaj 'milost' iz DNS pod 'die Huld' ni pre-

nesena tudi sem; mogoče bi šla sem celo 'die Gunst';

3 ob samostojnih geslih dvobesednih in večbesednih zvez tipa 'božja milost' se sprašujem, do kod gredo take zveze v samostojna gesla, od kod naprej pa v geselski članek, na primer 'milostna smrt' in podobno;

4 'gnadenreich' v DNS po mojem upravičeno nima kvalifikatorja "rel."; tudi tu je odveč, ker preveč oži in zapira baročni pomen; ker je 'milostno' = 'gnadenweise' predstavljen samo prislovno, bi pričakoval zanj samostojno geslo; tudi zato, ker v prevodu uporabljeni izraz ('sich herablassen') sploh ne sodi v to skupino, če uvrščamo v skupine tudi po prevodu;

5 pogrešam sklanjatveno rubriko, ker 'milostiva' ni nesklonljiva; tudi tu se mi čudno zdi, da je navedena povsem zastarela oblika, izpuščena pa malo sodobnejša 'milostljiva', ki ima tudi še pridevnik 'milostljiv (tudi izpuščen)'; nalašč sem šel gledat v SSKJ, ali je tam razlog za ta izpust, in pri tem se mi je odkrilo, da bi bilo treba to besedno družino še v marsičem obogatiti in prerazporediti, če bi hoteli razvidneje utemeljiti razdelitev 'milosti' na tri gesla (in s tem seveda tudi pridevnika 'milosten' na dve gesli in podobno).

• • •

Splošno

a) Ker me je lovil čas, določen za oddajo rukopisa, sem se pri tej besedni družini zavestno odločil za opustitev pridevnikov (mil...), prislovov (milo...), izpeljank (miloščina...), zloženek (milodar...) in se ob pregledu dotaknil le treh besed (milost, milosten in milostiva).

b) Kako skopo, kar pomanjkljivo je obdelana celotna družina 'die Gnade' v DNS, lahko razberemo že iz DSN pod gesli 'milost'. Čeprav gre za dva jezika, za slovenščino in za nemščino, s tem pa tudi za odnos vsakega izraza posebej v njegovem okolju, je vendar skoraj neverjetna razlika med obdelavo besed 'Gnade' in 'milost' v obeh slovarjih, ki ju pregledujemo; tako rekoč kakor noč pa dan; napredek slovarniške družine je očiten v vseh pogledih; najbrž je taka šola nujno potrebna; z drugimi besedami: pravzaprav bi slovarniki šele zdaj - ko imajo za seboj obe polovici - znali in zmogli pripraviti in sestaviti zares idealen slovarski korpus; če je to sploh mogoče; kljub veliki pomoči računalniške tehnike je namreč tudi sodelovanje treh človeških življenj preslabotno, da bi se dalo pripraviti slovar tako, da bi obe polovici najprej za svojo vajo sestavili do te faze, v kakršni sta zdaj izdani, potem pa se znova lotili zaresnega sestavljanja in pripravljanja, obogateni z vsemi izkušnjami, spoznanji in dognanji, da o znanju niti ne govorim. Pregledovalca pa so že s svojim dosedanjim napredkom očarali in povsem premagali. Znova se klanjam njihovemu umskemu in strokovnemu naporu, neznanskemu dosežku in kulturnemu prispevku.

ZABAVNE STRANI

Kurt Gingold

Praktični vodnik do drugarazrednih prevodov

Uporabniki prevajalskih storitev občasno primerjajo zapiske o slabih izkušnjah, ki so jih imeli s prevajalci. Če ste kdaj kot tak uporabnik začutili kanček ljubosumja, ker dobite le delno nesprejemljive prevode, medtem ko se zdi, da dobijo vaši prijatelji povsem neuporabne, vam utegnejo naslednji nasveti pomagati, da boste pri naslednji izmenjavi izkušenj prekosili vse svoje prijatelje.

1) Vedno si priskrbite prevod po najnižji ceni. Navsezadnje niso prevodi nič drugega kot samo še eno prodajno blago, ki se ne razlikuje veliko od svinčnikov ali sponk za papir. Zakaj bi plačali več, kot je treba, ko se prevod od prevoda skoraj ne razlikuje? Šefi bodo znali to nedvomno ceniti.

2) Določite čim krajši rok za oddajo prevoda. Ker je prevajanje v veliki meri samo tehnična operacija, ki od prevajalca ne zahteva nič drugega, kakor da tekst prebere v enem jeziku in ga natipka v drugem, naj bi izdelava prevoda ne zahtevala kaj dosti več časa od tipkanja. Teden dni bi moral več kot zadoščati za vse razen zelo dolgih prevodov.

3) Prevajalcu nikar ne priskrbite najboljša možna kopije besedila. Če imate original

in več izvodov kopij, mu pošljite najslabšo kopijo. Če imate samo eno kopijo, mu naredite še eno na najcenejši možni način. Kakovostna reprodukcija je nepotreben okrasek. Prevajalec bo lahko vse spackane besede ali vrstice razvozljaj s pomočjo sobesedila. To še posebej velja za kitajska in japonska besedila. Navsezadnje, kako pomembne pa sploh lahko so te male, nenavadne krivuljice? Če ste svoji tajnici naročili, naj pretipka tekst v tujem jeziku, ji povejte naj se nikar ne ubada z naglasi ali drugimi razločevalnimi znamenji - še en okrasek!

4. Prevajalcu pošljite samo tiste dele izvirnika, ki jih je potrebno prevesti. Številne listine (še posebej patentna dokumentacija) vsebujejo risbe ali druge številke, ki jih ni potrebno prevajati. Povsem nesmiselno je torej obremenjevati prevajalca s tako nepotrebnim materialom. S tem, ko vam teh materialov ne bo treba pošiljati po pošti, boste prihranili denar za poštnino. To velja tudi za izvlečke ali povzetke v angleščini in za bibliografije. Le kaj bi lahko bilo v njih zanimivega za prevajalca?

5) Če imate še kaj angleškega materiala na to temo, ga zadržite zase. Velikokrat se zna zgoditi, da boste imeli v svojem arhivu angleški članek na isto temo ali celo

enakovredno patentno dokumentacijo v angleščini. Le zakaj bi prevajalcu olajšali delo, ko pa so njegove storitve že tako in tako preplačane?

6) Zahtevajte dvojnik vsakega prevoda. Nedvomno boste potrebovali še en izvod za svoj arhiv. Seveda imate kopirni stroj pri roki in bi si dvojnike zlahka naredili sami. Vendar pa boste prevajalca s tem, ko bo moral poleg originala popraviti še enega ali več dvojnikov, spodbudili, da bo naredil kar se da malo napak in bi vam moral biti pravzaprav hvaležen, da mu pomagata postati boljši strojepisec in prevajalec.

7) Prevajalcu prenesite samo negativne povratne informacije. Kadarkoli se v prevodu pojavijo kakšne napake ali je kaj izpuščeno, ne pozabite tega takoj ter na dolgo in široko razložiti prevajalcu. Če pa bo, po drugi strani, končni uporabnik prevoda le-tega pohvalil, imejte to za kompliment vam in vaši sposobnosti, da ste za delo izbrali pravega človeka. Nikakor pa prevajalcu ne posredujte ugodnih kritik. Samo v glavo mu bodo stopile in ga morda celo privedle v skušnjava, da bi v prihodnje zahteval več denarja.

8) Če je le mogoče, razdelite daljša besedila na več manjših delov in jih dajte različnim prevajalcem. To vam bo zagotovilo osvežujočo raznolikost slogov in preprečilo monotonost, ki jo povzročijo vedno isti prevodi istih izrazov; ta nevarnost obstaja še posebej pri patentni dokumentaciji ali drugih znanstvenih ali tehničnih besedilih.

9) Menjavajte prevajalce. Samo dejstvo, da vam je določen prevajalec leta in leta zagotavljal hitre in dobre prevode, še ne

pomeni, da ga boste vi vzdrževali in da vas bo jemal za nekaj samo po sebi umevnega. Na vsak način primerjajte cene, kolikor le morete. Preizkusite vse prevajalce, katerih ponudbe boste dobili, še posebej, če obstaja možnost, da vam bodo lahko prihranili nekaj denarja. To še posebej velja za v tujini živéče prevajalce. Čeprav angleščina ni njihov materni jezik, so se je zagotovo pridno učili in bodo sposobni narediti prav tako berljiv, natančen in idiomatičen prevod kot katerikoli prevajalec v tej državi.

10) Vzemite si čas pri plačevanju prevajalskih storitev. Čeprav se vam bo redno, če ne vedno, mudilo s prevodom in boste od prevajalca pričakovali, da ga bo sposoben dokončati do vsakega roka, ki ga določite, pa takšna naglica ne velja za plačevanje njegovih storitev. Sploh pa je to, da s plačilom zavlačujete, kolikor le morete, v današnjem času, ko so obrestne mere tako visoke, kvečjemu dobra taktika. Niti trimesečno odlašanje s plačilom ni nič predolgo.

(Seznam naštetih navodil nikakor ni zaključen, vendar vam vseeno zagotavljam, da bo kakovost prejetih prevodov naglo padla na prav tisto nizko raven, kot jo uživajo vaši prijatelji. V primeru, da si želite zagotoviti še slabšo kakovost, utegnejo biti potrebni še strožji ukrepi. Vse bralce vabim, da mi pošljejo svoje predloge (c/o American Cyanamid Company, 1937 West Main Street, Stamford, Connecticut 06904)).

Iz angleščine prevedla
Simona Pečnik-Kržič

Zabavna angleščina

Examples of how English is being used in different parts of the world:

In a Tokyo Hotel: Is forbidden to steal hotel towels please If you are not person to do such thing is please not to read notis.

In another Japanese hotel room: Please to bathe inside the tub.

In a Bucharest hotel lobby: The lift is being fixed for the next day. During that time we regret that you will be unbearable.

In a Leipzig elevator: Do not enter the lift backwards, and only when lit up.

In a Belgrade hotel elevator: To move the cabin, push button for wishing floor. If the cabin should enter more persons, each one should press a number of wishing floor. Driving is then going alphabetically by national order.

In a Paris hotel elevator: Please leave your values at the front desk.

In a hotel in Athens: Visitors ara expected to complain at the office between the hours of 9 and 11 A.M daily.

In a Yugoslavian hotel: The flattening of underwear with pleasure is the job of the chambermaid.

In a Japanese hotel: You are invited to take advantage of the chambermaid.

In the lobby of a Moscow hotel across from a Russian Orthodox monastery: You are welcome to visit the cementery where famous Russian and Soviet composers, artists, and writers are buried daily except Thursday.

In an Austrian hotel catering to skiers: Not to perambulate the corridors in the hours of repose in the boots of ascension.

On the menu of a Swiss restaurant: Our wines leave you nothing to hope for.

On the menu of a Polish hotel: Salad a firm's own make; limipid red beet soup with cheesy dumplings in the form of a finger; roasted duck let loose; beef rashers beaten up in the country people's fashion.

In a Hong Kong supermarket: For your convenience, we recommend courteous, efficient self-service.

Outside a Hong Kong tailor shop: Ladies may have a fit upstairs.

In a Rhodes tailor shop: Order your summer suit. Because is big rush we execute customers in strict rotation.

Similarly, from the Soviet Weekly. There will be a Moscow Exhibition of Arts by 15,000 Soviet Republic painters and sculptors. These were executed over the past two years.

In an East African newspaper: A new swimming pool is rapidly taking shape since the contractors have thrown in the bulk of their workers.

In a Vienna hotel: In case of fire, do your utmost to alarm the hotel porter.

A sign posted in Germany's Black Forest: It is strictly forbidden in our black forest camping site that people of different sex, for instance, men and women, live together in

one tent unless they are married with each other for that purpose.

In a Zurich hotel: Because of the impropriety of entertaining guests of the opposite sex in the bedroom, it is suggested that the lobby be used for this purpose.

A translated sentence from a Russian chess book: A lot of water has been passed under the bridge since this variation has been played.

In a Rome laundry: Ladies, leave your clothes here and spend the afternoon having a good time.

In a Czechoslovakian tourist agency: Take one of our horse-driven city tours - we guarantee no miscarriages.

Advertisement for donkey rides in Thailand: Would you like to ride on your own ass?

On the faucet in a Finnish washroom: To stop the drip, turn cock to right.

In the window of a Swedish furrier: Fur coats made for ladies from their own skin.

On the box of a clockwork toy made in Hong Kong: Guaranteed to work throughout its useful life.

Detour sign in Kyushi, Japan: Stop: Drive Sideways.

In a Swiss mountain inn: Special today - no ice cream.

In a Bangkok temple: It is forbidden to enter a woman even a foreigner if dressed as a man.

In a Tokyo bar: Special cocktails for the ladies with nuts.

In a Copenhagen airline ticket office: We take your bags and send them in all directions.

On the door of a Moscow hotel room: If this is your first visit to the USSR, you are welcome to it.

In a Norwegian cocktail lounge: Ladies are requested not to have children in the bar.

At a Budapest zoo: Please do not feed the animals. If you have any suitable food, give it to the guard on duty.

In the office of a Roman doctor: Specialist in women and other diseases.

In an Acapulco hotel: The manager has personally passed all the water served here.

In a Tokyo shop: Our nylons cost more than common, but you'll find they are best in the long run.

From a Japanese information booklet about using a hotel air conditioner: Cools and Heats: If you want just condition of warm in your room, please control yourself.

From a brochure of a car rental firm in Tokyo: When passenger of foot heave in sight, tootle the horn. Trumpet him melodiously at first, but if he still obstacles your passage then tootle him with vigor.

Two signs from a Majorcan shop entrance:

- English well talking.
- Here speeching American.

Roberto Hexsel: rh a uk.ac.ed.lfc

Have you ever experienced a period of grace when your brain just takes a seat behind your face? Paul Simon

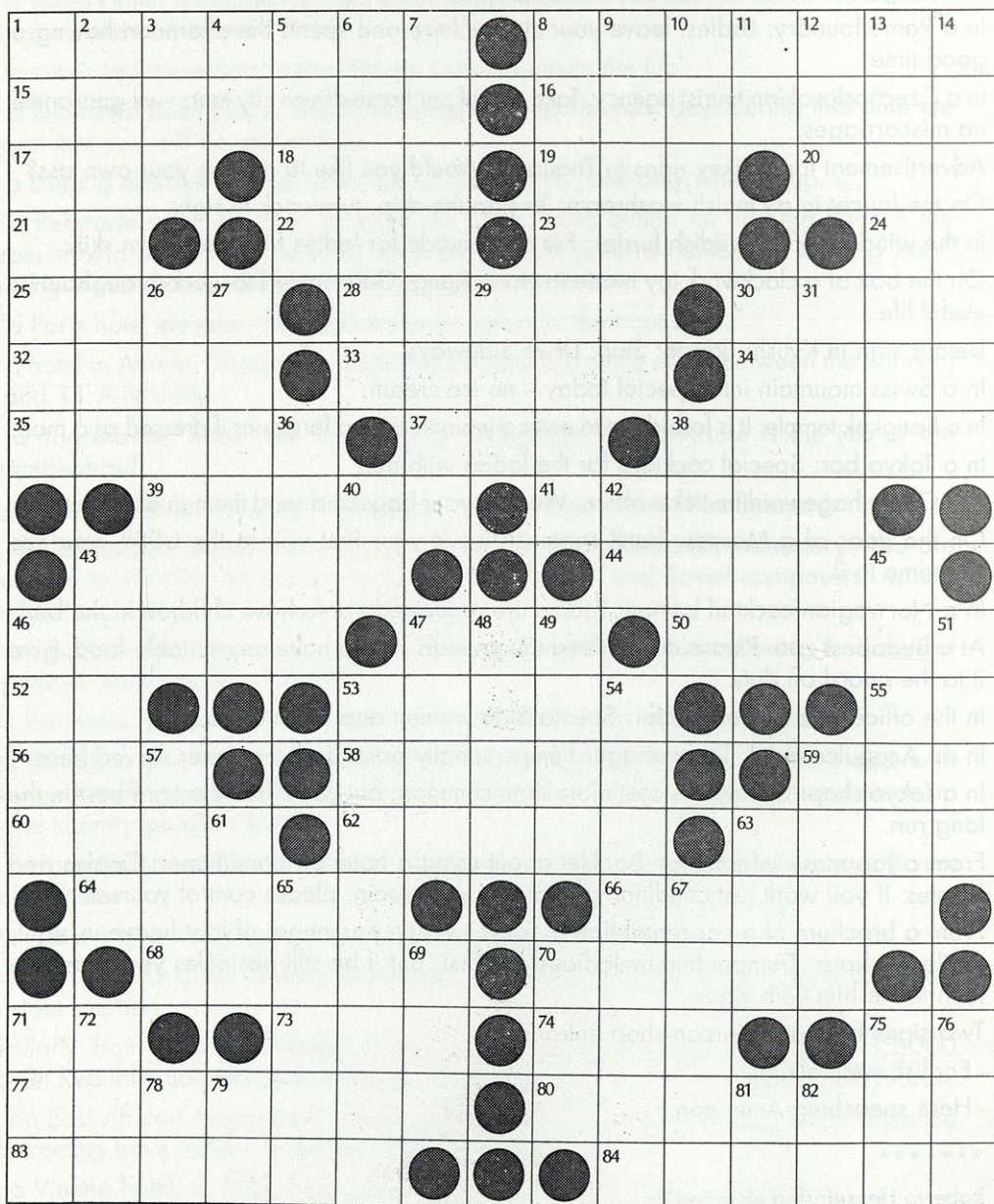
Mnogojezična nagradna križanka

Tri izžrebane pravilne rešitve prejmejo naslednje nagrade:

1. nagrada: stojalo za tekst (prispevek DZTPS)

2. nagrada: štirijezični evropski slovar (prispevek založbe Mladinska knjiga)

3. nagrada: prevajalska pica za dve osebi v piceriji Cerin, Trubarjeva 52, Ljubljana

Rešitve **kopirajte** in jih skupaj z naslovom pošljite na društvo - z oznako **MNOGOJEZIČNA NAGRADNA KRIŽANKA** na ovojnici - najpozneje do 31. januarja 1997. Slovesna podelitev nagrad bo na naslednjem občnem zboru.

Uredništvo

Navodilo za reševanje

Člani DZTPS prevajamo iz **36 jezikov**, ki so vsi zastopani v naši križanki. V **oklepaju** je pri vsakem opisu v krepkem tisku označen jezik, v katerem je rešitev. **Krepko tiskane besede** v opisih je treba prevesti v jezik, ki je označen v oklepaju, in rešitev vpisati v križanko. **Krepko tiskane pike** v opisu pomenijo, da v križanko zapišete ustrezno besedo v zahtevanem jeziku po pravilu "kolikor pik, toliko črk".

Križanka seveda ni lahka. Zahteva nekaj truda. Sestavljalec upam, da bo vložen napor v premem sorazmerju z razvedrilom, ki ga boste deležni zanj. Ker pa je naš namen, da bi križanko lahko pravilno rešil vsak, tudi malo manj potrpežljiv prevajalec, v naslednjem navajamo **trinajst črk**, ki jih, **če hočete in kolikor jih hočete**, zaradi lažjega reševanja vnesete v naslednja polja: **Vodoravno: 15/7 - R** (pomeni: 15 vodoravno, 7. polje - črka R); 20/3 - M; 22/1 - E; 24/2 - O; 30/1 - Š; 34/3 - D; 35/3 - D; 39/5 - M; 41/5 - K; 47/1 - T; 56/2 - U; 77/1 - U; 80/3 - T. Zdaj pa na delo in veliko užitka!

VODORAVNO

1 Pravkar nas imaš pred očmi! (slov.); **8** Logični cilj vsakega slovaškega prevajalca (slovaš.); **15** Upati? Tudi Argentincem včasih preostane le to (špan.); **16** Hitler in jednat odgovor oz. zavrnitev (po esperantsko); **17** etc. (slov.); **18** Od tu naprej se ne da več v globino (slov.); **19** Nihče razen mene (lat.); **20** Kakor, kot (šved.); **21** Zaznati z očmi (šved.); **22** Formalna zaobljuba (nem.); **23** Če ne gre zlepa, preostane ... (lat.); **24** Pripadajoč meni, Romu (romsko); **25** Vsak zlikovec ponavadi pusti kako (srb.); **28** Podstrešje (srb.); **30** Šala, potegavščina, poanta (slov. žargon); **32** Država, v kateri žive pretežno Lrci (ir.); **33** Sprehajališče med dvema vrstama dreves (slov.); **34** Venomer jo tlačiš, saj se ti ne more umakniti (nem.); **35** Naprava, ki je slušno povezala ves svet (medn. izraz); **37** 60 minut po madžarsko ali italijansko (ital., madž.); **38** Mi si ogrnemo plet, Škoti pa..... (angl.); **39** Ogromen (polj.); **41** Kralj (hebr.); **43** Prosim! (ital.); **44** Kretnja, poteza (franc.); **46** Kaj rečeš v Toulouseu, kadar hočeš naročiti pivo (franc.); **47** Kitajska utežna mera (kit.); **50** njegove roke je bil tako močan, da jo je zbolelo (slov.); **52** Arabski določni člen (če ga ne najdeš, ga poišči v verz "al me, al me boš kaj rada imela?") (arab.); **53** Kurd ne gre na tržnico, ampak na (kurd.) **55** Kdo? (Če besedolišiš, se ti zdi, kot da govori Italijan, v resnici pa sprašuje Iranec.) (perz.); **56** Nasprotno od "slab" (romun.); **58** Oljkin sadež (franc.); **59** Ne! (tur.); **60** Skozenj prideš v nek prostor (srb.); **62** Vse kaj drugega kot majhen (bolg.); **63** Brez. (franc.); **64** Žensko ime (uporabi črke AEDL) (ital.); **66** Ledvica (slov.); **68** Oster (ital.); **70** Ptica, ki vrešči (slov.); **71** Okrajšava za visoko napetost (angl.); **73** Zvišan c. (hrv.); **74** Gorski reševalni čolničnik (slov.); **75** Podredni veznik (kadar) (slov.); **77** Muza zvezdoslovja (slov.); **80** Rastlina, katere slamo uporabljamo za pokrivanje streh (slov.); **83** Kajpada, jasnoda (slov.); **84** Nobena država ni večja od nje (angl.)

NAVPIČNO

1 Vodja obrtniške delavnice (nem.); **2** Italijani zahajajo vanjo na pijačo ali hrano (ital.); **3** Kratica za nemško socialdemokratsko stranko (nem.); **4** Ti (madž.); in, ter (srb.); **5** Red, naročilo (nizoz.); **6** Ničevost (ital.); **7** Umetnika Lado in Miro ti posodita svoje črke; iz njih sestavi besedo, ki označuje področje njenega udejstvovanja (madž.); **8** Kot prevajalec celo, kadar rešujem križanko (slov.); **9** Kraljeva žena (lat., ital.); **10** Beseda, pripoved (odtod izraz epika) (grško); **11** Okrajšava za "kiloliter" (1000 l) (angl.); **12** Gozd, les (ukraj.); **13** Prilagoditi (esper.); **14** Človek, ki je samo doma, zapečkar (rusko.); **26** Gorečnost, žar (ital.); **27** Goslač (nem.); nemški fizik, ki je konstruiral števec za merjenje radioaktivnosti (Hans); **29** Črv, kot mu rečejo Francozi (franc.); **30** Sušenje (listja, obleke) (češko); **31** Razpravljati (esper.); **36** Zelo odporna žitarica, iz katere pečejo cenjen kruh (franc.); **38** Družabna prireditve; dvoranska športna disciplina (slov.); **40** Enaka vokala, ki se v angleščini navadno skupaj bereta kot "u"; **42** Okrajšava za "exempli gratia" (= na primer) (lat., angl.); **43** Lekarniški nadomestek za zdravje (slov.); **45** Obresti, ki se odbijejo pri prodaji nezapadle menice (iz franc. besede escompte) (slov.); **46** Oče (nepalsko) (uporabi črke iz besede BUBA); **47** Zgradba, v kateri bivaš ali delaš (finsko); **48** Zatočišče (slov.); **49** Pluje po vodi in je večja od čolna (ital.); **51** Spodrseljaj (slov.); **53** Bogatija (mak.); **54** Ladja, ki vleče druge ladje (iz fr. besede "remorqueur") (slov.); **57** Popoln neobstoj količine česa (port.); **59** Čistina v gozdu (slov.); **61** Kadar naš zajec zaide čez hrvaško mejo, postane ... (hrv.); **63** Sikanje (slov.); **65** Bister, jasnoviden (angl.); **67** Glej pod 47 navpično (arabsko); **69** Čebeli podobna žuželka (slov.); **70** Pripona za imenom, ki jo Japonci uporabljajo pri ogovarjanju namesto zaimka v drugi osebi (jap.; okrajšava za "sanctus", ki se uporablja pred krajevnimi in drugimi imeni (ital.); **71** Glej pod 47 navpično (dansko, šved.); **72** 243 deljeno z 81 (norv.); **75** Grška črka, ki jo mi imenujemo "iks" (grško); **76** Stara turška utežna mera (tur.); **78** Vzklík bolečine (slov.); **79** Rečeš, kadar nočeš (slov.); **81** Kratica za Republiko Slovenijo (slov.); **82** Znižana nota e (srb.)

Križanko sestavil Tomaž Longyka

Prevajalke in prevajalci, članice in člani **DZTPS**,
od srca želimo vsem cenjenim
naročnikom naših prevodov,
kakor tudi nam samim,
prijeten Božič in
zelo uspešen skok v
Novo leto 1997 !

mostovi

DRUŠTVO ZNANSTVENIH IN TEHNIŠKIH PREVAJALCEV SLOVENIJE

Petkovškovo nabrežje 57, Ljubljana, Slovenija, tel.: 061/ 317 862, 133 92 43, fax: 061/ 320 131
UREDNIŠKI ODBOR - (Glavni urednik: Savin Jean Vilhar, Kunaverjeva 4, Ljubljana, Slovenija, tel./fax: 061/ 571 828)

V Sloveniji smo pri prenosu slovarjev na Internet na voljo nekaj slovarjev. Na Fakulteti za
<http://olimp.fer.uni-lj.si/dict/>
70.000 besed. Na in

Janko Moder
Vet

**O Velikem nemško-slovenskem
in Velikem slovensko-nemškem
družine Debenjak**

Prevajalec Janko Moder nam je dovolil, da je poletil 1995 objavil v svojem "Jez" bralce Mastov pa je pripravil slovarja.

Herta bog omestov ji puho mesto. Kateri
 vači v karkon žveket mlatižica tel.
 nespravdanih marnost, vsaj
 nesprava, toliko bog, ki
 smisel marnost, vsaj
 delov i. Zato ji je elovna delo go am, ki
 am daje svobodo (vrem lenji). Herti
 nedej, tako nespravi, ki
 blagje in naj, marnost, ki
 blagje, govorič, ki
 ba odnosa med ljudmi
 elovna, ki siča ljudem
 t. elovna, da marnost
 prižal nedej. Oti
 elovna Kerti
 Kol